

B
17010

342

VI.

PROGRAMĂ

a

școlii civile publice de fete cu internat

a Asociației transilvane pentru literatura română și
cultura poporului român, în Sibiiu,

pe anul școlastic 1891/2

publicată de

Dr. IOAN CRIȘIAN,
director.

- Cuprinsul:**
1. Limba maternă în clasa a IV civilă, de Dr. V. Bologa.
 2. Planul de învățământ.
 3. Sciri școlare, de directorul.

SIBIIU,

Tipariul tipografiei archidieceesane.

1892.

Limba maternă în clasa a IV civilă.

Planul nostru de învățământ în consonanță cu planul ministerial, din limba maternă în clasa a IV civilă prescrie să se predee:

Genurile poetice încât numai se poate pe baza lecturii. În urma acesteia apoi, să se arete pe scurt elevilor viața și operele autorilor mai însemnați din literatura română, făcându-se în urmă o scurtă reprivire asupra dezvoltării literaturii ș. a. (veți planul de învăț.)

Pe temeiul acestora se practică la institutul nostru predarea învățământului, urmând întru cât numai să se poate metoda *inductiv*. În programa școlii, de astă-dată lăsăm să urmeze un șir întreg de prelegeri întocmite în sensul acesta pentru clasa a IV civilă, din studiul limbei române, care mai târziu sunt menite a face parte din manualul de învățământ pentru acest obiect.

Ținta. În stilistică am învățat a deosebi două modalități, pentru exprimarea gândirilor noastre, atât când le exprimăm în scris, cât și cu graiul.

Una liberă în predare, nelegată de forme esteriore, ce ne zugrăvesce mai ales *realitatea*. Aceasta a fost *prosa*.

Cealaltă legată de anumite forme esteriore, de anumite reguli, cari statoresc d. e. numărul silabelor într'un șir sau altul cu potrivirea sunetelor dela sfârșitul lor; statoresc modul cum să urmeze accentul tonic, ș. a. Aceasta a fost *poesia*, care, precum am putut observa,

năsuesce în linia primă să *desfăteze*, atingând mai ales simțemintele noastre, prin zugrăvirea *frumosului*.

Am văzut mai departe *prosa* cu deosebitele ei însușiri și am statorit pe temeiul acestora mai multe *genuri* în prosă, cum a fost: descrierea, descrierea didactică, frumoasă și poetică; narațiunea cu feliturile ei: istoria, istorioara, fabula, anecdota, povestea, mitul, novela ș. a.

De astădată ne vom ocupa mai amănunțit cu *poesia*.

Artele. Poesia, întru cât am putut noi observa până acum, caută să *desfăteze*.

Desfătare însă nu ne poate pricinui, decât ce e plăcut, ce e frumos. Poesia dar', într'atâta numai desfătează, întrucât isbutese a exprima *frumosul adevărat*. Prin urmare năsuița ei de căpetenie este: exprimarea *frumosului*.

Și ca atare, poesia e o artă, căci artele se ocupă cu exprimarea *frumosului*.

Asemenea arte, în deobște, deosebim cinci, și anume: pictura, sculptura, arhitectura, muzica și poesia. Fie-care dintre acestea exprimă *frumosul*. Și aceasta e nota lor comună. Dar fie-care îl exprimă în alt-fel și prin alte mijloace.

Așa d. e. pictura folosește amestecul colorilor pentru-ca să ne prezente *frumosul*; sculptura și arhitectura folosesc diferite materialuri solide, cum e *peatra, bronzul*, ș. a. pentru întruparea *frumosului*; muzica folosește *tonurile*, iar poesia *limba*, adecă totalitatea cuvintelor, cari alcătuiesc o *limbă vorbită*.

Astfel vedem, că fie-care artă folosește alt material, alte mijloace, pentru întruparea *frumosului*. Materia picturii e *coloarea*, a sculpturii *peatra, bronzul* sau lemnul, a arhitecturii *peatra* ori alte materii solide, a muzicii *tonurile*, a poesiei *limba*. Aci bine înțeles, nu *limba* formează în aievea *materia* poesiei, ci ideile și simțemintele, ce se deșteaptă

în sufletul nostru prin rostirea cuvintelor într'un mod sau altul. Tot așa la musică prin înșirarea tonurilor.

Asămănând acum materiile deosebitelor arte, aflăm că unele dintre ele au anumite însușiri *comune*. D. e. materia picturii, sculpturii și arhitecturii (peatra și culoarea) se poate vedé, a muzicii însă și a poeziei (tonul și vorba) numai auzi se poate. Iar ceea-ce se poate vedé, natural că trebuie se fie un *corp*, ce ocupă loc în spațiu; ce s'aude însă nu ocupă loc în spațiu, ci se desfășură în timp. O melodie d. e. nu pot s'o aud de-odată întregă ci numai tonuri singuratice înșirate unul după altul, a căror înșirare se petrece în timp.

Sunt dar' arte (pictura, sculptura și arhitectura) a căror produse ocupă loc în spațiu sub diferite forme; și arte (muzica și poezia), a căror produse se desfășură în timp.

Cele dintâi se numesc *plastice*, iar cele din urmă *transitive*.

Frumosul. Să vedem acum mai de aproape ce e *frumosul*, cu a căruî esprimare se ocupă artele.

Frumos e d. e. în natură: priveliștea ce se desfășură înaintea ochilor nostri în faptul zilei, când soarele resare și noi îl privim de pe vârful unui munte; sau drăgălașul curcubeu cu feliuritele lui colori; ori lumina lunei și a stelelor scânteetoare cu farmecul lor de peste noapte, sau cântecul păserelelor din crângul apropiat, ș. a.

Despre toate aceste dicem, că sunt *frumoase*, pentru-că ne impresionează în mod plăcut, ne fac o plăcere. Frumosul acesta însă din natură, poate fi reprodus și în *artă*. Pictorul d. e. cu penelul lui și amestecul colorilor, poate să ne reproducă în mod admirabil răsăritul soarelui. Ce-î drept, el o singură *clipă* numai, e în stare a ne reproduce din fenomenul acela încântător, d. e. când soarele

s'a ivit de-asupra orizontului tocmai cu jumătatea rotundimei lui.

Poetul însă, cu ajutoriul „cuvintelor“ ne poate zugrăvi întreg fenomenul, cu toate amănuntele sale. Va-se-șică, arta reproduce frumosul observat în natură. Ba de multe ori îl exprimă mai limpede, mai profund, de cum îl aflăm în natură. Pentru-că în natură e trecător, în artă însă rămâne pururea acelaș, primind stabilitate.

Frumosul deci, se găsește în natură și în arte. Prin urmare există frumos *natural* și *artistic*.

Dar' frumoase numim și anumite fapte din viața omenească, anumite însușiri de caracter, d. e. când cineva jertfesce o parte din averea sa pe sama săracilor, sau pentru crescerea tinerimei, ori mântue pe cineva din valurile apei cu primejdia vieții sale ș. a. Acesta e frumosul *moral*, ce se întemeiază pe însuși *moralul* creștinesc.

Și se mergem încă mai departe. Până aci vedurăm, că frumos e, ce ne înveselește sau ne desfătează. Dar' multe sunt în lume, ce ne plac noaue, ce ne înveselesc, fără să le putem da *epitetul* de *frumoase*. D. e. o scaldă răcoritoare în năduful ȕilelor de vară; o chilie încălđită bine în dricul iernii; ori nescăi bucate gustoase, ș. a. Și aceste ne fac o plăcere, o mulțămire. Mulțămirea însă, ce o simțim în urma acestora, se deosebesce ca cerul de pământ, de ceea-ce o simțim când privim d. e. un tablou frumos, sau cetim o poezie frumoasă, ori ascultăm o melodie plăcută.

Vorba e, că și unele și altele ne pricinuesc plăceri. Dar' cele dintăi (scalda răcoritoare, bucatele gustoase ș. a.), promovează bunăstarea noastră trupească, mulțămesec interesele noastre personale; iar' cele din urmă (poesia, tabloul sau melodia), ne mulțămesec, ne desfătează fără să promoveze bunăstarea noastră trupească, *adecă ne plac fără in-*

teres material. Aceasta e deosebirea, și-acest din urmă e *frumosul*, ce-l găsim întrupat în artă.

Pe temeiul acestora putem dice, că: *frumos e ce ne place fără interes.*

Știința, care se ocupă cu frumosul din acest punct de vedere, se numesce: *estetică.*

Speciile frumosului. Precum vedurăm mai sus, *frumosul* se găsește în natură, în arte și în faptele, respective în caracterele omenesci.

Dar' lucrurile și faptele, ce formează substratul *frumosului*, se deosebesc foarte mult unele de altele. Și deosebite fiind ele, deosebite au să fie și efectele lor, adecă impresiunile ce produc asupra noastră. Așa deosebiri aflăm d. e. într'o floriceică de pe luncă și un brad înalt de munte; într'un miel cu nevinovata lui sburdălnicie și leul cu falnica lui statură; între murmurul resfătat al păraului de munte și valurile turbate ale mării viforoase; între cântecul privighetoarei și tunetul cerului; ș. a.

Tot așa deosebiri aflăm între obiectele artelor frumoase, d. e. într'un tablou ce represintă o scenă din viața simplă dar liniștită a săteanului nostru și altul ce representă o luptă înfricoșată; între gingașul cântec al flautei și marșul sfășietor al trompetelor; între tonul dulce-naiv din „*Rodica*“ (Alecsandri) și falnicul avânt vitejesc din „*Balcanul și Carpatul*“ ș. a.

Toate aceste, fie-care'n parte, sunt frumoase. Dar' în privința efectului, în privința impresiei, ce produc asupra noastră, observăm, că cele dintâi (mielul, murmurul, cântecul privighetoarei) nu produc în lăuntru nostru ceva impresie adâncă, pentru aceea ne încântă, ne desfătează în totdeuna; până când cele din urmă (leul, valurile mării, lupta crâncenă, ș. a.), produc o impresie înfiorătoare, ce înainte de toate sgudue lăuntru nostru, ne umple de spaimă

și numai după-ce ne-am recules cu încetul din aceasta spaimă, se deșteaptă în sufletul nostru simțământul desfătării, care simțământ apoi e cu mult mai adânc, cu mult mai puternic. Aceste ne dau ceea-ce numim *sublim*, *măreț*, ce ni-se impune prin mărirea și puterea sa; iar cele dintâi ne dau *farmecul*, desfătându-ne prin însași gingășia lor.

În chipul acesta deosebim două clase între obiectele *frumosului*, adică distingem peste tot două *forme* în ale *frumosului*: *farmecul* și *sublimul*. Calitățile *farmecului* sunt *gingășia* și *simetria* dintre părți; iar a *sublimului*: *mărirea* și *puterea*.

Astfel *sublimă* numim *privești*: când nori negrii se grămădesc pe bolta cerului, și fulgerii șerpuesc dela o margine a lor până la cealaltă; iar vîzduhul clocote de urletul tunetelor, sguinduînd întreg pămîntul. Deasemenea *sublim* e aspectul uriașilor munți: „Surul și Negoiul“ (Carpații răsăriteni), ce se ridică în vîzduh la o înălțime neobicinuită, înfruntînd norii resfățați cu creștetul lor pururea alb de zăpadă; ș. a.

Acesta e *sublimul* în natură. Cea dintâi condiție a lui, precum se vede, e *mărirea*, fără de care nu ne putem închipui ceva *sublim*. Drept acea, lucruri relative mici, pot fi frumoase, drăgălașe, ba grațioase chiar, dar' nici când nu pot fi sublime.

A doua condiție a *sublimului* e *puterea*, căci ce alta destăinuiesce furtuna înfiorătoare, decât puterile uriașe ale naturii. Sau ce alta semnifică musculatura cea vînjoasă a leului ori a cutărei sculpture de asemenea natură. În dosul acestora zace o putere estraordinară, ce ne umple de teroare, ne înfiorează, și aceasta *înfiurare* e cea din urmă condiție a *sublimului*. Prin urmare, între marginile *sublimului* găsim *frumosul* însoțit de ceea-ce numim: *înfiurator*, *măreț*, *grandios* și de *putere covârșitoare*. Între aceste însă *frumosul* predominază. Pentru-că, deși me înfiorează leul,

furtuna, ș. a., sau deși colosul de munte me întunecă, me acopere, încât dispar în fața lui, frumseța priveliștei însă me încântă, me înalță, vârsând noi picuri de viață în sufletul meu.

Aceste variații ale *frumosului* le găsim întrupate în deosebitele arte, în deosebite moduri. *Farmecul* d. e. în pictură alege de obicei colorile deschise, variate, însă puțin bătătoare la ochi; pe când *sublimul* alege colorile mai închise, mai întunecate cu puține variații, une-oră o singură culoare. În muzică *farmecul* caută cu predilecție tonurile sonore, dulci, cu acorduri molatece și avânturi moderate; precând *sublimul* disonanța isbitoare, sau un singur ton uriaș în volum. Și'n contrastul *sunetului*, în tăcerea adâncă, se manifestă *sublimul*, *maiestosul*.

În mișcări de altă parte, *farmecul* iubesc mai ales vioiciunea, însă cu flexiuni ușoare, line și nesilite, cum este jocul, adierile zefirului, ș. a., precând *sublimul* numai mișcări, ce presupun puteri uriașe, cum sunt d. e. isbirile mării viforoase; asaltul unei armate înverșunate, ș. a. Contrastul mișcărilor: *liniștea adâncă*, deasemenea manifestă *sublimul*, *maiestosul*, în deosebii când aceea ascunde în sine adâncă putere sufletească. Un asemenea moment maiestos, e în „Istoria Romanilor,“ când cei 80 senatori romani îmbrăcați sârbătorește stau neclintiți, ca tot atâtea statue de marmură în senatul roman, și primesc de bunăvoină moartea din mâna dușmanului, ce străbătuse în cetatea Roma.

Arta poeziei. Deosebitele specii ale frumosului, amintite mai sus, în arta poeziei le găsim întrupate mai deservit. Pentru că mijlocul, prin care poezia crează operele sale, este *limba*, *graiul viu* al unui popor, care, precum scim, este cel mai potrivit mijloc de înțelegere. De aceea arta poeziei se și numește: *arta artelor*, la a cărei tractare trecem acum deadreptul.

Am văzut deja, că *poesia* se deosebesce de *proză* cu privire la *formă* și la *conținut*, cari de o potrivă întrunesc calitățile *frumosului*. Vom tracta dar' și noi mai întâi *forma esterieoară* a poeziilor, anume: în ce privință este aceasta frumoasă, atrăgătoare; apoi vom trece la *conținutul* poeziilor, statorind pe temeiul acestuia deosebitele *genuri* poetice.

Versificațiunea.

Cine s'a preumblat vre-odată pe marginea unui râu, a putut să observe fără îndoială, că valurile apei aci se isbesc de țermurele râului producând un șgomot monoton, aci curg lin mai departe, apoi iar' se isbesc și curg mai departe, repetându-se aceasta în continuu la anumite intervale. Deasemenea la roata morii, mânăată de apă, se pot observa repetându-se anumite *sunete* la anumite intervale. Întocmai la ticăniirile orologiului de părete, ș. a.

Aflăm prin urmare din aceste fenomene, că în natură se repetează anumite sunete oare-cum regulat, la anumit timp. Aceasta regulată repetiție a sunetului se numesce: *ritm* (din grecescul *rhüthmos* = curgere).

Ritm aflăm în musică, în repetiția unor tonuri; aflăm la dans în repetiția mișcărilor.

Să cercetăm nu cumva aflăm și'n *poesie* asemenea repetiții regulate? Și dacă aflăm, să constatăm *ce* anume și *cum* se repetează.

Să luăm de exemplu cunoscuta baladă de Alexandri:

Miorița.

Pe-un picior de plaiu,	Unu-i Moldovean
Pe-o gură de raiu,	Unu-i Ungurean
Iată vin în cale,	Și unu-i Vrancean.
Se cobor la vale	Iar' cel Ungurean
Trei turme de miei	Și cu cel Vrancean
Cu trei ciobănei.	

Mări, se vorbiră,
 Ei se sfătuiră
 Pe l'apus de soare
 Ca să mi-l omoare
 Pe cel Moldovean,
 Că-î mai ortoman,
 Şare oi mai multe,
 Măndre şi cornute,
 Şi cai învêţaŃi
 Şi câni mai bărbaŃi!...
 Dar' cea MioriŃă
 Cu lâna plăviŃă
 De trei Ńile 'neoace
 Gura nu-î mai tace,
 Iarba nu-î mai place,
 — „MioriŃă lae,
 Lae, bucălae,
 De trei Ńile 'neoace
 Gura nu-Ńi mai tace!
 Orî iarba nu-Ńi place,
 Orî eşŃi bolnăvioară
 DrăguŃă Mioară?
 — „DrăguŃule bace!
 Dă-Ńi oile 'neoace
 La negru zăvoî,
 Că-î iarbă de noi
 Şi umbră de voi.
 Stăpâne, stăpâne,
 ÎŃi chiamă ş'un câne
 Cel mai bărbătesc
 Şi cel mai frăŃesc,
 Că l'apus de soare
 Vreau să mi-te omoare
 Baciul Ungurean
 Şi cu cel Vrancean!
 — „OiŃă Bărsană,
 De eşŃi năsdraŃană
 Şi de-a fi să mor
 În câmp de mohor,

Să spuî lui Vrancean
 Şi lui Ungurean,
 Ca să mă îngroape,
 Aice pe-aproape,
 În strunga de oi,
 Să fiu tot cu voi;
 În dosul stâniî
 Să-mî aud câniî.
 Aste să le spuî;
 Iar' la cap să-mî puî
 Flueraş de fag,
 Mult Ńice cu drag!
 Flueraş de os,
 Mult Ńice duios!
 Flueraş de soc,
 Mult Ńice cu foc!
 Vântul când a bate
 Prin ele-a resbate
 Ş'oile s'or strînge
 Pe mine m'or plânge
 Cu lacrămi de sânge,
 Iar' tu de omor
 Să nu le spuî lor,
 Să le spuî curat
 Că m'am însurat
 Cu-o mândră Crăiasă
 A lumeî mireasă,
 Că la nunta mea
 A căduŃ o stea;
 Soarele şi luna
 Mi-a Ńinut eununa;
 BraŃi şi păltinaşi
 I-am avut nuntaşi,
 PreoŃi, munŃiî mari,
 Pasări, lăutari,
 Păsărele miî,
 Şi stele făclii!
 Iar' dacă-î zări,
 Dacă-î întălni

Măicuță bătrână
 Cu brîul de lână,
 Din ochi lăcrămînd,
 Pe câmp alergînd,
 Pe toți întrebînd
 Și la toți dîcînd:
 Cine-au cunoscut
 Cine mî-au vîdît
 Mîndru ciobănel
 Tras printr'un inel?
 Fețișoara lui,
 Spuma laptelui;
 Mustăcioara lui
 Spicul grăului;
 Perișorul lui,
 Peana corbului;
 Ochișorii lui
 Mura câmpului!

Tu, Mioara mea,
 Să te înduri de ea
 Și-î spune curat,
 Că m'am însurat
 Cu-o fată de Craiū
 Pe-o gură de raiū
 Iar' la cea măicuță
 Să nu-î spuî, drăguță,
 Că la nunta mea
 A cădît o stea,
 C'am avut nuntași
 Brađi și pîltinași,
 Preoți, munții mari,
 Pasări, lăutari,
 Păsărele mi
 Și stele făclii!...

Să cercetăm dar' *ce* anume se repetează în poesia această.

Înainte de toate observăm, că primul vers (**Pe un picior de plaiū**) se'ncepe cu consonanta **p**, și aceasta se repetează, tot la 'nceputul cuvintelor, de două ori în acelaș vers, precum și la începutul cuvîntului din versul următor. Și observăm totodată, că repetiția acelei consonante împrumută oare-care vioiciune espresiei, atingînd în mod plăcut auzul nostru. Aceasta repetiție a consonantelor, ce ridică mult *eufonia* versului se numesce: *aliteratiie*.

Tot la acele versuri aflăm, că în silabele din urmă se repetă aceleași vocale: *aiū*, fără să se repeteze și consonantele din acele silabe (**plaiū**, **raiū**). Aceasta repetiție a vocalelor dela sfîrșitul versurilor, ce obvine adese-ori și în poesia această, se numesce: *asonanță*.

Observăm însă de altă parte, că la unele versuri în silabele din urmă, se repetă pe lîngă *vocale* și *accentul*

tonic și unele *consonante*, d. e. în versurile 3 și 4, și altele:

Iată vin în cale
 Se cobor la vale . . .

 Ca să mă îngroape
 Aice pe-aproape . . .

 Vântul când a bate
 Prin ele a resbate . . .

La Eminescu în poesia „Ce te legeni codrule“:

.
 Și se due ca clipele.
 Scuturând aripele.

În „Doina“:

.
 Vai de biet Român sëracul!
 Îndărat tot dă ca racul,

 Numai umbra spinului
 La ușa crestinului. . . ș. a.

Aceasta repetiție a vocalelor deodată cu a consonanțelor și cu accentul *tonic*, dela sfârșitul versurilor (*îngroape pe-aproape, bate resbate, clipele-aripele,*) se numește: *rim*.

Mai departe, considerând cuprinsul versurilor, aflăm și unele repetiții de idei, d. e. versul al doilea nu exprimă ceva deosebit nou de versul întâi; deasemenea versurile:

Mări, se vorbiră,
 Eî se sfătuiră . . . ș. a.

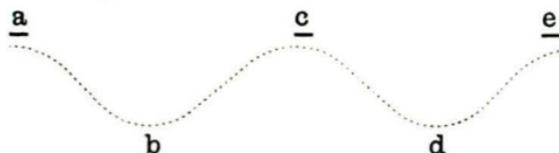
Asemenea repetiții de idei, se numesc: *ritmul cugetării*.

În sfârșit observăm o regulată repetiție și în *numărul silabelor* versurilor. Așa d. e. versul întâi constă din 5 silabe cu trei accente tonice, ceea-ce se repetează întocmai și în versul al doilea. Nu însă și în al treilea, căci acela

numără deja 6 silabe, însă tot cu trei accente tonice, căruia apoi îi răspunde întocmai versul al patrulea. Aceste variații se preschimbă apoi, repetându-se împrumutat, până la sfârșitul poeziei.

Versurile sunt dar' întocmite cu oare-care plan, repetându-se într'însele și numărul silabelor cu accentul tonic.

Astfel, accentul tonic, pare a da versului la citire următorul curs: *)

Aceasta repetiție a accentului tonic, ce împrumută versurilor un timbru musical, se numește: *ritm*, care poate fi deosebit după natura poeziilor, precum vom vedé mai la vale. Atâta putem să ne însemnăm de acum, că accentul ritmic trebuie să coincidă cu *accentul tonic* al cuvintelor singurate, la din contră e greșit și displace auzului. Abateri dela aceasta sunt foarte rar permise sub cuvânt de *licențe poetice*.

Dup' aceste să cuprindem la un loc, să resumăm pe scurt, deosebitele repetiții ce le-am aflat pân' aci:

1. Repetiția consonantelor inițiale = *aliterația*.
2. Repetiția vocalelor din silabele finale ale versurilor = *asonanța*;
3. Repetiția vocalelor dimpreună cu consonantele și cu accentul *tonic* din silabele finale = *rîma*;
4. Repetiția ideilor în unele versuri = *ritmul cugetării*, și
5. Repetiția numărului silabelor cu accentul tonic = *ritmul poeziei*.

Să tractăm apoi în special, pe fie-care din aceste.

*) Literele subtrase represintă silabele accentuate.

Aliterația, repetiția consonantelor inițiale, e des întrebuințată în poezia română, în cântecele populare, proverbe și gâcituri, ba și în jocurile copilăresci. D. e.

Să-ți fie casa, casă, masa, masă.

„Rodica“ de *Alexandri*.

Fug cum fuge-o rîndunică,
Fug ca fulgerul când pică,
Și se duc voinicii duc
Cu urgie de haiduc!

Pept la pept!.. câmpul răsună,
Toți de tot dau împreună.
Toți la luptă-'s încheștați,
Toți în sânge îneruntați!

„Andreï Popa“ de *Alexandri*.

Își desbracă țara sînul
Codrul — frate cu Românul —
De sîcure se tot pleacă
Și isvoarele îi seacă —
Sîrac în țară sîracă!

„Doina“ de *Eminescu*.

Banul banî unde găsesce
Acolo se rostogolesce.

Țic. popor.

Cine ce face,
Lui își face

Țic. popor.

Aliterația promovează foarte mult *eufonia* versurilor, în deosebire când coincide cu accentul ritmic.

Asonanța, repetiția vocalelor fără consonante, din silabele ultime ale versurilor, se întrebuințează des mai ales în poezia popoarelor romanice. Astfel și în poezia română și cu deosebire în cea populară. Exemplele nenumărate.

Rima, este repetiția vocalelor dimpreună cu consonantele și cu accentul tonic din silabele finale, dela două sau mai multe versuri de-odată. Și poate fi de o silabă, de două sau trei, une-orî și mai multe. D. e.

Codrule cu rîuri line
Vremea trece vremea vine:
Tu din tîner precum ești
Tot mereu întineresti.

— Ce mi-î vremea, când de veacuri
 Stele-mî scânte pe lacuri!
 Că de-î vremea rea sau bună,
 Vîntu-mî bate frunza-mî sună,
 Și de-î vremea bună, rea,
 Mie-mî curge Dunărea.
 Numa omu-î schimbător,
 Pe pămînt rătăcitor,
 Iar' noi loculî ne ținem
 Cum am fost așa rêmânem.
 Marea și cu rîurile,
 Lumea cu pustiurile,
 Luna și cu soarele,
 Codrul cu isvoarele.

„Revedere“ de Eminescu.

Cele mai frumoase rime sunt, când vocalele și consoanantele ce rimează, se potrivesc nu numai după sunet, ci și după lungime sau accent. Și dacă cuvintele, ce rimează, sunt de sine stătătoare și de înțeles diferit. Drept aceea repetiția aceluiași cuvînt, nu produce rim plăcut.

Rimele pot fi deosebite și după poziția lor, și anume:

1. *Împărechiate*, când urmează câte două una după alta: *aa bb cc*, d. e.

Floarea 'n cîmp când vestejesce	<i>a</i>
Alta'n locu-î înfioresce	<i>a</i>
Dar' în peptul omenesc	<i>b</i>
Florile când vestejesc,	<i>b</i>
Cade roaua înzadar	<i>c</i>
Alte 'n loc nu mai resar.	<i>c</i>

Matilda Cugler Poni.

2. *Încrucișate*, când versul prim rimează cu al treilea și al doilea cu al patrulea: *a b a b*, d. e.

1. Multe flori mai sunt frumoase	<i>a</i>
Pe câmpiile bogate,	<i>b</i>
Ce se 'ntrec drag sê miroase	<i>a</i>
Și sê fie desmerdate.	<i>b</i>

2. De acea, acel care
 La bogatul câmp privesce,
 Nu e mulțămît cu-o floare
 Ci, mai multe-'și dorește.
3. Și mânat de dor, culege
 Cât mai multe poate el,
 Și în grabă le alege
 Tot șoptind încetinel:
4. „Iute prin câmpia 'ntreagă
 „Să străbat, pân' nu-'s ninsori.
 „Scurtă-i primăvara dragă,
 „Și-'s așa de multe flori!*)

I. Nenișescu.

3. *Îmbrățișate*, când versul prim rimează cu al pătrălea și al doilea cu al treilea: *a b b a*, d. e.

Haï în codrul cu verdeață,	<i>a</i>	
Und' isvoare plâng în vale,	<i>b</i>	
Stânca stă să se prăvale	<i>b</i>	
În prăpastia măreață.	<i>a</i>	<i>Eminescu.</i>

4. *Înterupte*, când numai douë versuri rimează:
a b c b, d. e.

Crăiasa din povești.

1.

Neguri albe, strălucite	<i>a</i>
Nasce luna argintie,	<i>b</i>
Ea le scoate peste ape,	<i>c</i>
Le întinde pe câmpie;	<i>b</i>

2.

S'adun flori în ședetoare	<i>a</i>
De painjen tort se rumpă,	<i>b</i>
Și anină 'n haïna nopții	<i>c</i>
Boabe mari de peatră scumpă	<i>b</i>

3.

Lângă lac, pe care nuri
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mișcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

4.

Dându-și trestia 'ntr'o parte
Stă copila lin plecată,
Trandafirî aruncă roșii
Preste unda fermecată.

*) Cuprinsul: Grăbiți cu faptele bune, cari împodobesc viața precum florile câmpul; căci scurtă e viața, precum „Scurtă-i primăvara dragă“.

5.

Ca să vad'un chip, se uită
Cum aleargă apa'n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfinteî Mercuri.

6.

Ca să iasă chipu 'n faţă,
Trandafirî aruncă tineri,
Căci vrăjiţi sunt trandafirî
De-un cuvânt al sfinteî Vineri.

7.

Ea se uită... Păru-î galben,
Faţa ei luceşte în lună,
Iar' în ochii ei albastru
Toate basmele s'adună.

Eminescu.

5. *Împrăştiate*, când se perondează mestecat rimele
amintite pân' aci, d. e.

Tresărind scântee lacul	a	Din izvoare şi din gârle
Şi se leagănă sub soare;	b	Apa sună somnoroasă;
Eu, privindu'l din pădure.	c	Unde soarele pătrunde
Las aleanul să me fure	c	Printre ramuri a ei unde,
Şi ascult de la răcoare	b	Ea în valuri spărioasă
Pitpalacul.	a	Se asvêrle.

Cucul cântă, mierle, presurî,
Cine scie să le-asculte?
Ale pasêrilor neamurî
Ciripesc pitite 'n ramurî
Şi vorbesc cu atât de multe
Înţelesurî!

„Freamăt de codru“ de *Eminescu*.

Rimele împrăştiate pot fi feliurite, să cere însă, ca,
rimele ce-şi corespund împrumutat, să nu fie prea înde-
părtate unele de altele, încât să-şi peardă resunetul.

În feliul acestora găsim rimate şi o mulţime de pro-
verbe române d. e.

Ai carte,
Ai parte.

*

Toată graba
Strică treaba.

Cuvântul

E ca vântul.

*

Vorbe deșirate

Fire încurcate,

Pânză rău țesută

Și vreme perdată.

*

Când norocu-și schimbă pasul,

N'aduc anī ce-aduce ceasul.

*

Totdeauna fapta bună

Este tuturor cunună. ș. a.

Ritmul cugetării, repetiția aceluiașor idei într'un vers, sau mai multe unul după altul, e cu predilecție întrebuințată, mai ales în poesia noastră populară și în antica poezie hebraică.

Esemples nenumărate găsim în cântecele noastre populare, în Testamentul vechiu : „Psalmii“ prorocului David, „Pildele“ lui Solomon, ș. a. de unde sunt și următoarele :

Mare este Domnul, și laudat foarte în cetatea Dumneșeului nostru, în muntele cel sfânt al lui. (Psalm 47).

Auțiți aceste toate neamurile, ascultați cei ce lăcuți în lume. (Psalm 48).

Doamne auți rugăciunea mea, ascultă cererea mea, întru adevărul tău, auți-me întru dreptatea ta. (Psalm 142).

Cu glasul meu cătră Domnul am strigat; cu glasul meu cătră Domnul m'am rugat. (Ps. 141).

Vărsa-voiu înaintea lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea lui voiu spune. (Ps. 141).

Dosofteu, Metropolitul Moldovei *), versifică în modul următor acesti psalmi :

*) Dosofteu, metropolitul Moldovei (1671), este cel dintâi scriitor român, care a încercat să versifice în limba română. Dela el avem „Psaltirea în versuri“, adică psalmii prorocului David întocmiți în versuri, tipărită cu litere cirile la 1673, e dată din nou de Academia română la 1887, cu esplanțiuinī din partea profesorului I. Bianu.

Domnul este mare,
Lăudat și tare.
Mai cu de-adins este
Lăudat cu veste
De-a lui bunătate
În sfânta cetate,

Din măgura sfântă
Ce stă fără smintă,
Cetate frumoasă
De peatră vârtoasă,
Bine 'ntemeiată
De Domnul gătată . . . ș. a.
(Psalm 47).

Ascultați acestea toate,
Noroadе (popoare) neamuri și gloate.
Să-mi înțeleagă cuvântul,
Omul de pe tot pământul,
Bogătașii dimpreună
Cu mișei când s'adună,

Să ve spuіu de 'nțelepciune
Cu 'nțeles de 'nvături bune.
Și auđul să ve tіндеți,
Pildele să le deprindeți,
S'ascultați fără de price
Să 'nțelegeți ce voіu dice . . . ș. a.
(Ps. 48)

Să-mi ascuți făgada, Doamne sfinte,
Și să-mi socotesci de rugăminte.
Adevărul teu și cu dreptatea
Să-mi potoaля toată greutatea... ș. a.

(Psalm 142).

Din „Pildele“ lui Solomon:

Fiule păzesce legile tătane-teu, și nu lăpēda învățăturile
maicei tale.

Până când o leneșule zaci? Și când te vei scula din somn?

Fiule ia aminte înțelepciunea mea, și la cuvintele mele pleacă
urechia ta.

Să nu dai somn ochilor tăi, nici să dormitezi cu genele tale.

Ca să te mântuesci ca o căprioară din cursă, și ca o pasere
din laț.

În „Dan căpitan de plaiu“ (Alexandri) aflăm des
întrebuințat *ritmul cugetării*. D. e. unde poetul zugră-
vesce cum bătrînul Dan cu Ursan, tovarășul seu de
luptă, aleargă pe cai sburdatici la luptă în potrive Tăta-
rilor, ce jefuiau și prădau țara:

. Și puii lor de zmei
Se duc trăgēnd doi spectrii de umbră după ei,
Se duc vērtej ca gāndul plecat în pribegie,
Se duc pān' ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înainte, și pān' ce se lovesc
În ochi cu faptul țilei . . . atunce se opresc.

Sau în „Grui-Sânger“, când arată crușimea acestui ucigaș înfiorător :

E crud lupu 'n turbare! crud tigru ce sfășie
 O turmă de gazele pe-a Nilului câmpie!
 Crud uliul care trece și țintă se-abate
 Pe-un stol de păsărele în ierburi tupilate!
 E crud destinul, crudă moartea! dar' în crușime
 Pe Sânger ucigașul nu-l întrece nime! . . .

Tot așa în „Doina“ de Eminescu pasagele:

Vai de biet Român săracul!
 Îndărăt tot dă ca racul,
 Nicî îi merge, nicî se'ndeamnă,
 Nicî îi este toamna toamnă,
 Nicî e vara vara lui.
 Și-î străin în țara lui.

Stefane Măria Ta,
 Tu la Putna nu mai sta,
 Las' Archimandritului
 Toată grija schitului,
 Lasă grija Sfinților
 În sama părinților,
 Clopotele să le tragă
 Țiua 'ntreagă, noaptea 'ntreagă,
 Doar s'a 'ndura Dumnezeu,
 Ca să-ți mântui neamul teu!
 Tu te 'nalță din mormânt,
 Să te-aud din corn sunând
 Și Moldova adunând.
 De-î suna din corn odată,
 Ai s'aduni Moldova toată,
 De-î suna de două ori,
 Îți vin codrii 'n ajutori,
 De-î suna a treia oară,
 Toți dușmanii or să peară
 Din hotarē în hotarē.

Sentinelă, priveghează,
 Norul crunt înaintează.
 Sentinelă! te arată,
 Norul crunt se sparge! . . . Iată
 Iată oardele avane,
 Iată limbile dușmane.

.
 Mulți sunt ca năsipul mărei,
 Mulți ca ghiarele muștrărei
 Într'un suflet păcătos,
 Într'un cuget sângeros! . . .
 Sa! Române, pe omor,
 Fă-te fulger răsbitor,
 Fă-te Dunăre turbată,
 Fă-te soartă ne'mpăcată
 Căci potopul, iată-l vine
 Și-î amar, amar de tine!
 — Vie! . . .

.
 El îi sparge, și-î răsbesece,
 Snopuri, snopuri îi cosesce
 Și-î înfrînge, și-î respinge,
 Și-î alungă, și-î învinge!

„Sentinela română“ de *Alexandri*.

Ritmul cugetării, precum vedem, produce admirabil efect de *gradațiune* în *stil*, înălțând treptat ideile, ce se refer altcum la același lucru. Îl aflăm însă și în altă formă în poezia română, d. e.

Floriile.

Iată zile 'ncălziitoare
 După aspre vijelii!
 Vin Floriile cu soare
 Și soarele cu Florii.

Primăvara 'ncântătoare
 Scoate iarba pe câmpii.
 Vin Floriile cu soare
 Și soarele cu Florii.

Lumea-i toată 'n sărbătoare
 Ceru-î plin de ciocârlii.
 Vin Floriile cu soare
 Și soarele cu Florii.

Pecat, zeu, de cine moare,
 Și fericite de cei vii!
 Vin Floriile cu soare
 Și soarele cu Florii.

Copiliță nu vrei oare,
Nu vrei tu să vii,
Când Floriile's cu soare
Și soarele cu Florii.

Să culegem la răcoare
Viorele albastrii?
Ha! Floriile's cu soare
Și soarele cu Florii.

Alexandri.

Străinul.

Curg a mele lacrimi fără de 'ncetare
Îngânând al nopții gemet și suspin;
Sufletul meu plânge, plânge cu'ntristare,
Căci vai! sunt străin!

Ah! în mine este o durere vie;
Gândul meu me poartă spre al meu cămin;
Lumea mi-se pare a fi o pustie
Căci vai! sunt străin!

Luna bălăioară varsă dulci lumine;
Stele vii se joacă pre azurul lin,
Dar' sunt toate triste, negre pentru mine,
Căci vai! sunt străin!

Floricea smulsă din tulpina-î verde,
Fie chiar păstrată de-al Fecioarei sîn,
Se usucă; astfel viața mea se perde
Pre pământ străin!

Când gândesc la tine, maica mea dorită,
Sufletu-mi de jale și de dor e plin;
Ah! vin' de mângăiă, sora mea iubită,
Pe tristul străin!

Alexandru Sihleanu.

Aceasta formă a ritmului cugetării (vin Floriile cu soare . . . Căci vai! sunt străin!), repetiția aceluiaș vers la finea tuturor strofelor unei poezii, ce contribuie mult la unitatea conținutului, se numește: *refren* (franc. refrain).

În sfârșit trebuie să amintim că ritmul cugetării obvine adeseori și în proverbele române, d. e.

Mult umbli
Multe 'nveți;
Mult trăiesci,
Multe vești.

Foc
După foc;
Rău
După rău.

*

Cu diamantul
Se taie diamantul.

*

Bine, bine, peste bine,
Dacă vine, și mai bine... ș. a.

Ritmul poeziei atârnă dela numărul silabelor versurilor și dela modul cum se succede într'însele *accentul tonic*.

În balada „Miorița“ am văzut, că versurile sunt de 5 silabe când e accentuată silaba ultimă, și de 6 când e accentuată silaba penultimă. Iar' accentul tonic cade regulat pe silabele 1, 3 și 5. Astfel lungimea versurilor acestei poezii e de 5 silabe variată cu 6 silabe, și de 3 accente ritmice.

În poezia noastră populară găsim adeseori întrebuițat *ritmul* și lungimea versurilor în forma aceasta. Dar' cel mai obicînit vers în poezia populară română e de 8 silabe cu 4 accente ritmice. D. e. *)

— ♪ — ♪ — ♪ — ♪
Frunză verde de alună
Me dusei sara pe lună,
Să-mi culeg o florică
Care mult inima-mi strică.

*

Murș, Murș, apă lină,
Treci-me 'n țară străină;
Da me treci
Să nu me 'neci
Că n'ai bani să me plătesci,
Nici copii să me jălesc.

*) Semnul — arată silabele accentuate, iar' semnul ♪ silabele neaccentuate.

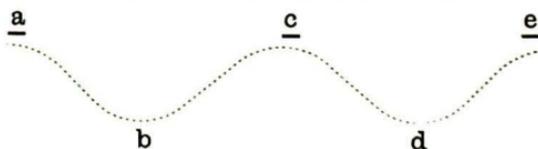
În cea din urmă găsim versul de 8 silabe alternat cu cel de 7 silabe și cu *frînturi* din versul de 7 silabe:

Da me treci
Se nu me 'neci . . .

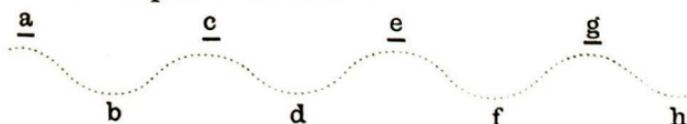
Asemenea *frînturi* obvin adeseori în poesia noastră populară, mai rar în cea artistică. D. e. din versul de 8 silabe:

Câte paseri sunt în codru
Toate cină
Și s'alină;
Da io-s pasere străină
Nici nu cin
Nici nu m'alîn . . . ș. a.

Precum vedem dar', versurile românești se întocmesc după numărul silabelor accentuate și neaccentuate. Iar' schimbarea aceasta regulată între silabele accentuate cu cele neaccentuate, aduce cu sine *ritmul* versurilor, adică urcarea și coborîrea regulată a vocei la cetirea versurilor. Din acest motiv am ținut mai sus, că *ritmul* pare a da versului de trei accente următorul curs:

iar versului de patru accente:

Literale subliniate reprezintă silabele accentuate, pronunțate prin urmare cu voce mai înaltă; iar' cele ne-subtrase silabele neaccentuate, pronunțate cu voce mai redusă. Putem deci asemăna acest *curs* cu al unui riu, a cărui valuri aci se ridică, aci se coboară. Întocmai modulăm și noi vocea la cetirea unei poezii, acomodându-ne ritmului ei.

2. Versul *iambic*, inversiunea dela cel trocheic, când silabele se succed: neaccentuată cu accentuată.

Versul iambic de 8 silabe variat cu cel de 7 silabe, d. e.

♪ — ♪ — ♪ — ♪ —
 A fost o dată ca 'n povești,
 A fost ca nici odată
 Din rude mari împărătești
 O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
 Și mândră 'n toate cele,
 Cum e fecioara între sfinți
 Și luna între stele...

„Luceafărul“ de Eminescu.

Versul *iambic* de 9 silabe, variat cu cel de 8 silabe, când e accentuat pe ultima d. e.

♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪
 Latina ginte e regină
 Într'ale lumii ginte mari;
 Ea poartă 'n frunte-o stea divină
 Lucind prin timpii seculari.
 Menirea ei tot înainte
 Măreț îndreaptă pașii sei.
 Ea merge 'n fruntea-altor ginte
 Vărsând lumină 'n urma ei.

„Cântecul gintei latine“ de Alexandri.

Versul *iambic* de 11 silabe (v. Sonetele de Eminescu), și de 14 silabe, variat cu cel de 13, când e accentuat pe silaba ultimă, d. e.

♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪ — ♪
 Deșteaptăte române din somnul cel de moarte,
 În care te-adânciră varvari de tirani...

Andrieu Murășan.

(Vezi: „Steluța“ de Alexandri; „O Mamă“ de Eminescu, ș. a.).

3. Versul *dactilic*, când silabele se succed: *una* accentuată cu *doauă* neaccentuate, d. e.

— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪
Tropotă, bubue, plaiul Candavii

— ∪ ∪ — ∪ ∪
Lângă Cavaia.

Caii se spumegă, puî ai Moravii
Răpind bătaia,

Iată-î alunecă! umbra pământului

Nu îi sosesce:

Coama lor flutură p'aripa vântului

Nara lor crește...

„Românele din Cavaia“ de *Bolintinean*.

(Veđi: „Melancolia“ de Vlahuță).

4. Inversiunea dela versul *dactilic*, ne dă versul *anapestic*, în care se succed *deux* silabe neaccentuate cu *una* accentuată. Acest din urmă însă, nu prea obvine singur în poesia română, ci de obicei amestecat cu iambî, trochei sau dactilî. (Veđi: Legendele de Alexandri).

Aceste sunt versurile mai obicînuite în poesia română.

Versul și strofele. Întocmirea cuvintelor în șiruri paralele, cu oare-care regulă în privința succesiunii silabelor accentuate și neaccentuate, este *versificarea*; iar șirurile singuratice, cu înțeles în parte de sine stătător, sunt *versurile*.

Versurile pot fi grupate în felurite moduri: câte 2, 3, 4, 6 și 8 la olaltă. Peste 8 versuri rar aflăm grupate la un loc. Aceste grupe de versuri se numesc *strofe*.

Strofele, fie care în special, conțin un șir anumit de idei rotunđite într'un *întreg*, încât-va de sine stătător, făcând însă parte totdeauna din *întregul* poeziei.

În poesia populară nu sunt versurile grupate în strofe. Și în poesia artistică găsim unele negrupate; iar' altele grupate în capitole constătătoare din mai multe versuri, cum sunt d. e. Legendele de Alexandri, ș. a.

Hiatul și dieresa. *Hiatul* se produce prin două vocale vecine, una dela sfârșitul cuvântului alta dela începutul celui următor. D. e.

În ziua cea de judecată
Când, față 'n cer cu Domnul sfânt,
Latina ginte-a fi 'ntrebată.
Ce-ai făcut pe-acest pământ?
Ea va răspunde sus și tare:
O! Doamne 'n lume cât am stat
În ochii ei plini de-admirare
Pre tine te-am reprezentat!

„Cântecul gintei latine“ de *Alexandri*.

În poezia română, precum vedem, *hiatul* de obicei se încunjură, când prin elișiunea unei vocale (față 'n cer), când prin contopirea lor într'un *diftong* (te-am reprezentat), ceea-ce contribuie mult la frumseța ritmului. Numai atunci se conservă, când pe una dintre cele două vocale, se cere accentuare puternică. Și în aceasta privință limba română e de acord cu celelate limbi surori ale ei francesă și italiană.

Sub *dieresă* înțelegem mica pauză, ce facem la mijlocul versurilor mai lungi, când le cetim sau recităm. D. e.

Cine-au aflat în lume // de codrul fără viață
Și n'au simțit în suflet // un erant fior de ghiață?...
„Grui Sânger“ de *Alexandri*.

Poesia poporală și artistică.

În cele premergătoare ne-am ocupat în deosebii cu forma esterioră a poeziilor; urmează acum, în mod natural, să ne ocupăm cu conținutul lor. Mai întâi însă, să vedem mai de-aproape ce înțelegem sub poezia *poporală* și *artistică*.

Poetul nostru *Alexandri* dice în acest obiect următoarele:
„Românul e născut poet!

Înzestrat dela natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare, el își revarsă tainele sufletului în melodii armonioase și în poezii improvizate.

De'l muncesce dorul, de'l cuprinde veselia, de'l minunează vre-o faptă măreață, el își cântă durerile și mulțămirile, își cântă eroii, își cântă istoria, și astfel sufletul seu e un izvor nesfârșit de frumoasă poezie“.

Și'n adevăr, în rostul poporului nostru, precum scim fie-care, se găsec o mulțime de cântece, povești, anecdote, ș. a. ce sboară din gură în gură făr' ale cunoasce autorul. În fie-care sat bătrîni șiu mulțime de povești, din „bătrîni“, fetele și flăcăii mulțime de cântece făr' ale învăța din cărți, ci le aud povestindu-se sau cântându-le. Aceste produse sufletesci, ce isvoresc nemijlocit din viața sufletească a poporului, fiind predate în forme poetice, se numesc: *poezii populare*, spre deosebire de cele *artistice*, ale căror autori sunt cunoscuți.

Poesiile dar', cu privire la originea lor, le împărțim în doae clase: poezii *popolare* și *artistice*. Poesiile populare sunt produsele poetice, ce se povestesc sau cântă în sînul poporului, moștenindu-se din tată 'n fiu, prin tradiție, făr' a-le cunoasce autorii. În cele următoare înșirăm unele.

Poesii populare.

a) Doine.

Doină.

Doină, doină, cântec dulce!
Când te-aud, nu m'aș mai duce.
Doină, doină, vîers cu foc!
Când resunî eū staū pe loc.
Bate vînt de primăvară,
Eū cânt doina pe afară,
De m'ngân cu florile
Și privighitorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eū cânt doina'nchis în casă,

De'mi mai mângăiū țilele,
Țilele și noțile.
Frunța'n codru cât învic,
Doină cânt de voînicie,
Cade frunța jos pe vale
Eū cânt doina cea de jale.
Doină țic, doină suspin
Tot cu doină me mă țin,
Doină cânt, doină șoptesc,
Tot cu doină viețuesc!

(Poesii populare) V. Alexandri.

De când eram încă mic,
Doină sciū și doină dîc.
Căci Românul cât trăiește
Tot cu doină se mîndrește.

(C. Negruzi).

Urîtul.

Of! urît, urît, urît!
Boală făr' de creșmînt!
De te-ai duce'n codri, duce,
Ursu'n labe să te-apuce!
Urîtul din ce se face?
Din omul care nu-ți place.

Urîtul din ce-î făcut?
Din omul care-î tăcut.
Cine-aū scornit urîtul,
Nu'l înghiță pămîntul!
Că mie de mult urît
Sufletu-mî s'au amărît!

Cîntecul plugariului.

Arde-te-ar focul pămînt
Și te-ar bate Domnul sfînt!
Căci îmi ești dușman cumplit!
Ce-am sămănat n'au eșit.
Sămănat-am grâu de vară,
Au eșit numai năgară.
Sămănat-am orz, oves,
Au eșit mohor de șes.
Sămănat-am păpușoiu,
Au eșit iarbă 'n fușoiu.

Stau în câmp și me gîndesc
Cu ce o să viețuesc?
N'am lețcae la chimir
Să me pot plăti de bir
Și de foî și de soldat
Și de Iuda blăstemat.
Vai ș'amar de biet Român
Cînd e Domnul rău stăpîn!
N'are loc în țara lui
Și-î ca pleava câmpului!

Copila murind.

Cîntă paserea pe-o floare
Pentru-o fată care moare;
Cîntă păsăruica 'n spin,
Copila scoate venin.

Cîntă păsăruica 'n salce
Copila de moarte zace.
Cîntă păsăruica 'n poartă
Copilița dulce-î moartă!

Floricia.

Frunză verde de alună,
Me dusăiu sara pe lună,
Să găsească o floricia
Care mult inima-mî strică,
Si s'o 'ntreb de ce 'n grădină?
Pleacă fruntea și suspină?
„Eu me plec, floarea-mî răspunde,
Căci o jale me pătrunde,
Arde sufletu-mî și gome

Căci mă trec fără de vreme.
Treî zile sunt înflorită
Ș'apoi cad de vînt pălită.
De-abia crește și me fac floare,
Abia me 'ncăldesc la soare
Și pe mine cade 'ndată
Umbra neagră 'ntunecată,
În cât nime nu me vede,
Floare sunt orî iarbă verde.“

Codrul.

Arde-mi-te-ai codre des!
 Văd bine că s'au ales
 Din tine se nu mai es!
 Am intrat făr' de mustață
 Ș'acum arunc cărunteață.
 Am intrat puiū de Român.

Ș'am ajuns moșneag bătrîn!
 Alei! codre blăstemat!
 Mă ții de tine legat
 Și eu mult m'am săturat
 A trăi tot depărtat
 Și de lume 'nstrăinat.

Turturica.

Amărită turturică,
 O! sermana, vai de ea!
 Cât rămâne singurică
 O! sermana, vai de ea!
 Sboară tristă prin pustie
 O! sermana, vai de ea!
 Mai mult moartă decât vie.
 Cât trăesce tot jălesce,
 Cu alta nu se'nsoțesce.
 Trece prin pădurea verde
 Dar'ea pare că n'o vede,

Sboară, sboară până cade
 Și pe lemn verde nu șade,
 Ear când stă câte o dată
 Stă pe ramură uscată,
 Orî se pune pe o stâncă
 Și nicî bea nicî nu mănâncă.
 Unde vede apă rece,
 Ea o tulbură și trece,
 Unde vede-un vênător
 Cătră el se duce'n sbor.

Cucul.

Vine cucul de trei țile
 Preste văi, preste movile
 Și loc n'are să se pue,
 Să cânte focul să-și spue.

Pune-s'ar pe-o rămurea
 Aproape de casa mea,
 Să mi tot cânte, cânte 'n față,
 Și seara și dimineață...

Altul.

Unde-aud cucul cântând
 Și mîerlele șuerând
 Nu me știu om pe pămînt!
 Eu ȃic cuculuî se tacă,
 El se sue sus pe cracă
 Și tot cântă de me sacă.
 Iar' mai jos pe-o rămurea
 Cântă și o turturea
 Tristă ca inima mea.

Dorul de țară.

Plânge-mă, mamă, cu dor
Că ți-am fost voinic fecior,
Și de grijă ți-am purtat
Ogorul ți l'am lucrat.
Iar' de când ma'm cătănit
Viața mi s'a otrăvit.
Că tânjesc în țări străine
Și tot plâng gândind la tine.
Mult mi-e dor, mămuță dor

De cel codru frățior
Și de stâna cea cu oi
Și de cântec de cimpoi!
Mult mi-e dorul ne'mpăcat
Și mă 'ndeamnă la păcat,
Să mă las de cătănie
Și să fug la ciobănie
Orî ce-a fi cu mine, fie!

(Poesii populare.) *V. Alecsandri.*

Diverse.

Dorul meu pe unde pleacă
Nu-î pasere s'îl întrecă;
Până ce clipesci odată,
Încunjură lumea toată.

*

Aoleo, mări hoț de dor,
N'am topor să te omor,
Nici săcure să te taiu
Pentru min' să ȃci tu vai!

*

Doamne sfinte, nu ți-î jele
De tinerețele mele,
Să le lași așa de grele?

Că le trec

Și le petrec

Tot cu dor și cu năcaz
Și cu lacrimi pe obraz!...

*

Săracă străinătate,
Mult ești fără direptate!...
Ocolii țările toate,
Și de bine n'avui parte;
Orî pe unde am umblat,
Odihnă n'am căpătat!...

*

Câte flori mândre-s pe rît
Toate mi s'au veștejit;
Numai una pe părëu
E frumoasă tot mereu...
Acolo-î binele meu!

*

Mult m'ntreabă inima:
Doru-mi-e de cine-va?...
Foaie verde de scumpie,
Cum naiba dor să nu-mi fie?
Când și muntele că-î munte
Și 'ncă-și are doruri multe
Cu luna și cu ceața,
Cu iarba și cu frunza
Și cu mirla săraca!

*

N'are omul ce gândi,
Făr' mereu a socoti
Că în veci va tot trăi.
Dar' viața omului
E ca floarea câmpului;
Dimineața înflorește,
Peste ȃi se veștejesce!

*

Săracă inima mea
Iar' începe-a me durea;

Nu me doare de durere,
Me doare de vorbe rele.

*

Taci, taci, taci, inima mea,
Rabdă și nu me durea,
Că nu-î trăi cât lumea,
Nici vei domni tu țara ;
Că-î trăi o ți sau doauă
Și te-î topi ca ș'o roauă!

*

Floricea de pe rîț,
Tu tare te-ai veștejit!
— Cum să nu me veștejesc
De traiu care'l trăiesc,
Câte flori pe lângă mine,
Nici una nu-mi vrea bine ;
Câte flori în jurul meu
Toate-mi voiesc numai reu ;
Câte flori mai pe departe,
Toate bine-mi roagă moarte.

*

Dacă n'am noroc și bine,
Nu me mai judece nime,
Că me judec eu pe mine ;
Me judec și me frămînt
Ca frunza galbină'n vînt ;
Me judec și mă gîndesc
Doamne, rău me veștejesc
Ca iarba când o cosesc.

*

Las' nu me judece nime
Om pămîntean ca și mine,
C'a veni vremea se moriu
Ș'oi avea judecătoriu! *)

*

Pică frunza de pe nuc,
Vint-o vremea să me duc ;
Să me duc de-aici cu dor,

Ca și luna printre nor ;
Să me duc de-aici cu jele,
Ca și luna printre stele.

*

Jălui-ma'ș munților
De dorul părinților :
Jălui-m'aș florilor
De dorul surorilor ;
Jălui-m'aș și n'am cui,
Jălui-m'aș codrului,
Codru-î jalnic ca și mine
De nici frunză nu-î remîne,
Numai goale clombicele
Să le bată vremuri grele,
Vremile vînturile,
Ca pe mini gîndurile.

*

Blăstematu-m'a maica,
Să me leagăn ca frunza.
Frunza se leagănă'n vînt,
Eu me leagăn pe pămînt ;
Frunza se leagănă'n soare
Eu me leagăn pe picioare.

*

Așa-mi vine câte-odată,
Să me suiu la munți cu peatră
Să-mi fac ochișorii roată,
Să me uit în lumea toată.
Așa-mi vine uneori,
Să me suiu la munți cu flori,
Să me uit pe la surori,
Doară-mi ved' barem una,
Să-mi mai stîmpăr inima.
Așa-mi vine uneori,
Să me suiu la munți cu flori,
Să me jăluiesc la nori,
Să-mi mai treacă de plînsori!

*

*) Din colecțiunea autorului.

Strugurel bătut de peatră,
Rău e Doamne fără tată;
Strugurel bătut de brumă
Rău e Doamne fără mumă.
De-ai călea din peatră 'n peatră,
Din străin nu-î face tată;
De-ai călea din urmă 'n urmă,
Din străin nu-î face mumă!

*

Străină-s, Doamne, străină,
De nici apa nu m'alină,
De-ar ploa ș'o septemână.

*

Foaie verde de pelin,
Străinu-s Doamne străin.
Străinu-s ca pasărea,
N'am milă nicăiera;
Străinu-s ca puiu de cuc,
Milă n'am unde me duc!

*

Câte poame sunt de vară,
Nici una nu-î amară
Ca maica de-a doaua oară;*)
Câtă poamă e tomnie,
Nici una nu-î dulceie
Ca măicuța cea dintâie!

*

Creșteți florî cât gardurile
Să ve bată vânturile,
Ca pe mine gândurile!
Creșteți florî și nu 'nfloriți
Că mie nu-mî trebuiți,
Că n'am frați să ve 'ngrădească,
Nici surorî să ve plivească,
Nici nepoate
Să ve poarte.

*

*) Mama mașteră.

Supăra-m'ăș supăra,
Supărarea ce mî-a da?
Ba, zeu nu m'oi supăra,
Ci necazul voiu uita,
Că destul m'am supărat
Boala 'n oase mî-am băgat
Și nimic n'am căpătat,
Făr' viața mî-am scurtat!

*

De-ar sci, Doamne, cineva
Cum mi-î mie inima,
Ar sta 'n loc și s'ar mira,
Cum maî pot călea iarba!

*

Până țineam cu codrul,
Eram roșu ca focul;
Dar' de când țiu cu țara,
Gălbinit-am ca ceara.
Da lăsa-voiu țara 'n pară
Și m'oiu duce 'n codru iară.
În codruțul cu copaci
Și cu luncî pline cu fagi;
În codruțul cu isvoare
Și cu mândre căprioare;
În codrul cu veselie
Și cu dalbă vitejie!

*

Rău îmi pare, Doamne, pare
C'a crescut Murășu mare,
De nu-î iaz
Și nici pârlaz,
Să trec la măicuța acas';
Nici î luntre
Și nici punte,
Să trec la măicuța 'n curte!...
Nu știu Murășu-î de vină,
Că jălesc de la inimă,
Orî e țara cea străină?

„Doine...“ Iarnic-Bârsan.

b) Hore.

Baba și fata.

Sub răchita rămurată
 Șede-o babă supărată
 Și 'mprejur iarba-î uscată!
 Ce-a fost verde a vestejit,
 Ce-a fost dulce a amărit,
 Ce-a fost vesel s'a măhnit!

Pe sub lunca înverzită
 Trece-o fată înflorită
 Și de fluturi urmărită.
 Ce-a fost veșted înverdesce,
 Ce-î amar se îndulcesce,
 Ce-î măhnit se 'nveselesce.*)

(Poesii populare). V. Alexandri.

*

Busuioace
 Nu te-ai coace!
 Și de ce să nu me coc,
 Că me iau fete la joc.

Trandafire
 N'ai mai fi-re!

Și de ce să nu măi fiu,
 Că me iau fete la brîu.

*

Frunză verde trei alunî,
 În grădina cea cu prunî
 Fac fetele rugăciuni
 Sâmbăta, Dumineca,
 Să se poată mărita.

*

Fugî urîte dela mine,
 C'oî lucra și pentru tine;
 Fugî urîte dela spate,
 C'oî lucra eu ș'ata parte!

*

Ucigă-te crucea drace!
 Ce nu dai la babe pace,
 Să măi faci rugăciuni,
 Să nu tot poarte minciuni!

(Iarnic-Bârsan).

Doina. Reprivind asupra poeziilor de sub lit. a) (pag. 28—32), aflăm că în fie-care se exprimă anumite sîmțeminte de duioșie, de durere sau jale ș. a. Poesiile populare de asemenea *cuprins*, se numesc *doina*.

În *doina*, precum vedem dar', se cântă sîmțemintele cele măhnite, jalea și durerea inimei nemângăiate. „Ele sunt — după Alexandri — plângerile duioase ale inimei Românului din toate împrejurările vieții sale“. În ele se oglindează viața sufletească a săteanului nostru, avînd totdeauna o expresie melancolică, dulce și dureroasă, precum 'i-a fost și soarta veacurî întregi. Sunt însă unele de cuprins misterios, conținînd dorințele înfocate și ascunse ale inimei lui.

*) Paralelă între betrânceță și tinereță.

Insuși poporul își caracterizează astfel *doinele* prin cântecul atât de răspândit:

Cine foc 'și-a ȃis doina,
 Arsă 'i-a fost inima,
 Că n'a ȃis'o nici de-un bine,
 Numaî de năcaz ca mine.*)

Hore sunt cântecele de veselie ale poporului nostru (lit. *b*) pag. 36), ce conțin sîmțeminte de bucurie și mulțămire, une-orî ca glume poznașe altă-dată satire sbiciuitoare. În *hore* deci, se află tot ceea-ce poeții necunoscuți ai poporului român au cântat în momentele lor de mulțămire și veselie.

Horele în Transilvania se numesc și *strigături*, și se întrebuițează mai cu samă în decursul diferitelor jocuri naționale, recitându-se cu glas mare după tactul muziceî. Din acest motiv versurile lor sunt întocmite după tactul muziceî sau după bătaia jocului.

În literatura scrisă, V. Alexandri și frații Văcărescî, au cultivat cu predilecție *horele*.

Între poesiile populare se numără încă *bocetele* și *colindele*, cele dintâi obișnuite la înmormântarea rudeniilor, pretinilor... iar' cele din urmă la anumite sêrbători religioase d. e. la nascerea Domnului nostru Iisus Christos.

Aceste toate la un loc, ne dau *literatura populară*, ale căreî produse se disting prin *simplitate* și *sinceritate* lor

*) Cu privire la originea cuvântului *doina* părerile sunt deosebite. Eru-ditul nostru Hașdău susține, că ar fi de origine *dacică*. Alții îl esplică din cuvântul *daina*, espresie onomatopeică obișnuită în cântecul de toate ȃilele a țăranului român. *Doina* dela *aina* și aceasta din *ai-na-na-na...* (cum o cîntă în aievea românul), iar' *ai* e espresia durerei în loc de *ea*.

Și e multă probabilitate în aserțiunea din urmă. Căci în adevăr, în multe ținuturi curat romănesci (d. e. în Geoagiul de sus, comună situată la poalele Munților apusenî, centrul Transilvanicî), poporul în faptă așa o cîntă:

Aina, daina și daina,
 Tot dragă mî-a fost daina
 Mai de mult nu de-acuma;
 Nici acum nu mî-î d'urită
 Numaî lumea năcăjită!

nefățărită. Căci ceace poporul cântă, o și simte 'n adevăr și o predă în mod natural, ușor și fluent, fără multă meșteșugire dar cu adevărat spirit poetic. Cu privire la însămănătatea poeziilor populare Alexandri se exprimă astfel:

Nimic nu poate fi mai interesant decât a studia caracterul poporului nostru în cuprinsul cântecelor sale, căci ele cuprind toate pornirile inimei și rațele geniului său.

Comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de crederi superstițioase, de datini strămoșesci și mai cu samă de frumseți poetice pline de originalitate și fără samăn în literaturile străine, poeziile noastre populare compun o avere națională, deamnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română.

Genurile poetice.

Trecem acum la poezia *artistică*, a cărei produse, fiind concepțiuni mai înalte, sunt cu mult mai bogate și mai variate. Vom analiza cu de-amăruntul *cuprinsul* acestor poezii și vom distinge deaproape asemănările și deosebiriile dintre ele. Pe basa celor aflate apoi, vom statori deosebitele clase de poezii, respective deosebitele genuri poetice.

I. LIRA.

1. Lira sentimentală.

a) Cântece. (Lirica ușoară).

Stelele.

(Doină).

1. Dela mine pân' la tine
Numai stele și lumine!	5. Vărsat-am multe din ele
Pentru soartea țării mele!
2. Dar' ce sunt acele stele?
Sunt chiar lacrimile mele.	6. Multe pentru cei ce sunt
Pribegiți de pe pământ!
3. Ce din ochi-mi au sburat
Și pe cer s'au aninat.	7. Multe lacrimi de jălire...
Iar' de dulce fericire,
4. Cum se-anină despre ȕiori
Roua limpede pe flori!	8. Ah! vărsat-am numai două
Și-s luceferi amândouă.

V. Alexandri.

Primăvară.

1. Primăvară, primăvară,
Vesel casa 'mî împresoară
Cu oștirî de ramurî verđi
Și de-albastre viorele,
Să te uiți numai la ele
Și lumina să ți-o perđi.
2. Cum veni pe negândite!
Ușa casei văruite
Eu deschid și-un pas mă fac.
„Doamna casei tu ne-ascultă,
Că venim cu oaste multă,
Orî îți e orî nu pe plac.
3. De durerî ți e fața suptă,
Noi venim să batem luptă
Cu hainele durerî.
Soarele ne ocrotesc
Focul luptei înzecesce
Și tu pace să nu ceri.“
4. Țis-a când-va — Primăvară
Vesel casa 'mî împresoară,
Căci îi cânt un vesel vers,
Cum veniși tu fără veste
Ca un Făt dintr'o povesc
Și durerile mi-ai șters.

Lucreția Suciu.

Vino, lună...

1. Vino, lună, la fereastră,
Să mă stăm de vorbă iar',
Tu pe bolta cea albastră,
Eu pe scaun de stejar.
2. Și ca'n vremea de demult,
Tu să-mi spuî povești de stele,
Eu să stau să te ascult
Chiar uitându-me la ele.
3. Iar' pe urmă să-ți spun eu
O poveste-acuma nouă,
Dar' te jur pe Dumnezeu
Să remăie 'ntre noi doauă!
4. Că de-î spune-o să nu sameni
Vr'o sămînță de resboi,
Între îngerî și'ntre oameni
Și mă scii? chiar între noi.

5. Iar' când somnul ne-a cuprinde

Dup'atâtea dulci povești;
Eū perdelele le-oiū prinde,
Tu c'un nor să te'nvălesci.

Cornelia din Moldova.

Doină.

1. Frunză verde pădureț!
Mămucușo, sama ie-'ți,
Nu te măie vr'-un păcat,
Să calci calea ce-am călcat.
2. Că pe unde doru-mi port,
Tot ce-î viu rămâne mort;
Și pe unde jalea-mi duc,
Toate, toate le usuc!

Gheorghe din Moldova.

Cânt'o pasere...

1. Cânt'o pasere în sbor,
Cânt'un cântec plin de dor,
Așa dulce 'nectișor,
De'l aud chiar numai eu,
Și'l aud că-î dorul meu.
2. Năsdărăvancă păsărea,
Tu ce scii durerea mea,
O, măi tare nu cânta,
Să n'audă codrul verde,
Păsărică, de mi-î crede,

3. Frunzele ar veșteți,
Iarba s'ar îngălbeni,
Primăvară n'ar mai fi;
Căci e dorul boală grea,
Orî și ce moare de ea.

Mamei mele.

1. Ochii albaștri, blânde stele, 2. Și cum înspre cer privesce,
Viața mea ați luminat Marinarul rătăcit,
Și pe drumurile mele După stele cum găsește.
De mult rău m'ați apărat; Calea portului dorit,
3. Așa cu privesc în viață
Tot la voi; cât veți zimbî,
Fie cerul plin de ceață,
Pasul meu n'a rătăci. *Matilda Cugler-Poni.*

Motivul acestei poezii e : venerațiunea poveștelor Mamei, după care se orientează înțeleptul, precum mărinarul după cursul stelelor.

Ah! Du-te...

1. Ah! du-te, tu suspinul meu, 3. Pe lume să nu te oprești,
Departa să te duci mereu; În vînt să nu te risipești;
2. Și de-a mea jale nimăruî 4. Te du 'n întinsul nesfîrșit
Pe unde-î trece să nu spuî. De dorul meu călăuđit.
5. Și acolo remăi perdut
În lume de nimeni știut.

Tristă de ce-î...

1. Tristă de ce-î inima 'n mine 2. Cui am dorit să-î spun în lume
Sufletul meu de chin nespun, Să m'asculte nu a voit,
O! nu 'ntrebați, nu știe nime Altoara de ce le-aș spune,
La nimeni încă cu n'am spus. Sufletul meu de ce-î sdrobotit.

Veronica Micle.

Bucovina.

1. Dulce Bucovină
Vesală grădină
Cu pomi roditori
Și mândri feciorî!
Cuib de păsărele
Albe, sprintinele
Care 'n ochii lor
Au foc răpitor.
2. Tu ce ești o floare
Căđută din soare
Cu trei alte florî,
A tale surorî!
Ele cătră tine
Privesc cu suspine
Și tu le zimbescî
Cu zimbirî cerescî.

3. Dulce Bucovină!

Vântul ce înclină
 Cu aripa lui
 Iarba câmpului,
 Nascе prin șoptire
 Scumpa amintire
 De-un trecut frumos,
 Mare, glorios.

4. Fiî în veci voioasă

Precât ești frumoasă!
 Fie traiul teu
 După gândul meu!
 Ah! cine te vede
 Chiar în raiu se crede,
 Cine'i trecător
 Te plânge cu dor!

V. Alexandri.

Speranța.

1. Iată natura cu vël de ghiată,
 De orî-ce farmec s'a despoiat!...
 Dar' colo bradul plin de verdeată,
 Falnic înfruntă gerul turbat.
2. Ca și natura peptul meu june,
 Adesea pare, că-i amorțit —
 Numai speranța din el n'apune,
 Ea nici odată n'a vestejit.

Fuga de griji.

1. Cu paserea ce zboară,
Prin codrii tot mereu,
Aș vrea o inimioară,
Să pot sbura și eu:
De griji să me lipsese,
Și liber să trăiesc! | 2. Cu mica luntrișoară,
Ce pleacă dela mal,
Aș vrea, o inimioară,
S'alerg și eu pe-un val:
Să ies la un liman,
Al grijiilor dujman! |
|--|--|

3. Cu trista stelișoară,
 Ce cade la pământ,
 Aș vrea, o inimioară,
 Să caut al meu mormînt:
 Să dorm acolo lin,
 De griji în veci străin!

I. Lăpădat

Carte cernită.

1. Am deschis a soartei carte
Și într'însa m'am uitat;
Dar' vedînd ce me așteaptă,
Am închis-o ș'am oftat. | 2. Fie-care filă'ntr'însa
Era 'n negru încadrată, —
Iar' pe pagina din urmă
N'am găsit nici o erată! |
|---|---|

Gheorghe din Moldova.

Pretutindenea uitare.

1. Am spus cu plâns în orî ce sară
A fie-cărei țile chin
La florî, la vînt, la primăvară
La cer cu norî și cer senin;
2. Și vrînd odată, povestire
S'aud de toată jalea mea,
Am întreat întreaga fire
Căci ea pe toată o scia.
3. Însă atîta sê-adunasă
Cât firea însăși o uitasă,
Și-abia sciu cele durerî
Ce i-le povestisem ieri.

I. Nenișcu.

La o viorică.

Viorică de pe cale,	Și ca tine fără nume,
Drag odor venit din zorî,	Me voiu duce în mormînt;
Înaintea sării tale	Însê tu în frunșețe
Tu plecî capul printre florî!	Strălucit-ai un minut;
Eu ca tine jos în lume	Eu în scurta mea junete
Am a trece pe sub vînt,	Ți ferice n'am avut!

La o rîndunică.

1. Păsêrică trecătoare
Ce eterul străbătînd,
Legănată pe-aripioare,
Viî din patrie cîntînd!	5. Iară noi prin țări străine
Plîngem țara ta cu dor,
Triștî de ale ei suspine,
Însêtați de-al ei amor.
2. Te salut cu bucurie
Pe acest pămînt străin,
Unde nimenea nu scie
De-s voios sau de suspin!	6. Cînd în țara 'nstrăinată
Iară te vei înturna,
Vino, dragă, înc'odată
Pe ai tei a cerceta.
3. Numaî ție, drăgușoară!
Îți voiu spune dorul eu:
Depărtat de țarișoară
Nu mai tace plînsul meu!	7. Însê la a ta privire
De-ar fi unul mai puțin,
Nu'ntreba de-a lui lipsire
Din pămîntul cel străin;
4. D'aurele legănată
În eterul înflorit,
Du-te, du-te, înc'odată
În pămîntul fericit;	8. Pe mormîntu-î de tăcere
Părăsit de trecători,
Mergî și cînt' a lui durere,
Mergî și sparge lacrimiori!

D. Bolintinean.

Privighitoarea.

1. Privighitoarea drag cântând
Sta pe-un bătrân stejar
Și pe sub dânsul eu trecând
Plângeam . . . plângeam amar.
2. „Ce ai sêrmane trecător“
Ea întrebă cu jale,
„Pentru vr'un chin ori pentr'un dor
„Curg lacrimile tale?“
3. — O dragă nu mă întreba —
De-aș spune chinul meu
Pe veci atuncea s'ar schimba
În plâns și cântul teu.

I. Nenițescu.

Cântece de lume.

I.

1. Inima'mă e amărită,
Zarea vieții înegrită!
De-oî trăi, n'am ce dori,
N'am ce jăli de-oî muri!	3. Ce'ți slujesce de a plânge,
De-a vêrsa lacrămî de sânge
Într'a lumei val cernit?...
Valul trece neoprit!
2. Inimă fii răbdătoare
Ca pămîntul sub picioare,
Pân'ce-î zace cu-al têu dor
În mormînt nesimțitor.	4. Tacî cumplita mea durere
Și tot crește în tăcere,
Pân'ce tu la Dumnezeu
Duce-vei sufletul meu!

II.

5. Avut-am odată'n lume
Dor de fală și de nume,
Dar' acum vedea'l-aș mort
Chiar și numele ce port!	7. Avut-am în fericire
Un vis dulce de iubire...
Unde-î Doamne, visul meu?
Unde-î raiul, unde-s eu?
6. Avut-am odinioară
Mamă dulce, dulce țară;
Dar' acum sunt rătăcit
În pustiu nemărginit!	8. Amar mie! amar mie!
Din cereasca 'mpărăție,
Ce lung fulger m'a pătruns!
Ce-am fost eu și ce-am ajuns!

III.

9. Ah! durere, în ce parte
De tine să fug departe?
Urmă'n lume să nu las,
Nici s'aud a lumoi glas! | 10. Cum să scap de rău, de bine?
Încotro să fug de mine,
Pre pământ să nu mai sciu
De sunt mort sau de sunt viu? |
|---|---|

11. Dați-mi, dați-mi aripioare 12. Duce-m'ăș și m'ăș tot duce,
Să sbor iute pe sub soare. Dor să nu mă mai apuce!
Dați-mi aripă de pe dor, Cine'n cale m'a vedea
Pe sub noapte iar să sbor. Să plângă de jalea mea!

V. Alexandri.

Ce a fost, A fost.

1. Ce-a fost, a fost! Că, nu măi este,
E ce am ađi și stăpânesc.
Ce o să fie e poveste,
Și ca s'o sciu nu mă muncesc;
2. Căci după câte vęd să pare
Că nu e chip să măi aștept,
Nici bucuri, nici desmerdare
Când port atâtea răni în pept.

I. Nenițescu.

Dor.

1. Bate vântul, bate tare,
Bate de la răsărit
Și-mi aduce dor de mare,
Dor de lung călătorit!
2. Duce-m'ăș atunci în lume,
Fără să me măi opresc,
Prin pustiuri fără nume,
Mară ca golu-mă sufletesc!
3. Duce-m'ăș viața toată,
Ca să scap de-al vieții chin,
Până'n lumea cealaltă,
De-unde cei duși nu măi vin!
4. Ș'atunci pe pământ, atunci,
Acei care m'au iubit
Să însemne cu o cruce
Locul unde m'am oprit!

T. Șerbănescu*).

Păsărica Mării.

1. De trei ăile-acum pe mare,
Navigând fără 'nctare,
Noi pământul n'am zărit!
Vântul suflă și ne 'mpinge;
Orizonul ne încinge
Ca un cerc nemărginit.
2. În ce parte se răpede,
Ochiul omului nu vede
Decât umede câmpii.
Marca 'i lată și adâncă!
Cine scie, mâne âncă,
De-om măi fi printre cei vii?
3. ăia trece, ăia scade
Și pe gânduri omul cade,
Suspînând încetișor.
Noaptea-aduce mi de stele;
Omul trist privind la ele,
Varsă-o lacrimă de dor.
4. Ear o păsărică vine
Prevestind țermuri vecine,
Liman vesel și deschis.
Pe catarg ea saltă, cântă,
Ne uimesce, ne încântă
Ș'apoși sboară ca un vis.

*) S'a născut pe la anul 1840, în Tecuei; a fost militar, repășind din armată trăesce retras.

5. Într'un suflet cu simțire
Astfel glasul de iubire
Sună dulce 'ncântător,
Și din noaptea 'ntunecată
Îl trezesce de'î arată
Mult fericite viitor.

6. Astfel glasul libertății,
Va suna 'n ziua dreptății
Pentru biata țara mea,
Și din umbrele durerii
Steaua mândr'-a învierii
Răsări-va pentru ea!

V. Alezandri.

Duce-m'aș . . .

1. Duce-m'aș în lumea lungă
Ca să nu me mai ajungă
Lacrimile ce am vărsat
Chinurile ce-am răbdat.
2. Duce-m'aș tot prin pustiu,
Ca să nu mai văd om viu
Bucurii să nu 'ntălnesc
Nici cărarea să-mi găsesc.
3. Duce-m'aș cât e pământul
Pribegind mereu ca vântul —
Să uit răul ce am gustat
Și pe cei ce m'au uitat.
4. Duce-m'aș să scap de gânduri
Pân' m'or pune-în patru scânduri —
Și m'aș duce . . . duce . . . duce . . .
Pân' la cap mi-or pune cruce.

I. Nenițescu.

La o păsărică.

<p>1. Păsărică vin la mine
Vino dragă'n cortul meu
Nu te teme . . . căci ca tine
Nu-mi găsesc locul nici eu.</p>	<p>3. Nu! . . . Ah! nu sbura de-aice,
Vino păsărica mea,
Vino, de me fă fericite,
Dă-mi, oh! dă-mi aripa ta!</p>
<p>2. Vin să plângem împreună
Soartea tristă ce avem,
Și-așteptând o zi mai bună
Ambii să ne mângăem.</p>	<p>4. Să te iau la sîn cu mine,
Să sburăm în țara mea,
Peste văi, peste coline,
Peste ape . . . pân' la ea.</p>

Carol Scrob.

Inzadar.

<p>1. Peste munți și peste mare
Fug, alerg neîncetat
Ca să aflu alinare
Pentru sufletu-mi sfărmat.</p> | <p>2. Însă va! În țări străine
Înzădar scăpare vreau,
Căci ori unde-oiu fi, pe mine
Eu cu mine me tot iau.</p> |
|--|--|

I. Negruzzi.

Dor de călătorie.

1. Primăvara cea verde
Cu costița'î aurie
Mi-au sosit voios în țară,
Drăgulița primăvară!
2. Ș'au adus un dulce soare,
Ș'un sin plin de lăcrămioare.
Ș'au adus o lună plină
Ca s'o scalde în lumină.
3. Lunca ride și înverdesce,
Doru'n suflet se trezesc.
Isvorașul curge 'n vale
Ș'i'mi aduce dor de cale.
4. Dați-mi, dați-mi aripioare
C'aud glasuri de cucoare.
Dați-mi aripă sprintinele
C'aud glas de rîndunele.
5. Să me duc în depărtare
Peste munți și peste mare.
Să me duc în lumea 'ntreagă
Ca o pasere pribeagă.
6. Duce-m'aș în cale lungă,
Dor să nu me mai ajungă!
Duce-m'aș și m'aș tot duce,
Dor să nu me mai apuce!

V. Alecsandri.

Ce te legeni codrule.

Ce te legeni codrule,
Fără ploaie fără vânt,
Cu crângile la pământ?
— De ce nu m'aș legăna,
Dacă trece vremea mea!
Țiua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l răresce.
Bate vântul frunza'n dungă
Cântăreții mi-î alungă;
Bate vântul dintr'o parte . . .
Iarna-î ici, vara-î departe,
Și de ce se nu me plec
Dacă paserile trec

Peste vîrf de rămurele
Trec în stoluri rîndurile
Ducînd gândurile mele
Și norocul meu cu ele;
Și se duc pe rînd, pe rînd,
Zarea lumii 'ntunecînd,
Și se duc ca clipele
Scuturînd aripele,
Și me lasă pustiit,
Vestejit și amorțit,
Și cu doru-mi singurel
De me'ngân numai cu el.

M. Eminescu.

La vatra rece.

- I.
1. Oblonitu-mi-a fereasta
Gerul, cu-a lui flori de ghiață,
Și, în toată casa asta
Eu sunt singura vieață.
2. Dac'ar fi un foc în sobă,
Mi-ar părea că suntem doi,
Aș mai sta cu el de vorbă,
Mai uîtînd cele nevoi,
3. Ne-am pricepe'n de noi plînsul,—
Eu-cenușă, — el scîntei,
Cîte nu 'mî-ar spune dînsul
Din poveștile cu smei!
4. Anevoe vremea trece,
Cînd urîtul, greu te-apasă,
Ce hursuză-î vatra rece!
Parc'aș sta c'un mort în casă.

II.

5. Se aude'n horn nebunul
Viscol, aprig vėjînd,
Și din strașinî, cąte unul,
Țurțurî cum cad plesnînd.
6. Sună'n cręngile lovite
Uscat sgomot ca de oase,
Și vęrtejuri, rępezite,
Bat în ușă, mąnioase.
7. Se arată'n negurî luna,
Albe stelele clipînd, —
Și de ger, s'aud într'una
În pod corzile trosnînd.
8. Mî-ar prii, pe-o așă iarnă,
O 'mpetrită amortîre,
Îndelung sę mi s'aștearnă
Peste cuget și simțîre:
9. Sę adorm — capul să'mîscutur
De povara cugetării...
Căt aș da, sę vęd un flutur
Tăînd para lumînării!...
10. Ah! măi vin'o dată, soare,
Peste albele grămezi!
Iarbă, florî, — nerăbdătoare
Stau mijite sub zăpezi.
11. Fîrea moartă o învie,
Și din crivęțul turbat
Fă'mî zefir. Iarnă pustie,
Pleacă, — cą m'am săturat...
12. Vie mîerla 'n abătușî
Codri, de pustiu sę'i scape,
Frînge'ți ghiața'n sloi, și du-ți-î,
Că'mî înăduși cele ape.
13. Gărlă, scoate'ți unda 'n față,
Rândunica să 'ți-o radă.
Până cînd atăta viață
Nămolită sub zăpadă?
14. Până cînd plecați robiei
Ne măi potolitei ierne?
Vară, suflet dă cîmpiei,
Și cu iarbă m'ă așterne,

15. Sę tresalte 'n revărsarea
Razelor ferbinți din soare...
Ah ce dulce'i desmerderea
Dintre-un gîndăcel ș'o floare!..

Al. Vlahuță.

La florî.

1. Florî frumoase! sunteți oare
Dulei surisurî dela zorî?
Căci pe-a lor încîngătoare
Voî luciți, o, scumpe florî?
2. Sunteți sufletele blînde
Fetolor ce nu măi sunt?
Ah! ca ele de plăpînde,
Treceți viața pe pămînt?
3. Sunteți vise aurite
Ce din cer se risipesc?
Căci ca ele 'mbalsamite
Foile ve strălucesc.
4. Sunteți raze fugătoare
Ce plutesc prin serbători?
Ca lumînî de serbătoare,
Voî luciți, suave florî!
5. Sunteți lacrimi divine
Dela al frumșeții sîn?
Căci cu voi în ȃile line
Grățiile se îngân?
6. Vai! ca voi strălucitoare,
Sufletu-mî avea plăcerî,
Și ca voi nestătătoare
Au perit în lungî durerî.

7. Voi pe sînul primăverii
Cătră viață ați venit.
Numai eu nu iau durerii
Anii care mî-au răpit

D. Bolintinean.

De pe țăr murile lumii...

1. De pe țăr murile lumii norii cătră cer se 'nalță,
Dar' pe bolta lui albastră nu remâne nici o ceață,
Bate vîntul și-i alungă, norii se călătorec
Iar' pribegile lor urme prin vîzduh se risipesc.
2. Bate vînt și ȃi și noapte geme'n peptul meu furtună,
Și gîndirile-mî amare toate, toate se adună,
Și nu-i urma lor pribegă, ci pe suflet îmi remâne
Tristă ca și ieri sunt astăȃi, și ca astăȃi voiu fi mîne.

Veronica Micle. *)

Sonet.

1. Peste țăr murî depărtate
Veȃi tu rîul călător
Cum în valurî tulburate
Se asvêrle din isvor? 2. Pe-a lui malurî singurate
Veȃi cum vîntul mugitor
Mișcă trestia ș'o bate
Șuerând îngrozitor? | <ol style="list-style-type: none"> 3. Rîu-i viața-mî sbuciumată,
Ș'acea trestie mișcată
Al meu suflet dureros; 4. Viitorul ce m'așteaptă
E pustia cea deșartă
De pe malul năsipos. |
|---|--|

A. Sihlean. **)

Sentimentul durerii și al desnădejdiî, e *motioul* acestei poesii. Poetul se plînge, că viața i-se scurge ca rîul ce geme sbuciumându-se 'ntre malurî; iar' sufletu-i se sbate 'n suferințe ca trestia de vînturî. Nu-i remâne decî nici o speranță 'n viitor, numai „pustia cea deșartă“.

Singur.

<p>Stelele misterioase Scutură discul lor tăcut; Aurele grațioase Florile voios sărut; Pasêrile cîntătoare Se îmbată de amor;</p>	<p>Oarele ne-așteptătoare Iau plăcerile în sbor. Eu pe patul meu de chine Singur în tăcere sunt; Ale candelêi lumine Strălucesc ca pe-un mormînt.</p>
---	---

*) S'a născut în Iași pe la 1853, a murit la 1889.

**) S'a născut în Bucuresci la 1834; a murit la 1857, în vîrstă de 23 ani. A trăit puțin, a dat însă doveȃi de talent. Eminescu îl numesce: „Liră de argint“. Literatura noastră a perdut mult prin moartea lui prea timpurie.

Exilatul.

Rîdînda bucurie lumină juna faţă;
 Cu vise dulci speranţa tot sufletul resfaţă;
 Dar' tu stai în tăcere, străin necunoscut!
 În sîrbătoarea noastră tu singur eşti tăcut!
 Îmbată-te de viaţa ce ne suride nouă!
 Căci viaţa omenească se duce ca o rouă!
 — Nu voiu plăceri molateci născute 'n sîrbătorii!
 Nici tinere fecioare, fragile, blînde florii;
 Dar' daţi-mi mie ţara ce sufletului place,
 Şi grijile-mi amare în florii se vor preface!

D. Bolintinean.

Ultima dorinţă.

1. În pădurea înverdită	2. Căci mult greu am dus în lume,
Să-mi săpaţi mormîntul meu,	Pîn' ce viaţa-mi s'a sfîrşit,
Unde nu s'ni cî cruci, nici petri,	Pîn' ce sufletul în mine
Unde nu-î pămîntul greu!	De durere s'a sdrobit.

3. Numaî blînde lăcrămioare
 Sămănaţi-mi pe mormînt,
 Ca să scie toţi, că lacrămii
 Mi-a fost partea pe pămînt.

Matilda Cugler-Poni.

Sînin şi furtună.

1. Noaptea profundă	4. Dar' o furtună
În ea cufundă	Geme şi tună
Pămîntul june reînflorit,	În al meu suflet sdrobit de chin.
2. Bolta sînină	5. Ah nici o rază
Blîndă lumină	Nu luminează
Varsă din sînul seu aurit;	Noaptea profundă ce m'a cuprins,
3. Şi totul tace,	6. Inima-î ruptă
Divină pace	De lunga luptă
Peste natură domnesce lin,	Ce amar şi ură crud au încins.

Nepăsare.

1. Marea geme şi vuesce	2. Vasul fraged se despică,
Şi s'asvêrle'n sus şi 'n jos,	Valuri negre 'l învălesc,
Cerul tună şi trăsnesce,	Cînd spre nori îl ridică,
Vîntul urlă fioros.	Cînd în fundurii îl isbesc.

3. Și pe vas în desperare
Toți alcargă nesfârșit,
Nicăiri nu văd scăpare,
Groaza morții i-a lovit.
4. Și ochiri și brațe mute
Ridic spre Mântuitor,
Să se 'ndure să-î ajute
Cu cerescu-î ajutor.
5. Singur, fără de mișcare
De catarg stau răzimat
Și privesc cu nepăsare
Oceanu 'nfuriat,
6. Căci puțin îmi face mie,
Dacă marea m'a 'ngropa,
Sau de inima-mă pustie
Pe pământ voiu mai purta.

I. Negruzzi.

Maî am un singur dor.

- Maî am un singur dor:
În liniștea sării
Să me lăsați să mor
La marginea mării:
Să-mă fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe'tinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mă trebuie flămuri,
Nu voiu sicriu bogat,
Ci-mă împlețiți un pat
De tinere ramuri.
Și nime 'n urma mea
Nu-mă plângă la creștet;
Doar toamna glas să dea
Frunzișului veșted.
Pe când cu sgomot cad
Isvoarele într'una,
Alunece luna
- Prin vîrfuri lungi de brad
Pătrundă talanga
Al sării rece vînt;
De-asupra-mă teiul sfânt
Se-și scuture creanga.
- *
- Cum voiu maî fi pripeag
De atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri aminte;
Luceferi ce resar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mă pretini,
O se-mă zimbească iar
Va geme de patimă
Al mării aspru cânt . . .
Ci eu voiu fi pămînt
În singurătate-mă.

M. Eminescu.

Bălcescu murind.

1. De pe plaiu 'nstrăinării
Unde zac și simt că mor
De amarul desperării
Și de-al țerei mele dor,
Văd o pasăre voioasă
Apucând spre Răsărit,
Și o rață luminoasă.
Și un nor aurit.
2. Păsărică sburătoare,
Unde mergi cu dorul meu?
— „Am solie 'ncântătoare,
Dela sfîntul Dumnezeu,
Să duc glas de armonie
Țermurilor românesce,
Și să scald în veselie
Inimile ce jălesc!“

3. Rađa vic călătoare,
Unde mergi cu dorul meu?
— „Am solie 'nvietoare
Dela sfântul Dumneđeu,
Să depun o sărutare
Pe al țării tale sin,
Și s'aduc o alinare
Jalnicului tău suspin“.
4. Nouraș pătruns de soare,
Unde mergi cu dorul meu?
— „Am solie roditoare
Dela sfântul Dumneđeu,
Să mă las în Românie
Ca să crească miș de flori
Pe frumoasa ei câmpie
Ce o plângi adese ori!“

5. Du-te, rađa strălucită,
Du-te, mică păsărea,
Și pe țara mea iubită
Mângăiați-o 'n lipsa mea!
Iar' tu nor, de rodire,
Fă să crească 'n sinul seu,
Cu verđi laurī de mărire,
Floarea sufletului meu!

V. Alexandri.

N. Bălcescu (1819—1852) a fost un amic intim a lui Alexandri. Cel mai bun prosator român din vremea sa. Scrierea lui cea mai însemnată e: *Viața lui Mihailu Viteazul*. La 1848, ia parte și el în mișcările revoluționare din România. Apoi esilat fiind trece în Franția. La 1852 vrea să-și revadă țara, dar' nu i-se dă voie și adânc mâhnit în sufletul seu se 'ntoarce dela Constantinopol spre apus descălecând la *Palermo* în Sicilia, unde părăsit de toată lumea, între nesfârșite dureri moare la 1852, departe de țara ce iubea cu 'nflăcărare.

Alexandri, dureros atins prin moartea amicului seu, 'i scrie aceasta poezie, a cărei motiv e durerea înstrăinării și *dorul de țară*, care însă neputându-se împlini se schimbă într'o dorință de bine pentru țara sa.

Cântece. Poesiile de sub acest titlu (pag. 38—50) au mai multe însușiri comune. Așa d. e. în fie-care aflăm că poetul pune în primul plan la vedere dispoziția sa sufletească. Adeca exprimă *sentimentele* (dorul de țară, des-nădejdea, ș. a.), de care este cuprins sufletul seu în unele împrejurări din viața sa. Prin urmare subiectul acestor poezii, e scos din viața sufletească a poetului. Cu alte cuvinte, **eul** poetului dă tonul și motivul lor.

Asemenea poezii, în care poetul exprimă *sentimentele* și *ideile* de care e cuprins sufletul seu în anumite împre-

jurări ale vieții, se numesc **lirice** *) și se subîmpart în mai multe clase, precum vom vedé mai la vale.

În poeziile lirice tractate pân' aci (p. 38—50), aflăm exprimate sentimente mai obișnuite, mai moderate, fără avânt deosebit, și sunt predate într'o formă mai ușoară, pe scurt și drăgălaș (unele în formă populară „doină“), acomodată pentru *cântare*. Asemenea poezii se numesc **cântece** (după unii: *lirice ușoare*). În care poetul vorbește de comun în numele seu, rare-orî numai pune în rostul altuia sentimentele sale. Cum face d. e. Alexandri în „*Bălcescu murind*“ și Eminescu în „*Ce te legeni codrule*“

b) Oda.

Mărirea strămoșilor.

<p>1. Unde-s timpii de mărire
Ai strămoșilor români
Ce muriau cu fericire
Răsbunându-și pe <i>păgâni</i>?
Dragi copii ai țării mele,
Voi ce poate ați uitat
Că pe câmpii bătăliei
Moșii vostri au picat!
Ascultați cum spun bătrîni,
Că erau pe-atunci Români.</p>	<p>3. Erau Domni români odată
Tari ca niște împărați,
Căci eu inimă curată
Cărnuiau pe ai lor frați
A Cazacilor trufie
Multe orî au înfruntat,
Și a Leșilor mândrie
Dese-orî au rușinat.
Căci pe-atunci ne spun bătrîni,
Erau bravi și tari Români!</p>
<p>2. Când ordiile tatar
Năsuiau a-ne călca
Ș'ale noastre sfinte-altare
Se cercau a le prăda;
Se sculau cu mic cu mare
Moșii nostri și-î goneau,
Căci a patriei scăpare
Le dau suflet și'nvingeau.
Așa, zeu, spuneau bătrîni,
Cumcă se băteau Români!</p>	<p>4. Stefan Vodă era mare,
Orî ce dușmanî respingea;
Iar' Mihai Viteazul tare,
Nime'n lume nu-l bătea.
Chiar păgâni în uimire
Vitejia le-admirau,
Și răvnind a lor mărire
Umiliți se rușinau.
Sub așa Domni, spun bătrîni,
Că minuni făceau Români.</p>

*) Lirice se numesc dela cuvîntul *lira*, numele unui instrument musical, cu a cărui acompaniare obișnuiau în vechime a cânta aceste poezii.

5. Mănăstirile zidite
De pe-atunci mărturisesc
Tot învingeri împlinite
De poporul românesc.
Iar' movilele 'nălțate
Peste dealuri și câmpii,
Spun c'acolo-s îngropate
Corpuri chiar de dușmani vii.
Căci pe dușmani, spun bătrînii,
Pururea-î băteau Români.
6. Tot Românul 'n bătălie
Datoria își făcea,
Și după sa vitejie
Boeria căpeta.
Nu 'mpila frate pe frate
Sub cuvânt că e boieriu
Și domnea sfânta dreptate
În pământ ca și în ceriu.
Așa, zeu, ne spun bătrînii,
Că erau pe-atunci Români.
7. Arma, crucea și dreptatea
Inimile 'nsuflețau,
Ne-atârnarea, libertatea,
Toți goneau sau toți muriau.
Era sacră datorie
Pentru țar' a se lupta,
A-se duce 'n bătălie
Ș'al seu sânge a vërsa.
Așa, zeu, ne spun bătrînii,
Că credeau pe-atunci Români.
8. Mii și mii de ani de-ar trece,
De amar și de nevoi,
N'or putea ca să îneco
Suvenerile din noi.
Căci strămoșii din morminte
Noaptea'n visuri ne șoptesc,
Și-a lor șoapte remân sfinte
În poporul românesc.
Și precum ne spun bătrînii,
Vor mai fi încă Români!

George Sion.

La lampa mea.

1. Tu te consumi, o, lampă! dând rațe luminoase;
La lucrul meu ca tine eu însu-mi mă consum,
Voind a da lumină acestei țări frumoase
Ce relele supun.
2. Avem aceea-și țință, aceea-și misiune,
Dar' tu de când servi mie, o, lampă-ai ruginit,
Și eu de când serv țarei, vai! trebuie a spune?
Cu inim'am slăbit!
3. Și n'am produs nimica! Acum ca altă dată
Copiii scîi vitregi în taberi se desbin!
Acum ca mai 'nainte ca este 'nghenunchiată
Sub jugul cel străin!
4. Nu simte nici durerea ce suferă de feară
Nu simte nici rușine de umilița sa,
Nu simte că mai bine într'un mormânt să piară
Decât a se pleca!

5. Tu știi, o, dragă lampă! acele nopți amare,
Trecute în veghere, ca să-î aflăm cântări,
Prin care să-î aprindem, în sufletul cî mare,
Frumoasele-aspirări?
6. Dar' vîntul de la dînsa au dus aceste cânturi;
Ea nu le-a ascultat.
Tot astfel și suspinu-î s'a mestecat pe vînturi,
Și lacrima-î cu sânge în rîuri a picat;
7. Cîntarea libertății acum e înecată
De strigătul acelor ce chiamă ardețor,
Să-î urce la putere, și să devie 'ndată
Tirani la rîndul lor!
8. Și sufletele slabe, și fără de mărire,
L'a patimilor voce mai repede alerg,
Tirani, și robî în noaptea de moarte 'n rătăcire,
De-o potrivă merg.
9. Lumină încă, lampă! o odă, o cîntare,
Și dacă, și de-acuma noi nu vom isbândi,
Atunci, avînd dovadă că nu mai e scăpare,
Chiar eu te voi sdrobi!

D. Bolintinean.

Cătră martirii români din 1848—1849.

1. Durmiți în pace, umbre, martirii României
Ce-ați îngrășat pămîntul cu sânge de eroi!
Bătrîni, cărunți cu vază, voi floarea tinerimei,
Ce 'n lupte sângeroase cădînd, v'ați rupt de noi!
2. Pămîntul ne desparte, iar' cerul ne unesce
În patria cea sfîntă, egală pentru toți;
Acolo nedreptatea și ura nu rîsbesce,
Nu cumperî cu viața pămîntul de trei coți.
3. Voi v'ați plinit chemarea, și sînta datorință,
Cînd pentru-a Patrii bine cu gloriei v'ați luptat!
Păstrînd viitorimei modelul de credință,
Ce patria ni-l cere ș'Augustul împărat!
4. A voastre brave fapte sunt scrise 'n istorie,
Iar' dulcea suveniré în inimî de Roman;
Mihalțul, Luna, Bradul, au dat dovadă vie,
Că nu e laș Romînul, nu fuge de dușman!

5. Un *Itul*, un *Buteanu*, un *Dobra* ș'alți o sută
Vor sta pururea față cu ori și ce eroi, —
Și până când națiunea română-i provădută
Cu stâlpi așa giganticî, nu-i pasă de nevoi!
6. Uniți-ve cu *Mircea*, voi umbre glorioase,
Al cărui nume-însuflă respect și la păgân,
Precum a lui bravure și fapte generoase
Fac sacră suvenirea-i la fie-ce Român!
7. Uniți-ve cu *Stefan* principele cel mare,
Ce-l recunoasce 'ntreaga Europă de erou; —
Sub care Româtimea scăpată de-apăsare,
Putea cu drept să ȃică, c'a re'nviat de nou!
8. Sau cu *Mihai* eroul și cu *Ioan Corvinul*,
Genii Româtimei, de-a căror rari numiri,
Ce luce 'n istorie întocmai ca rubinul,
Și astăđi se 'nfiară a Turcilor oștiri!
9. Nu plângeți mame, fii, căci ei ne-au scos din moarte
Onoarea, esistența, tesaurul mai frumos;
Prin sângele lor sacru s'a șters tirana soarte,
S'a stîns pentru pururea suspinul dureros.
10. Surori nu plângeți frați, căci ei ve liberară
De turmele rebele, al căror scop au fost:
Să taie tot, să arđă cu furie tatară,
La prunci, femei, fetițe, să nu dea adăpost.
11. Copile rușinoase, voi plângeți cu durere
Pre-amanții, cari în lupte cu gloriu au căđut!
Dar' nu știți, că-a lor inimă juraseră 'n tăcere,
A fi eroi prin moarte, iar' nu selavi, ca'n trecut!
12. Durmiți, durmiți în pace, voinici feciori de munte
Înalți ca bradul, viteji, cu brațe de eroi,
Dedați din tinerețe a merge tot în frunte,
A nu ști de pericol, de moarte și nevoi!
13. Iar' voi plântuțe crude ce-acum pășiți în lume,
Păstrați cu reverință acest act omenos,
Săpând profund în inimă al bravilor frați nume,
Ce sângele-și vărsară în câmpul — glorios!

Motivul acestei poezii e: glorificarea credinței Românului pentru *patrie* și *tron* și admirarea vitejiei celor căzuți în resboiul civil dela 1848—49. Întru pomenirea acestora țin românii din Brașov un părăstas solemn la 1850. Acest fapt dă ocașiune poetului, să glorifice martirii români din acei ani, cari au luptat și s'au jertfit pentru cea mai sfântă cauză a unui popor. Poetul le admiră vitejia și glorifică credința lor pentru patrie, și „Augustul-Împărat“. Inșiră apoi vre-o câți-va cu numele, iar' în fața acestor virtuți strămoșești adânc pătruns esclamă :

„Și până când națiunea-î provădută

„Cu stâlpi așa giganticii, nu-î pasă de nevoi!

Se adresează apoi către umbrele glorioase ale trecutului, un *Mircea*, un *Stefan* cel mare, ș. a., ca să inspire putere și credință 'n viitor. În sfârșit îndeamnă mamele, frații și surorile, să nu plângă pe cei ce cu glorie au murit pentru binele țerei, și pentru desrobirea neamului lor: ci cu reverință să păstreze adânc în inimile lor numele acestor bravi fi și frați.

Precum vedem în aceasta poezie poetul vorbește despre *eroism*, despre *vitejie*, una dintre cele mai însemnate virtuți cetățenești. Vedem, că sentimentele poetului sunt puternice, pline de vigoare. Sufletul lui se avântă cu stăruință; ideile iau un sbor înalt, turnate fiind într'o limbă vigoroasă și bogată în frumseți.

Observăm în sfârșit, că poetul nu se mărginesce la singuratiche persoane istorice, ci cuprinde în cântul seu evenimente ce privesc o țară 'ntreagă, o națiune întreagă.

Asemenea inspirație puternică observăm și în cele două poezii premergătoare: „Mărirea strămoșilor“ și „La lampa mea.“ Toate se disting prin *mărirea cugetărilor* ce exprimă și prin tendința de a înălța inimile.

Asemenea poezii se numesc: **ode** (din grecesce *ode* = cântec).

Oda prin urmare, e o poezie de inspirație puternică și avânt înalt, în care se exprimă lucruri mărețe, grandioase de interes general, într'un limbaj viu și plin de putere cu scop de a 'nsufleți și entusiasma.

Oda se numește *imn*, când se adresează către Dumnezeu, cum sunt cele ce urmează.

c) Imnul.

Dumnezeul nostru.

<p>1. Lăudați-l! că e mare,
Dumnezeu!
Ce-a păzit cu mână tare,
Pre Român, poporul seu.</p> <p>2. El din veci ne-a fost părinte
Și stăpân;
Nici de astăzi înainte,
N'o să uite pre Român.</p> <p>3. Mare e a lui putere,
Și va fi,
Și de câte ori vom cere
Să ne-ajute, va veni.</p> <p>4. Avem seculi mărturie,
C'al seu scut,
Apărându-ne 'n urgie
Printre valuri ne-a trecut.</p> <p>5. Când veneau gloate barbare
Preste noi,
Dumnezeul nostru mare,
Ne da brațe de eroi.</p> <p>6. Și ne-a scris pe sânta-î cruce:
„Biruiți!
Și ori unde ve veți duce,
Laurii să grămădiți“!</p> | <p>7. Și ne-a dat apoi cercării,
S'arătăm,
Că și'n jugul apăsării
Al seu nume-l adorăm...</p> <p>8. Când purtam în grea robie,
Lanțul greu;
Noi credeam în bărbăție,
Și'ntr'al nostru Dumnezeu.</p> <p>9. L'am chemat să ne ridice,
Ș'a venit;
Și din lanțuri inimice,
Brațele ne-a despletit.</p> <p>10. El ne-a dus la libertate,
Și la drept;
Și sub scutu-î vom combate
Cu credința lui în pept.</p> <p>11. Lăudați-l! că e mare,
Dumnezeu,
Ce-a păzit cu mână tare,
Pre Român, poporul seu.</p> <p>12. El ne-a fost din veci Părinte,
Și stăpân;
Nici de astăzi înainte,
N'o să uite pre Român.</p> |
|--|--|

I. Lăpădat.

Imn popular.

<p>1. Doamne ține și protege
Patria și pre-împărat!
Ca umbrit de sânta lege,
Să ne reagă lumina!
Strămoșasca lui cunună
De dușmanii s'o apărăm,
Și cu tronul împăreună,
Soartea Austrii s'o 'nălțăm!</p> | <p>2. Pentru drept și datorință
S'avem simț bun și curat,
Și cerând o trebuință,
A-ne bate pentru stat,
Să pășim cu energie,
Oferind sânge și stări,
Pentru-a noastră împărăție,
Pentru-a patrii ușurări!</p> |
|--|---|

3. Cetățeanul blând se-și strîngă
 Din silință-al seu venit;
 Arta și știința 'nvingă,
 Apărate de spirit;
 Verse cerul dar spre țară,
 Și cu daru-î și măriri,
 Ca ș'un soare 'n primăvară
 Viiei patrii fericiri!

4. Dați, se fim într'o simțire,
 Toți la un scop alergând,
 Dulcea Patrii fericire
 Dimpreună 'naintând!
 Dați din inimă frățască,
 Să dorim neîncetat,
 Țara noastră se'nfflorescă
 Sub Augustul împărat!*)

Trad. A. Mureșan.

Imn religios.

1. Etern, Atotputernic, o! Creator sublime,
 Tu ce dai lumei viață și omului cuvânt,
 În tine crede, speră întreaga Românie . . .
 Glorie ție'n ceruri, glorie pe pământ!
2. Sub ochii tăi în lume lungi valuri de-omenire,
 Pe marca vecinicii dispar ca nori în vânt,
 Și'n clipa lor de viață trecînd strigă'n uimire:
 Glorie ție'n ceruri, glorie pe pământ!
3. Tu din sămînța mică înalți stejarul mare,
 Tu junelor popoare dai un măreț avînt,
 Tu'n inimile noastre ai sacre, vii altare,
 Glorie ție'n ceruri, glorie pe pământ!
4. În tine-î viitorul, trecutul și prezentul!
 Tu duci la nemurire prin tainicul mormînt
 Și numele-ți cu stele luminează firmamentul.
 Glorie ție'n ceruri, glorie pe pământ!

*) Imnul casei noastre domnitoare. Când s'a făcut traducerea (1854), Majestatea Sa Preagrațiosul nostru Monarch, nu era încă încoronat de Rege al Ungariei. Aceasta a urmat, precum știm, la 1867.

5. Etern, Atotputernic, o! Creator sublim,
 Tu ce dai lumii viață și omului cuvânt,
 Fă'n lume să străluce iubita Românie . . .
 Glorie ție'n ceruri, glorie pe pământ!

V. Alexandri.

Invocare.

<p>1. Părinte al popoarelor
 Drept jude al resboaielor!
 Tu, care vecinic ai iubit
 Pe toți acei ce-au suferit.
 Părinte, nu lăsa să peară
 A noastră asuprită țară
 Ce-a 'ndurat atâta chin
 Dela păgân, dela străin.</p> | <p>2. O! Tu al sorților stăpân
 Ajută neamului român
 Prin sânge și prin vitejie
 Prin cruntul foc de bătalie
 Să-și cucerească dreptul sfânt
 De-a trăi pe-acest pământ
 Printre popoare — ca popor,
 Pe soartea sa poruncitor.</p> |
|--|--|

I. Nenițescu.

În poeziile aceste (Dumnezeul nostru, Imn popular, Imn religios și Invocare), ca și în *ode*, aflăm idei mărețe, inspirație puternică și preste tot gândiri înalte, exprimate într'un ton sărbătorec cu avânt *maiestros*. Dar aflăm și ceva deosebit, anume, că 'n fie-care poetul cu nestrămutată credință se adresează către Dumnezeu, implorându-i ajutorul și scutul seu prea 'nalt pentru anumite scopuri. Cuprinsul lor, prin urmare, transpiră de-sentimentul pietății. Asemenea ode se numesc *immuri*.

Imnul deci, e o *odă sacră*, prin care poetul se adresează către Dumnezeire, dela care atârnăm toți, cerându-i scutul și ajutorul pentru anumite scopuri nobile, sau mulțămindu-i pentru binele primit.

Asemenea immuri sunt și psalmii prorocului David, ce-i adresează lui Iehova, drept rugăciunii ferbinți, ca se-l apere de dușmanii ce se scoală asupra lui și de viclesugul răutăcioșilor. D. e.:

Cătră tine Doamne strig, Dumnezeul meu, nu tăcea de mine.

Cu cei păcătoși nu me socoti pre mine, și cu cei ce lucrează strîmbătate să nu me perđi. Cu cei ce grăesc pace cătră vecinii sei, iară cele rele în inimile lor.

Dă-le lor Doamne după lucrurile lor, și după vicleșugul inimii lor. (Ps. 23).

Graiurile mele ascultă-le Doamne, înțelege strigarea mea; căci s'au înmulțit cei ce me năcăjese și mulți se scoală asupra mea.

Mulți ȳic sufletului meu: nu este mântuirea lui întru Dumnezeuul lui.

Iară tu Doamne sprijinatorul meu ești, mărirea mea, și cea ce înalți capul meu.

Nu me voiu teme de mii de popoare, cari împrejur me 'mpresoară, scoală Doamne, mântuește-me Dumnezeuul meu.

Că tu ai bătut pre toți cei ce-mi vrășmășesc mie îndeșert, dinții păcătoșilor ai sdrobotit.

A Domnului este mântuirea, și preste poporul teu binecuvântarea ta. (Ps. 3).

d) Elegia.

Glas din stele.

1. În jalea care te cuprinde,
În doliu-ți amar,
Când noaptea candelile aprinde
Pe-al cerului altar,
O! mamă scumpă 'ți-adă aminte
Cum îți ceream cu rugămintele
Să-mi dai steluțele din cer
Clipinde prin eter.
2. Ades pe când eram cu tine,
Culcată pe-al teu sin,
Priveam acele focuri line
Din spațiul senin.
Steluța vie ca și ele,
În nostalgia mea de stele
Simțiam un dor nemărginit
De sbor, de pribegit.
3. Sburat'am din brațele tale
C'un zimbet virginal,
Lăsând pe-a veciniciii cale
O rață de opal,
Lăsând pe marmură al meu nume,
Și 'n inimă lacrimi, și în lume
Ca un parfum de trandafir,
Un dulce suvenir.

4. O! dragi părinți, iubită țară,
 Voi care me jăliți
Gândiți-ve că 'n primăvară,
 Când pomi-'s înfloriți,
Cerul atrage și repune
De pre pământ ori ce minune
Arom de flori, dulci armonii
 Și fluturi și copii!
5. Tot ce-î frumos, tot ce inspiră
 Un farmec răpitor
A se 'nălța la cer aspiră,
 În raiu încântător.
Iubire, geniu, inocență
S'adună lângă providență,
Ca rațele care cu drag
 În soare se retrag.
6. O! mamă, ânger de iubire
 Remasă pe pământ!
Îndreaptă sus a ta privire
 La stele unde sunt:
Aci cu chorul blând de îngeri
A mamelor duioase plângeri
Compun un imn dumnezeesc
 Părintelui cerese.
7. Iar eu în zori și 'n meș de noapte
 Dispar misterios
Și vin cu iubitoare șoapte
 Să te îngân duios,
În raiu domnesce-eternul bine!
Dar raiul meu e lângă tine
Și lângă tine, scump odor,
 Ferice me cobor.
8. Copilul ce se stinge 'n floare
 E mistic curcubeu
Ce leagă strâns pământ cu soare
 Și om cu Dumnezeu.

Ah! fericirea mea e mare
 Căci am acum spre adorare,
 Un Dumnezeu în cerul sfânt
 Și altul pe pământ!

V. Alexandri.

În memoria princesei Maria, unica fiică a Augustei scriitoare Carmen-Sylva (Regina României), ce a reposat în frageda-i copilărie (1874), — compune Alexandri acest cântec dureros.

Maria.

1. Pe 'nalta stâncă se ridică
 O cruce neagră, semn cumplit,
 C'aiei în zilele trecute,
 O viață tristă s'a sfârșit.
2. Pe cruce-î scris numai un nume,
 „Maria“, par'că pe pământ,
 Nimica n'ar putea să spue,
 Mai multă jale 'ntr'un cuvânt.
3. Pe lângă dânsa crește-o floare,
 De soiu străin, necunoscut,
 Și cine-acolo a sămănat'o,
 De nimenea nu s'a vădut.
4. Ea răsărise peste noapte,
 Și ca din apă tot crește,
 Păn'ce cu crengile-î spinoase,
 Întreaga cruce-o încunjura.
5. Când primăvar' apoi venise,
 Când frunțele au înverdit,
 Atunci pe crengile-î selbatică,
 O floare roșă-a înflorit.
6. O floare roșă ca o flamă,
 Ce drept spre ceriu se ridică,
 Pe dânsa, roua dimineții,
 Ca lacrimi tainic, strălucea.

Matilda Cugler-Poni.

Umbrei Soru-meî Caterina.

1. Dragă sorioară, te duci și nici odată
Nu ne vom mai vedé!
Nici plâns, nici rugăciune, pe moartea ne'mpăcată
Nu putu s'o îmblânđască, o, sorioara mea.
2. Copiii teî se miră de palidele-ți fețe;
Te rog să te deștepți,
Și mâna ta e rece, nu poate să resfețe
Cosița lor bălae, o, drăgălași băieți!
3. De când aceeași moarte cu aceeași nepăsare,
Pe soțul teu lovi,
Pe viața ta să 'ntinsă o noapte de 'ntristare:
Cređuși o datofie a nu mai vieți!
4. Aceasta e durerea sub care viața plină
De grijă, s'a abătut!
Durere fără nume, și rară, și sublimă,
Și deamnă d'alte timpuri ce'n lume au trecut!
5. Ah! tineră în lume, tu n'ai avut junie!
Bogată, n'ai cules
Pe sinul vieții tale o ți de bucurie!
Voiai să mori și nimeni, vai! nu te-a înțeles!
6. Tu vrei să mori? dar' locul ce lași deșert în casă,
Cu ce-ai înlocuit!
Tristeța cu-ochi 'n lacrimi s'așeadă l'a ta masă
Și pentru totdeauna ea pare c'a venit!
7. Simt viața jumătate de umbră coperită!
Ea poate-a mai zimbi;
Uitarea s'nvळेască ființa ta iubită;
Dar' plină fericire eu nu mai pot simți.

D. Bolintinean.

Steluța.

1. Tu care ești perdată în neagra vecinicie,
Stea dulce și iubită a sufletului meu!
Și care odinioară luceai atât de vie
Pe când eram în lume tu singură și eu!

2. O! blândă, mult duioasă și tainică lumină!
În veci printre steluțe te cată al meu dor,
Ș'adeseori la tine, când noaptea e senină,
Pe plaiul nemurirei să 'nalță c'un lung sbor.
3. Trecut-au ani de lacrimi, și mulți vor trece încă
Din oara de urgie în care te-am perdut!
Și doru-mi nu s'alină, și jalea mea adâncă
Ca trista vecinicie e fără de trecut!
4. Plăceri ale iubirei, plăceri încântătoare!
Simțiri! mărețe visuri de falnic viitor!
V'ați stins într'o clipă ca stele trecătoare
Ce las' un întunerec adânc în urma lor.
5. V'ați stins! și de atunce în cruda-mi rătăcire
N'am altă mângăere mai vie pe pământ
Decât să 'nalț la tine duioasa mea gândire,
Steluță zimbitoare dincolo de mormânt!
- 6 Căci mult, ah! mult în vieață eu te-am iubit pe tine
O! dulce desmierdare a sufletului meu!
Și multă fericire ai revărsat în mine
Pe când eram în lume tu singură și eu!
7. Frumoasă îngerelă cu albe aripioare!
Precum un vis de aur în vieață-mi ai lucit,
Și în ceruri cu grăbire, ca un parfum de floare,
Te-ai dus, lăsându-mi numai un suvenir iubit.
8. Un suvenir, comoară de visuri fericite,
De scumpe, și ferbinte, și dulce sărutări,
De zile luminoase și îndumnețeite,
De nopți Venețiane și pline de 'ncântări.
9. Un suvenir poetic, corona vieții mele,
Ce mângăe și 'nvie duioasă-inima mea,
Și care se unesce cu harfele din stele
Când me închin la tine, o! dragă, lină stea!
10. Tu dar' ce prin iubire, la a iubirei soare,
Ai deșteptat în mine poetice simțiri,
Primesce 'n altă lume aceste lacrimioare
Ca un răsunset dulce de-a noastre dulci iubiri!

Lăcrimioare.

1. Multe flori lucește în lume,
 Multe flori mirositoare!
 Dar' ca voi, mică lăcrimioare,
 N'are'n lume nici o floare
 Miros dulce, dulce nume!
2. Voi sunteți lacrimi de îngeri
 Pe pământ din cer picate,
 Când, prin stele legănate,
 A lor suflete curate
 Sbor vârsând duioase plângeri.
3. Sunteți fragede și albe
 Ca iubita vieții mele
 Cu voi, scumpe strugurele
 Albe mărgăritărele,
 Primăvara și face salbe.
4. Dar' deodată ventul rece
 Fără vreme vă cosesce!*)
 Astfel soartea crunt răpesc
 Tot ce 'n lume ne zimbesce
 Floarea pere, viața trece!

V. Alexandri.

Stelele.

1. Stând amărât și dus pe gânduri
 Privesc la instelatul cer,
 Și văd cum se desprind tot rînduri
 Frumoase stele și tot per.
 Iar cerul cată-'n urma lor
 Cu ochiu nesimțitor.
2. Ah până ați inima-mă plânge
 După o stea ce am avut;
 Numai când luna se va stînge
 Va perde cerul ce-am perdut.
 Atunci ar plânge mult și greu
 Ar plânge cum plîng eu.

I. Neștescu.

Orfana din Munți.

1. Mai este oare'n lume,
 Ființă, cum sînt eu,
 Un suflet fără nume,
 Uitat de Dumnezeu?
2. Repus de o durere,
 Ce'l roade în ascuns,
 Lipsit de mîngăere,
 În starea ce-a ajuns?

*) Alusiune la mireasa lui repostată în primăvara vieții, cărcia 'i-a dedicat și „Steluța“.

3. Se vesteşedesce-o floare,
Când n'are nutremânt,
Căldură dela soare,
Suc dulce din pământ.
4. Când puii-'şi perd şi mamă
Şi tată, golăşei,
Nu'i bagă nime'n samă,
Şi per ca vai de ei!
5. Aceasta-î ş'a mea soarte,
Să plâng pân' la delir
In urmă să strig: „moarte,
Ia'mi al vieţii fir!“
6. Cerşesce orbu'n piaţă,
Şi nu'l poţi defăima;
Căci misera-'şi viaţă
Cu ce'şi-ar mai serva?
7. Dar' mie-'mî e ruşine,
Având trup sănătos,
Să cer la om, ce vine
Pe drum, în sus şi'n jos.
8. Aveam şi eu odată
In lume partea mea,
Aveam un dulce tată,
Ce pânea'mî aducea.
9. Aveam ş'o mamă bună,
Ce blând mă învăţa,
Cum fua îşi adună
Virtuţi pe calea sa.
10. Trăiam în resfăţare,
Căci lipsa n'o sciam;
De dîle cu-întristare
Idee nu aveam.
11. Dar' iată-aud odată
Un buciom resunând,
Şi spada sângerată,
Prin munţi o ved purtând?
12. „Să iasă mic şi mare,“
Striga mai mulţi argaţi,
„Spre-a patriei scăpare,
Căci munţii-'s atăcaţi!“
13. În munţi e libertate;
Căci aborii cei rei
Din gropi, nu pot străbate
Prin aer, sus la ei.
14. De iubirea cea ferbinte
De patrie, mişcat,
Aleargă-al meu părinte
Să luptă, înarmat.
15. Când lupta-î pentru casă,
Familie ş'averi,
De foc şi fer nu-'ţi pasă,
Te baţi, d'ai şci, că perî.
16. Ca leiî s'aruncară
Munteniî pe duşman,
C'o bărbăţie rară,
Născută în Roman.
17. Dar' bunul meu părinte,
In frunte sângerat,
Din lupta cea ferbinte,
Cu dîle n'a scăpat.
18. Iar' mama ca muiere,
Cădu de loc la pat,
Şi din acea durere,
In scurt a reposat.
19. In oarele din urmă,
Vedînd, că suflă greu,
Şi graiul i-se curmă,
M'a strîns la peptul seu.
20. Şi, căci eram mai mare,
Pe fraţi'mî mititeî
Mi'î dă prin sărutare,
Să port grijă de ei.

21. Nu este dar' în lume
Ființă cum sunt eu,
Un suflet fără nume,
Uitat de Dumnezeu ;

22. Repus de o durere,
Ce'l roade în ascuns,
Lipsit de mângăiere
In starea ce-a ajuns!

A. Mureșan.

Orfanii.

1. Cu frații sei pleacă orfana copilă,
De-alungul pe strade, se ceară de milă ;
Că n'are nici rude și n'are cămin,
Averea ei toată e lungu-î suspin.
2. Și plâng frățiorii și cer de mâncare ;
Ea fruntea 'ș-o pleacă la praguri avare ;
Dar toți o alungă și toți o hulesc —
Și lacrimi părăte din ochii-î pornesc.
3. Iar' sara, când omul doresce odihnă,
Când somnul și pacea necazuri alină,
Și dorm fără grijă sêrac și avut,
Orfanii n'au pernă și n'au așternut.
4. Și plâng frățiorii și cer să se culce,
Să-î mângăie somnul c'o liniște dulce ;
Copila se roagă la poarte bătând,
Dar' câni o latră și fuge plângând.
5. Atunci părăsita aduce-și aminte,
Asilul se-'și caute prin jalnici morminte,
Și drept la mormîntul părinților ei
Conduce pe frații sermanî mitutei.
6. Așa le grăesce cu voce uimită :
„Aici doarme Tata și Mama iubită ;
Și noi lângă dênșii aci se durmim,
Iar' mâne pe strade din nou se cerșim.“
7. Cu unul de-oparte, cu altul de altă,
Se culcă fetița pe movila 'naltă . . .
Când zorile dalbe sosesc rumenind,
Pe trei reci cadavre se varsă jălind.

I. Lăpădat.

Pe Malul Mării.

1. În ceasul trist de noapte când apriga furtună
Pe marea tulburată săltând din val în val,
Se 'nalță, se lătește și vijie și tună
Sdrobindu-se de mal ;
 2. Atunci când spaima crudă fiorî suflă prin lume,
Când tunetul se poartă vuind din loc în loc,
Când marea fremântată s'acopere de spume
Și norii ca talazuri arunc spume de foc ;
 3. Îmi place a sta singur pe-o stîncă dărîmată,
S'aud pe maluri vîntul cu groază șuerând,
Să ved pe 'ntinsul negru furtuna 'ntărîtată
Și cerul fulgerând.
 4. Căci inima mea astfel de jale e muncită
Și plînge cu durere, la tine când gîndesc,
O! maică, înger dulce! o! maica mea iubită!
Tu ce-ai sburat din brațe-mî în leagănul ceresc!
 5. Perdut în întunerec sub cerul fără stele,
Lipsit de-a ta ființă ce zace în mormînt,
Eu vîd în nori, în valuri, icoana vieții mele
Și gem cu-a nopții vînt!
 6. Ah! mult amar e ceasul când dorul ce jălesce,
Cătînd în vremi trecute un suvenir slăvit,
Se 'mpedecă în sboru'î și cade, se lovesce
De peatra mormîntală a celor ce-am iubit!
- *
7. Cu-a sale pânzi umflate o mică luntrișoară
Pe luciul viu a mării de vînt să îngăna,
Și sub un cer albastru, ca lebăda ușoară,
Ađi lin să legăna.
 8. Iar' vîntul crunt de-odată suflînd cu vijelie
Schimbă a mării față în munți îngrozitorî;
Ș'acum sermana luntre pe 'ntinderea pustie
Sdrobită, se zăresce la fulgerî trecători!

La 1846, compune Alexandri aceasta poezie, pe insula Prinkipo, unde căutase alinare în nemângăiata sa durere pentru pierderea Maicei sale, pe care el o iubia atât de ferbinte.

Sonet.

1. Dar nu'nțelegi, că e cu neputință
O clipă să mai gust din cele duse?...
E farmecul durerilor răpuse,
Din preajmă 'mă fugi, deșartă năzuință!
2. Astêmpără-te dor de vremi apuse,
Prilej de nesfârșită suferință!...
S'a stins, cum nici n'ar fi avut ființă,
Frumosul vis, ce-atât de drag îmi fuse!
3. Uitare vin cu liniștea ta dulce,
Zi gândului că'i ceasul să se culce:
E noapte, stînge lampa amintirii;
4. Lumina'î bate'n criptă de morminte,
Întunec'o, s'adorm de-aci 'nainte,
C'am zis de mult adio fericirii!

Al. Vlahuță.

Emmi.

1. Când glasul Provedinței te-a rechemat în ceruri
Ca se mărescî podoaba cerescilor misteruri,
2. O! fică a Moldovei! o! suflet îngeresc!
O! floare trecătoare pe plaiul pământesc!
3. În oara de pe urmă a viețuirei tale,
În mijlocul acelor ce te plângeau cu jale.
4. Tu blândă, radioasă, cu zimbetul sênin,
Primblând asupra lumii un ochiu frumos și lin,
5. Ai dis: „Eu plec, adio, pe calea veciniciei,
„Dar vreau a fi cântată în limba armoniei.“
6. Ș'atunci, pe pragul morții, la mine ai gândit,
La mine, ce duc jale acelor ce-au murit!..*)
7. O! dar, voi spune lumii cât fost-ai de frumoasă,
Iubită iubitoare și dulce și duioasă!

*) Înțelege poetul moartea Maicii și Miresei sale.

8. Ce inimă 'ngerească bătea în sinul teu!
Cum alinaî cu'n zimbet amarul cel mai greu!
9. Cum dulcea ta privire era încântătoare
Ca'n viforile iernei o ți de dulce soare,
10. Și lumea va 'nțelege că tu spre cerul sfînt
De mult eraî menită să sborî de pe pămînt!
11. O! soartă, lege crudă! o! taină 'ngrozitoare!
De ce lumina pere? de ce copilul moare?
12. De ce în omenire așa multe jălirî,
Ș'asa de trecătoare, de scurte fericiri?
13. De ce să cadă crinul în zarea dimineții?
De ce se moară Emmi în floarea tinereții?
14. Lipsia Dumneșeu oare de îngerî lucitori?
Lipsia cerul de rașe, de stele și de flori?
15. Nu! însă tu, drag înger aveaî nalta menire
S'arēți că trista moarte e pas la nemurire.
16. Că'n oara de pe urmă un suflet înșeit
Privesce fără spaimă l'al vieții asfințit,
17. Și că o frunte albă păstrează, ca în vieață,
Frumșeța-î răpitoare chiar sub a morții ghiață...
18. O! fică a Moldovei! trecut-aî ca un vis,
Și raiul nemurirei în sinu-î te-a închis;
19. Dar câte flori frumoase rēsar pe-a noastră cale,
Ne amintesc de tine și ne cuprind de jale!
20. Și câte păserele cu dulce glasul lor
Șoptesc de blânda Emmi și ne pētrund de dor!

V. Alexandri.

Emmi, fica principelui Moldovei Ghica, cînd zăcea pe patul morții (1846), a dorit să fie „cîntată în limba armoniei“. Spre acest scop fu învitat junele poet Alexandri. Înainte de a sosi el la palat, copila muri și 'n durerea lui amară i-a compus aceasta elegie duioasă.

O fată tinărá pe patul morții.

1. Ca robul ce cântă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aier duios, —
Ca riul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cânt dureros.
2. Un crin se usucă și'n laturi s'abate
Când ziua e rece și cerul în nori,
Când soarele-l arde, când vântul îl bate,
Când grindina cade torente pe flori;
3. Așa făr' de veste pe zilele mele
O soarte amară amar a bătut,
Și astfel, ca crinul de viscole rele,
Pe patu-mi de moarte de-odat'am căduť.
4. Abia 'n primăvară cu zilele mele
Plăpândă ca roua abia am ajuns;
Atuncea când cântă prin flori filomele,
O crudă durere adânc m'a pătruns.
5. Amară e moartea când omul e june,
Și ziua-i frumoasă, și traiul e lin,
Când pasărea cântă, când florile spune *)
Că viața e dulce și n'are suspin!
6. Să moară bătrînul ce fruntea înclină,
Ce plânge trecutul de anii obosit, —
Să moară și robul ce'n lanțuri suspină, —
Să moară tot omul cu suflet sdrobot!
7. Iar' eu, ca o floare ce nasce când ploauă,
Cresceam pe cunună să am desmerdări,
Și mic amorul cu buze de rouă
Cu inimă dulce îmi da sărutări,
8. Ca frunza ce cade pe toamnă când ninge
Suflată de vânturi aici pe pământ,
Ah! juna mea viață acum se stînge
Și anii mei tineri apun în mormînt.

D. Bolintinean.

*) Licență poetică în favorul rimei.

A mele visurî...

1. A mele visurî risipite,
Ce'mî umplu inima de jale,
Le vëd în frunzele pälite
Şi'n pustiirea de pe vale!
2. De-apururî sta-vor troenite
Sub vremea, ce s'aşterne 'n pale,
A mele visurî risipite,
Ce'mî umplu inima de jale!
3. Copac, când zile fericite
Îţi vor întoarce iar din cale
Podoaba ramurilor tale,
În noapte-or sta mai adâncite
A mele visurî rîsîpite!

Al. Vlahuţă.

Ucigaşul fără voie.

1. Ó temniţă adâncă îmi e locuinţa:
Prin dese, prin negre zăbrele de fer
O raţă perdută îmi spune fiinţa
Cerescului soare, sĕninului cer.
2. Şi frigul mă 'ngheaţă; e umed pămîntul;
De zidurî, de lanţurî eu sunt ocolit:
Aici suferinţa aşteaptă mormîntul,
Căci legile lumei aşa a voit.
3. Adus, ca o crudă, sĕlbatică fiară,
L'a temniţei poartă nădejdea am lăsat,
Şi simţ chinuire atât mai amară
Cu cât a mea soartă eu n'am meritat.
4. O noapte fatală! o noapte cumplită!
Pe patu-mî de trudă durmiam obosit,
Era despre ăiuă; soţia-mî iubită
Şedea lângă mine... un vis, un vis cumplit!
5. Vĕduiū — în bătrîne pădurî depărtate
Părea că mă affu; eram călĕtor;
Dar calea perdusem; pe ramurî uscate
Cânta cucuveaua cu glas cobitor.

6. Copacii în preajmă-mi părea, că'nviază :
Din toată tulpina un gemet ieșea :
Flămândă, cumplită, vedeam că-mi urmează
O ceată turbată de lupi, ce urla.
7. Și eu fugeam iute, fugeam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sânge 'nchegat,
Silințele-mi zădarnici, puneam 'mpotrivire ;
D'o rece sudoare eram înundat.
8. Sufla un vânt iute, și luna îngrozită
În spațuri vecinici trecea alergând,
Cu stînsele-î rațe, cu fața-î pălită
Întinse pustiuri abia luminând.
9. Apoi deodată în nori se ascunse,
Și lipsa ei dete cumplitul semnal ;
În spaima nespusă, ce atunci mă petrunse,
Veduiu trecînd moartea pe palidu-î cal.
10. Schelet d'altă lume, cu forme cumplite,
Rînjind, cătră mine privia neclintit :
În mâna-î uscată, în unghii ascuțite
Ținea o femee din capu-î sdrobit,
11. Mușca câte-odată, mușca cu turbare,
Și creeri și oase din gură-î cădea :
Uimit rămăsesem : la orî ce mișcare
Părea că ea rupe din inima mea.
12. Dar ceata de hiare o vedî . . . mă sosese
Ferbintea-î suflare acum o simțiiu . . .
Mă plec, cat, și mâna-mi grea peatră 'ntâlnesce,
Curaj desnădejdea îmi dă, și . . . isbiiu.
13. Un țipăt s'aude . . . eă saiū în picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deșteptat.
Soția-mi lipsită d'a vieții suflare
Zăcea . . . capu-î tinēr era sfărămat !
14. D'atunci zile multe și nopți osândite
Pe fruntea-mi trecură ! eă nici am simțit
A lor osebiro ; vedenii cumplite
Și țipētu-acela în veci m'a 'nsoțit.

15. Răsună el seara, 'l auđ dimineața,
Precum în minutul prin crimă 'nsemnat;
Și cū trăese încă! trăese, căci vieața,
Amară pedeapsă, în dar mi s'a dat.

16. Aici aștept vremea și ȃiua dorită;
Să vĕđ dacā dreptul ceresc împĕrat
Privesce la fapta-mi ce este cumplită,
Sau numai la cuget ce este curat.

Gr. Alexandrescu.

La icoană.

Noaptea s'a lăsat pe vale și cătunu'i adormit.
In bordeiū sărac, la vatră, suflet trist și chinuit,
Fără somn, tînĕra mamă copilașu'și ține 'n poală,
Și plângĕnd, îl netezește pe obrajii arși de boală.
De cu sară mititelul încetase să mai țipe:
Se ducea, vĕzĕnd cu ochii, viața'i fărîmită'n clipe,
Peste ochii mari și tulburî, cad pleoapele-obosite,
Somnu-'l birue, — adoarme. Sufllări repedî, ca gonite
De al morții frig, din urmă, trec mai slabe, mai curmate...
Ea tresare; — cum le-ascultă, șir de fulgeri 'i străbate
Întunericul din suflet. — Pe păreți, în besna rece,
Fălfăind ca o aripă, para focului se trece. —

Iat'o scoborînd la vale, galbenă și istovită,
Cu odoru'i strîns la sînu'i; cu privirea ațîntită
Spre biserica cu Sfânta, ea 'și silește 'n cetu'i pas. —
De trei nopți și două zile bate drum făr' de popas; —
Ș'ar fi ocolit pămĕntul făr' a se simți trudită:
Ea credea profund, orbește... Mare și ne 'nchipuită
E credința, ce 'ntr'un suflet înoptat și trist încape!...

— Nu sĕ poate făcătoarea de minuni sĕ nu mi-'l scape,
Își zicea mereu în gĕndu'i, — inimă de peatră fie,
Ș'ancă s'ar sdrobi de milă. — Toată jalea mea pustie
Mi-oiū preface-o 'n rugăciune la picioarele Prea-Sfinteî;
Ș'în cucernică 'nchinare, și plângĕnd sta-voiu 'nainte-î,
Pân-ce l'oiū vedea, din somnu'i, ochii mari blĕnd deschizĕndu'și.
Zîmbitor cătĕnd spre mine, și mĕnușele tinzĕndu-'și...
Eu atĕta am pe lume, — pe cĕnd ceru-'i plin de āngerî! —

Blândă, cu Isus în braț, din argint, Fecioara cată
 Cu iubire spre spăsită mamă, jos îngenunchiată:
 Par'c'ascultă și 'nțelege...

„O îndură-te, — privește'l,

„Și din ochii tăi c'o rază de viață încâlzește'l!

„Căci tu știi ce farmec dulce'i să-ți lipești pruncul de pept,

„Ațintit să-ți steie-asupra'i, și prin somn ochiul deștept,

„Și cum inima-ți tresare, c'un scâncit când el te chiamă

„Să-l acoperi cu iubirea și cu paza ta de mamă.

„Vezi'l, tânjitor, cum doarme 'n frumsețea-i ângerească!

„Cum putere-ar fără dânsul mama lui să mai trăiască? . . .

„Te îndură — din văpaia vieței tale dă-i viață,

„Să-mi cuprindă iar grumazul cu micuțele lui brațe.

„Ca și mine strângi la peptu'ți lumea'ntreagă'n fiul tău . . .

„O de-ai ști cu ce'tunrec copere sufletul meu

„Ochiu'i stîns — și ce pustie 'mi-ar fi viața fără dânsul, —

„N'ai putea să stai, o clipă, rece, ascultându-mi plânsul!“ . . .

Dar de-o-dată-'și rupse vorba — limba'i amuțise'n gură

Spre copil 'și-'ntoarse iute lacoma'i căutătură . . .

Era mort. — Immărmurită, stătu drept, cu pruncu'n brațe,

Cu ochiū groaznic de mânie, ea privi icoana'n față . . .

— „Cum? Tu n'ai simțit, Prea-Sfânto, milă de cumplita-mi jale?

„Eu, sârmana, plâng, cerșindu'ți raza îndurării tale,

„Și tu, rece și cu pumnii încheștați mi'l dai vederii? . .

„Astfel înțelege cerul lacrima — limba durerii? —

„S'a sfârșit ori-ce nădejde! . . . Și privirea ta de lemn

„Ațintită stete-asupra'mi, fără ca să-mi dea un semn

„C'a mea rugă'i ascultată și durerea mea'i crezută! . . .

„Ia'ți și lutul . . . ca și dânsul împetrită ești și mută!“ . . .

Și — c'un hohot lung — cadavrul îl aruncă'n fața Sfintei,

Care, huruind greoaie, la pământ căzu 'nainte-i. —

Și durerea i se sparse 'n cruntă desnădăjduire, --

De mânie'i scapăr' ochii, — ea strigă în aiurire:

— „O, de sigur, n'ai fost mamă, și de porți un prunc la sân,

„E-o minciună! . . . Ce smintită's unei scândurii să mă'nchin!

Și isbind icoana'n față cu piciorul, — „e-o minciună“ —

Maî răcni 'ntr'un rîs sëlbat, și porni . . . Era nebună. —

Al. Vlahuță.

Ruinele Târgoviștei.

O ziduri întristate, o monument slăvit!
 În ce mărire naltă și voi ați strălucit,
 Pe când un soare dulce și mult mai fericit
 Își revărsa lumina p'acest pământ robit!
 Dar în sfârșit Saturn, cum i s'a dat de sus,
 În negura uitărei îndată v'a supus...
 Ce jale vă cuprinde! Cum totul v'a răsunat perit!
 Sub osândirea soartei de tot ați înegrit;
 Din slava strămoșască nimic nu v'a rămas;
 Ori unde nu se vede nici urma unui pas,
 Și'n vreme ce odată ori-care muritor
 Privia la voi cu râvnă, cu ochiul ațintitor,
 Acum de spaimă multă se trage înapoi
 Îndată ce privirea îi cade drept pe voi...
 Dar încă ziduri triste, aveți un ce plăcut,
 Când ochiul vă privesce în liniștit minut:
 De jale îl pătrundeți, de milă îl uimiți!
 Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți
 Cum cele mai slăvite și cu temeiul de fer
 A omenirei fapte, din fața lumii per,
 Cum totul se repune cu arme îndărăt
 Pe aripile vremei de nu se mai arăt,
 Cum omul, cât se fie în toate săvârșit,
 Pe negândite cade sau pere în sfârșit...
 Eū unul, în credință, mai mult mă mulțămesc
 A voastră dărâmare pe gânduri să privesc,
 Decât zidire 'naltă, decât palat frumos,
 Cu strălucire multă, dar fără de folos,
 Și'ntocmai cum păstorul ce umblă pre câmpii
 La adăpost alcargă, când vede vijeliă,
 Așa și eū acuma, în viscol de dureri,
 La voi, spre ușurință, cu triste viū păreri.
 Nici muselor cântare, nici milă voiū din cer.
 O patriă a plânge cu multă jale cer!
 La voi, la voi nădejde eū am de ajutor.
 Voi sunteți, de cuvinte și de idei isvor.
 Când sgomotul de ăiuă înceată peste tot,
 Când noaptea atmosfera întunecă de tot,

Când omul de necazuri, de trude ostenit,
 În liniștirea nopței se află adormit
 Eu nici atunci de gânduri odihnă neavând,
 La voi fără sficală viū singur lăcrimând,
 Și de vederea voastră cea tristă 'nsuflețat,
 A voastră neagră soartă descoper ne'ncetat.
 Mă creș lângă mormîntul mărirei strămoșesci
 Și simț o tânguire de lucruri omenesci,
 Și mi se pare încă, c'aud un jalnic glas
 Dîcînd aceste vorbe: „Ce vai! aū mai rēmas
 „Când cea mai tare slavă ca umbra a trecut,
 „Când duhul cel mai slobod cu dînsa a căđut?

.

Acest trist glas, ruine! pre mine m'a pătruns
 Și a huli vieața în stare m'a adus.

.

Deci primiți, ruine! pân'voiū vedē pămînt,
 Sē viū spre mângăere, sē plâng p'acest mormînt,
 Unde tiranul încă un pas n'a cutezat,
 Căci la vederea voastră se simte spăimîntat!

V. Cârlova.

Sonet.

1. S'a stins viața falnicei Veneției,
 N'auđi cîntări, nu veđi luminī de balurī;
 Pe scări de marmură, prin vechi portalurī
 Pătrunde luna, înălbînd păreții.
2. Okeanos se plînge pe canalurī,
 El numa 'n veci e'n floarea tinereții,
 Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
 Isbesce 'n zidurī vechi, sunând din valurī.
3. Ca 'n țintirim tăcere e'n cetate.
 Precot remas din a vechimeī ție
 San Marc sinistru miezul nopții bate
4. Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
 Rostesce lin în clipe cadențate:
 „Nu'nvie morții — e 'nzadar, copile!“

M. Eminescu.

În această **scurtă** poezie (Sonet), ne prezintă poetul falnica **Veneție** de odinioară într'un moment de decădere. Ne prezintă un **tablou** măreț în colorile cele mai vii.

Pare că **vedem** falnica Veneție din evul de mijloc. Un mare, **nemăsurat** oraș în tăcere adâncă, tăcere de mormânt. **Veneția** cea puternică, unde ferbea odată viața, e moartă. **Tăcerea** adâncă e 'nteruptă numai de plângerile oceanului, care isbesce în zidurile vechi ale palatelor mute. E miezul nopții când palaturile de marmură stau ca vrăjite **sub** lumina lune; iar' canalurile, ce sunt în loc de uliți, **nu** dau nici un semn de viață, nici o mișcare. De-odată tăcerea adâncă e întreruptă de **sinistrul** dangăt al **clopotului**, San-Marco bate miezul nopții*). Ș'acest glas de „preot din a vechimei zile“

... .. cu graiul de Sibile,

Rostesce lin în clipe cadentate :

„Nu 'nvie morții — e 'nzadar, copile!“

Acest glas **sinistru**, care rostesce groaznică sentință a morții asupra Veneției, resunând cu jale în mijlocul unei tăceri de **țintirim** se lățește prin canale, pătrunde în palate, **dă** grozav aspect tabloului și ne face să simțim fiori, să ni-se ridice părul. Cu atâta pătrundere exprimă poetul *tânguirile sale duioase* asupra unui trecut falnic, dar' **perdut** pentru totdeauna, căci: „Nu 'nvie morții — e 'nzadar, copile!“

Acest glas **tânguios** îl aflăm și în celelalte poezii (p. 56—76). Poetul adeva, în durerea sa amară, plânge cu jale **perderea** Maicei sale („Pe malul mării“), a Miresei (Steluța), sau a Surorii sale, ș. a. Dar' durerea ce-l muncesce n'o exprimă cu putere vehementă, ci cu **mulcomită liniște** într'un ton dulce, mângăios. Căci furtuna,

*) Gherea,

ce rumpe și strivesce totul, a trecut și durerea poetului s'a mai alinat, împăcându-se încâtva cu nemiloasa soarte. Astfel în *tânguirile sale duioase*, află și o rază de mângăere pentru rana sa sufletească. Așa d. e. Cârlova în plângerile sale duioase asupra gloriosului *trecut*, ce-l află înmormântat în „Ruinele Tîrgoviștei“ — ȳice :

Deci primiți, ruine! pân' voi vedea pămînt,
Să viu spre mîngăiere, să plîng p'acest mormînt,
Unde tiranul încă un pas n'a cutezat,
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat.

Sau Alexandri, în „Glas din Stele“, punînd în rostul gingașei copile, răpită dela sinul Mamei, — cuvintele :

Ah! fericirea mea e mare
Căci am acum spre adorare,
Un Dumnezeu în cerul sfînt
Și altul pe pămînt!

Precum vedem dar' aceste poezii, nu s'gduie, nu înalță inimile ca *oda*, ci le încinge de-o adîncă durere și duioșie, mîngăindu-se une-orî pe sine poetul în meditațiile sale tînguioase.

Asemenea poezii se numesc **elegii** (din grecesce: *elegos* = cîntec tînguios, de jăluire).

Elegia deci e o poezie, prin care poetul exprimă *plângerile sale duioase*, între marginile unei liniște pătrunzătoare, asupra unor calamități sau nenorociri fatale ce au rănit adînc sufletul lui.

Acest *gen* poetic, e cultivat cu deosebit succes în literatura noastră. Mai ales prin: Alexandri, Eminescu, Bolintinean, Alexandrescu, Cârlova, ș. a. De asemenea în literatura poporală. Poate și din motivul, că *tonul elegiac*, corespunde mai nimerit posomorîtului nostru trecut istoric.

2. Lira didactică.

a) Epigrama.

Poesiile tractate pân' aci (Cântecul, Oda, Imnul și Elegia), toate-și au *subiectul* din lăuntru sufletesc al poetului. Adeca: îndemnul la toate purcede din viața sufletească a poetului. Și în toate mai ales *sentimentul* poetului a dat *tonul* poesiei, a dominat *cuprinsul* lor. Din acest motiv, aceste poesii se și numesc: *lirice sentimentale*.

Dar' lăuntru nostru sufletesc, nu conține numai sentimente, ci și *gândiri*, *idei* de tot felul, din cari isvoresc altcum și *sentimentele*. Aceste de-asemena pot fi exprimate în poezie. D. e.

Amicie
Viclenie,
Resplătire
Nălucire.

*

Toți sunt răi și lumea-î sacă
Nu 'ncetezi a tot striga,
Vezi cu *tine* de te 'mpacă
Și cu toți te-î împăca.

*

1. De simți vre-o *bucurie* la nime să n'o spuî,
Ci cu lăcat de-aramă în sufletu-ți s'o 'ncuî;
Căci fără de păsare, de nu cu pismuire,
Privesce reaua lume înalta-ți fericire.
2. De simți vre-o *durere* tu iară să n'o spuî,
Ci tot așa puternic, în suflet s'o încuî;
Căci fără de 'ndurare, de nu cu mulțămire
Privesce reaua lume a ta nefericire.

I. Negruzzi.

Toți-ți par că-s nătărăi, dar nu-î lucru de mirare
Căci galbine-î par toate celui cu gălbinare.

A. Crisoverghi.

Din modestie, se vede,
 Tot ȃicī cā nu Ńtīī nimic;
 Tu o ȃicī fār' a o crede,
 Eu o cred fāră s'o ȃic.

Bălăcescu.

*

În iad, măī dăună-ȃī, cāȃi-va rēposatī,
 Carī în viaȃă treceau de învēȃatī,
 Dăduseră jalbă, arătând cā cer
 Sē se pedeapsască jupānul Volter, *)
 Pentru cāte rele de dīnŃī vorbea,
 Atuncī cānd trāia.

„Domnilor, strigă Voltaire mānios,
 Jalba ce aȃi dat este de prisos;
 Ce pedeapsă-mī vreȃi? ce rēu îmi doriȃi?
 Eu ve socoteam destul mulȃumiȃi,
 Cānd în BucureŃcī, după cum v'am spus,
 Doī vrājmaŃī aī meī Ńti-ȃi cum m'au tradus.“

Gr. Alexandrescu.

Guralivul.

1. Ceī ce au gura prea mare,
 Nu da mult pe-a lor cuvinte.
 Cel cē-Ńī laud' a luī fapte,
 Nu-l crede; sē Ńtiī, cā minte.
2. GāŃca sbiară, de se 'nalȃă
 Numa-un cot dela pāmēnt;
 Vulturul însē 'n tăcere
 Sboară pān' la cerul sfānt.

P. Dulfu.

*

Că nu-Ńī păzescē slujba luī,
 Natura-ī vinovată;
 'Ń-ar bate capul, bietul om,
 Dar n'are ce sē-Ńī bată.

A. C. Cuza.

Unuī profesor de botanică.

De-aceŃta nu ve puteȃi plānge
 Că n'are fond sau cā-ī e lene,
 Că toată ȃiua bate cāmpīī
 Ńi capu-ī plin de buruene.

*) Voltaire, un renumit scriitor francez (1694—1778).

La mine . . .

La mine idea-î săracă
Și forma e mică,
Dar alții scriu sute de versuri
Și nu spun nimică.

A. C. Cuza.

*

Poet pierdut în visuri, iubind fără speranță,
Te pleacă umilit,
Căci: cântul teu de flacări cu *inima-î de ghiată*
Nu poate fi unit!

Gorschy.

Mama.

Erau trei sărmanii: doi copii și o mamă,
Și pâne! . . . un singur codru într'o mahramă,
Mama-l frânse 'n două și dete pe rînd
La fiește-care câte-o pârțicea.
— „Mamă! atunci copii Țiseră plângînd:
„Ție ce-Ți rămâne?“ — „Voî“ — respunse ea.

Depărățian.

*

Urmașilor mei Văcăresci
Las voaue moștenire,
Crescerea limbei românesce
Și-a patriei iubire! *)

Văcărescu.

*

Să-Ți dau gândurile mele,
Dorul meu se Ți-l dau Ție,
Crede-me, că toată clipa
Ți-ar părea o vecinicie.

*

De-aș pune 'n foc scrisoarea ta,
Nu-Ți vorbă de 'ndoială
Și el, de-așa răceală,
Ca mine-ar îngheța.

Lucreția Suciu.

*

În moarte nu toți murim
Cum în traiu nu toți trăim;
De vreți morți să nu muriți
Cătați vii ca să trăiți.

I. Nenișescu.

*) Testamentul poetului I. Văcărescu „Urmașilor soî Văcăresci“.

Cel ce pentru lege, pentru țară moare,
Își privesce moartea ca o sərbătoare.

D. Bolintinean.

Epigrame. Asămănând poeziile acestea (p. 80.—82) cu poeziile *lirice sentimentale*, aflăm că se deosebesc de acele în mai multe privințe. Întâi că acestea nu exprimă *sentimentele* poetului, ci *părerea* sau *judicata* lui asupra unor lucruri din viață. Așa d. e. „Când simți vre-o bucurie...“ de Negruzzi ș. a., exprimă un *sfat bun*; iar altele exprimă câte-o *persiflare* sau *sbiciuire*, față de unele *scăderi* ori *patimi* uricioase. De altă parte apoi, în ce privesc predarea, sunt *scurte*, spre încheere cu o grabnică întorsătură a cugetării de obicei *sbiciuitoare*. Asemenea poezii se numesc: *epigrame*.

Epigrama deci e o poezie, prin care se exprimă vre-o idee sau judecată, cât se poate *pe scurt* și adese-ori în mod *sbiciuitor*.

Între epigramele înșirate mai sus, unele sunt de cuprins *serios*, altele *glumețe* și *satirice*. Cele dintâi le-au cultivat mai ales Grecii, iar' cele din urmă Romanii. Din aceasta cauză unii le și numesc după numele acestor popoare: *grecesci* sau *romane*, după cum sunt serioase ori satirice.

Grecii au cultivat întâia-dată epigramele. Ei adevărat obișnuiau a face anumite inscripții pe obiectele închinare Zeilor lor. Cări inscripții, din cauza îngustimei spațiului, trebuiau se fie scurte, dar cuprinzătoare. Dela acest obicei, au ramas cu timpul *epigramele*.

Epigramele de cuprins *serios*, cari în linia primă ne dau vre-o învățatură sau *sfat bun* pentru viață, se numesc și *gnome* (din grecesce = învățatură).

Între *epigrame* se pot socoti și multele proverbe române, în deosebire cele *rimate*, dovada cea mai vie despre adâncă cumișie a Românului.

b) Poesia didactică.

Glossa.

1. *Vremea trece, vremea vine*
Toate-s vechi și noue toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te 'ntreabă și socoate.
Nu spera și nu ai teamă:
Ce e val, ca valul trece;
De te 'ndeamnă, de te chiamă,
Tu rămâi la toate rece.
2. Multe trec pe dinainte,
 În auz ne sună multe;
 Cine ține toate minte
 Și ar sta să le asculte?
 Tu așează-te de-o parte
 Regăsindu-te pe tine,
 Când cu sgomote deșarte
Vremea trece, vremea vine.
3. Nicî încline a ei limbă
 Recea cumpen' a gândirii
 În spre clipa ce se schimbă
 Pentru masca fericirii,
 Ce din moartea ei se nasce
 Și o clipă ține poate:
 Pentru cine o cunoasce,
Toate-s vechi și noue toate.
4. Privitor ca la teatru
 Tu în lume să te 'nchipui:
 Joace unul și pe patru,
 Totuși tu găci-vei chipu-î.
 Și de plânge, de se ceartă,
 Tu în colț petreci în tine
 Și 'nțelegi în a lor artă,
Ce e rău și ce e bine.
5. Viitorul și trecutul
 Sunt a filei două fețe,
 Vede 'n capăt începutul
 Cine știe să le 'nvețe.
 Tot ce-a fost ori o să fie
 În present le-avem pe toate,
 Dar' de-a lor zădărnicie
Te întreabă și socoate.
6. Căci aceloraș mijloace
 Se supun câte există,
 Și de miî de anî încoace
 Lumea-î veselă și tristă;
 Alte măști, aceeași piesă
 Alte guri, aceeași gamă,
 Amăgit atât de-adesă
Nu spera și nu ai teamă.
7. Nu spera când veđi mizerii
 La isbândă făcend punte,
 Te-or întrece nătărăii
 De ai fi cu stea în frunte.
 Teamă n'ai; căta-vor iarăși
 Între dînșii să se plece,
 Nu te prinde lor tovarăș:
Ce e val, ca valul trece.
8. Cu un cântec de sirenă
 Lumea 'ntinde luciî mreje;
 Ca se schimbe-actori 'n scenă,
 Te momesce în vârteje.
 Tu pe alături te strecoară;
 Nu băga nicî chiar de samă,
 Din cărarea ta afară
De te 'ndeamnă, de te chiamă.
9. De te-ating, să ferî în lături,
 De hulesc, să tacî din gură.
 Ce mai vrei cu a tale sfaturi,
 Dacă știî a lor măsură!
 Țică toți ce vor să Țică,
 Treacă'n lume cinc-o trece:
 Ca se nu'ndrăgescî nimică,
Tu rămâi la toate rece.
10. *Tu rămâi la toate rece,*
De te'ndeamnă, de te chiamă;
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera și nu ai teamă.
Te întreabă și socoate,
Ce e rău și ce e bine;
Toate-s vechi și noue toate:
Vremea trece, vremea vine.

M. Eminescu.

Invetătură.

1. În lumea asta lungă, mare
'Și are fie-care loc,
Și tot așa pe lume are
Orî-cine partea-î de noroc.
2. Dar' pentru ca să afii locul
Unde mai bine poți să ședî,
Și pentru ca să poți norocul
Cu mâna ta să-l înfrînezî
3. Să știi că tu întîi de toate
Ești marele dușmanul teu,
Că rău ușor să faci se poate,
Că binele e foarte greu.
4. Să nu te'mbeți nicicum de tine
Dar' crede în puterea ta.
Și chiar când e să faci un bine
Tu ești dator a cerceta;
5. Căci des un bun fapt cu bun nume
În rău 'și are umbra lui,
Cum multe rele-în astă lume
Sunt începutul binelui.
6. Țiua de ađi în stăpânire
O ai, și harnic să muncesci,
Și deși mâne-e nălucire *)
Dar pentru mâne să-mi trăesci.
7. Așa făcînd, pe lumea mare
Găsesci adevăratu-ți loc
Și poți să ții că stai călare
Pe ne'nfrînatul de noroc.

I. Nenițescu.

Răspuns la o cronică rimată.

1. Așa'î; — spre bolțile tăriei,
Cu jind, la ce să mai cătăm,
Când toți, sub fundul pălăriei,
Câte-un crâmpeiu de cer purtăm?

*) Înțelege: secretul viitorului.

2. Tu ȕiei: crămpeile's la fel. . . .
Pe osebitele cărări
Toȕi ne'ndreptăm cătră un țel,
Unii pe jos — alȕii călări.
3. E drept, că'n cele patru scânduri,
Prostia cea mai guralivă,
Și capul cel mai dat la gânduri,
Vor amuȕi de o potrivă.
4. Dar' păn' atunci, unul își strînge,
Sub bolta lui, șirag de stele,
Altu'și mânjește, orî își frînge
Partea'i de cer în bucățele.
5. Unii în fel de fel de chipuri,
Frămêntă tainele vieȕii:
Rêstoarn'a mărilor nisipurî,
Străbat și scotocesc planeȕii.
6. Întreabă funduri de prăpăstii,
Ș'ale Eghipetului mumiî,
Și'n oasele fosili de bestii
Cat'rostul și urzeala lumiî.
7. Iar' alȕii, zilele'și petrec
In al orgiilor vêrtej:
Un traiu nesăbuit și sec,
Intins pe patimi, ca un vrej!
8. C'o idioată nesimȕire
Își rîd de tot ce-î demn și sfânt,
Le toacă gura în neștire,
Se bat cu morile de vânt:
8. Și pe când tu'ntr'o sferă mică,
Ca vai de lume, te strecorî,
Ei strălucesc, și se ridică,
De goi ce sunt și de ușori.
10. Nimic nu pune frîu acestor
Nerușinaȕi terfichi limbuȕi,
Și, pentru ochiul lor de chestor,
Lumea e goală de virtuȕi! . . .

11. Prosti! le par științ! și arte,
Nebun! poeți!, de legat:
Sb!rn!e toți, din dible sparte,
Un cântec vechiu și nes!rat! . . .
12. Ei singur! se pricep la toate,
Ei filosofi, ei cânt!reți,
Prin ei s! mișc'a lume! roate,
Cu roiul spornic de vieți!
13. Și numai pentru d!nși-anume
Urzit'a Dumnețeu p!m!ntul,
Cu toate c!te sunt pe lume;
Și numai lor li'! dat cuv!ntul!
.
14. Acum, raspunde de socoți
C! ceru-! h!r!zit de-a-valma,
De o potriv! pentru toți,
Or! li-s'a m!surat cu palma . . .
- * * *
15. *De e, sa! nu e cer, me'ntreb!*?
— Ar fi nedrept s!-ți spun c! nu-!;
Dar' fie-care 'n deoseb!
Menit!-ș! are partea lui:
16. M!reț pluti-va prin-tre veacur!
Maestrul dulce, Eminescu,
Iar' jos, cu-al lui bagaj de fleacur!,
Toncescu fi-va tot Toncescu! . . .
17. C!ci, cum s! cred c'ar sta al!tur!
Cu scumpele m!rg!ritare,
Gunoitul, ce cu sc!rb!-l m!tur!
!n !ntunerec și u!tare!
18. Furlandisindu-se 'n saloane,
Cu mintea stearp! și 'n doi per!
S! fac! curte la cucoane
Sunt meșteri fanș!-cavaler!

19. Dar' cum socoți că toți smintiți
 Și trîntorii de cafenele,
 Infumurați și plin de viții,
 Să aib'același cer și stele,
20. Cu cei ce luptă, și-'și adună
 În faguri sfintele gândiri,
 Și-'și dau vieața pe-o cunună
 Din mâna dreptei Nemuriri?
- * * *
21. Politici, oratori de stradă,
 Stupizi, ce se socot isteți,
 Fățarnici patrioți-grămadă,
 De vorbe goale precupeți,
22. Și literați de porunceală
 Răsară 'n cale-'ți, cât de deși,
 Tu ține însă socoteală,
 Că-'s mulți chemați — puțină aleși.

Al. Vlahuță.

Epigonii.

Când privesc ȃilele de-aur a scripturelor române,
 Mă cufund că într'o mare de visări dulci și senine,
 Și în jur par că-mi colindă dulci și mândre primăveri;
 Său vęd nopti ce 'ntind de-asupra-mi oceancele de stele,
 ȃile cu trei sori în frunte, verđi dumberăvi cu filomele,
 Cu isvoare-ale gândirii și cu rîuri de cîntări.

Vęd poeți, ce-aũ scris o limbă ca un fagure de miere,
Cichindeal, gură de aur, *Munuleanu*, glas cu durere.
Prale firea cea întoarsă, *Daniil* cel trist și mic,
Văcărescu cîntând dulce a iubirei primăvară,
Cantemir croind la planuri din cuțite și paharē,
Beldiman vestind în stihuri de rēsboiul inimic.

Lira de argint *Sihleanu*; — *Donici* cuib de înțelepciune,
 Care, cum rar se întemplă, ca sē mediteze pune
 Urechile ce-s prea lungi orī coarnele dela cerb —
 Unde-ī boul lui cu minte, unde-ī vulpea diplomată?
 S'aũ dus toți și s'aũ dus toate pe o cale ne'nturnată,
 S'a dus *Panu*, fiul *Pepelui*, cel isteț ca un proverb.

Eliad zidea din visuri și din basme seculare
 Delta biblicelor sfinte, profețiilor amare, —
 Adevăr scăldat în mite, sfinx pătruns de-înțeleș,
 Munte cu capul de peatră, de furtune detunată,
 Stă și ađi în fața lumii, o enigmă ne 'splicată,
 Și veghiază o stâncă arsă dintre nori de eres.

Boliac cântă iobagiul ș'a lui lanțuri de aramă;
 L'ale țerii flamuri negre *Cârlova* oștirea chiamă,
 În present vrăjeșce umbre dintr'al seculor plan;
 Și ca Byron, treaz de vântul cel sêlbatic al durerii,
 Palid stînge-*Alexandrescu* sfânta candel'a sperărei,
 Descifrând eternitatea din ruina unui an.

Pe-un pat alb ca un lițoliu zace lebăda murindă,
 Zace palida virgină cu lungi gene, voce blândă,
 Vieața-î fu o primă-vară, moartea o părere de rău;
 Ear poetul ei cel tinăr o privia cu îmbătare,
 Și din liră curgeau note și din ochi lacrămii amare
 Și astfel *Bolintineanu* începu cântecul sêu.

Murășan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
 Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită,
 Chiamă piatra sê învie ca și miticul poet,
 Smulge munților durerea, brađilor destinul spune
 Și, bogat în sêrăciă-î, ca un astru el apune,
 Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.

Iar *Negruzzi* șterge colbul de pe cronice bătrâne,
 Căci pe mucedele pagini stau domniile române,
 Scrise de mâna cea veche a învățaților mireni;
 Moac pana în coloașca unor vremi de mult trecute,
 Zugrăvesce din nou iarășî pânzele posomorite
 Ce-arătau faptele crunte unor domni tirani, vicleni.

Ș'acel Rege al poesiei, vecinic tinăr și fericte,
 Ce din frunđe îți doinesce, ce cu fluerul îți ăice,
 Ce cu basmul povestesc — veselul *Alexandri*,
 Ce 'nșirând mărgăritare pe a stelei blândă rađă
 Acum seculii străbate, o minune luminoasă,
 Acum rîde printro lacrimă, când o cântă pe Dridri;

Sau visând o umbră dulce cu de-argint aripe albe,
 Cu doi ochi ca două basme mistice, adênce, dalbe,
 Cu zimbirea de virgină, cu glasul blând, duios, încet,
 El îi pune pe a ei frunte mândru diadem de stele,
 O așeață 'n tron de aur, să domniască lumii rebele
 Și iubind'o fără margini scrie: „*visul de poet*“.

Sau visând cu doina tristă a voinicului de munte
 Visul apelor adênce și a stâncelor cărunte,
 Visul selbelor bătrâne de pe umerii de deal,
 El deșteaptă 'n sinul nostru dorul țerei cei străbune,
 El revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune,
 Vreamea lui Stefan cel Mare, zimbru sombru și regal.

.

Iară noi? noi epigonii?... Simțiri reci, harfe sdrobite,
 Mică de țile, mari de patimi; inimă bătrâne — urîte,
 Măscă rîdênde puse bine pe un caracter inimic;
 Dumneșul nostru: umbra, patria noastră: o frază,
 În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază;
 Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic.

Și de-aceea spusa voastră era sfîntă și frumoasă,
 Căci de minți era gîndită, căci din inimă era scoasă,
 Inimă mari, tinere încă, de și voi sunteți bătrâni.
 S'a întors mașina lumii: cu voi viitorul trece;
 Noi suntem iarăși trecutul, fără inimă, trist și rece;
 Noi, în noi n'avem nimica, totu-i calp, totu-i străin!

Voi, perduți în gînduri sfinte, convorbeți cu idealuri,
 Noi cărpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri,
 Căci al nostru-i sur și rece, marea noastră-e de îngheț.
 Voi urmați cu repejune cugetările regine,
 Când plutind pe aripă sfinte printre stelele senine,
 Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergeți.

Noi? Privirea scrutătoare ce nimica nu visează,
 Ce tablourile minte, ce simțirea simulează,
 Privim reci la lumea asta — vă numim visionari.
 O convenție e totul, ce-i ați drept mîne-i minciună.
 Ați luptat luptă deșcartă, ați vînat țintă nebună,
 Ați visat țile de aur pe-astă lume de amar.

Rămâneți dară cu bine, sfinte firii visionare,
 Ce făceați valul să cânte, ce puneați steaua să sboare,
 Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroiu;
 Noi reducem tot la praful ađi în noi, mâne în ruină;
 Proști și geni, mic și mare, sunet, suflet și lumină, —
 Toate-s praf... lumea-i cum este și ca dînsa suntem noi.

M. Eminescu.

Poesia didactică. „Glossa“ de Eminescu, precum vedem, conține o mulțime de învățături cu privire la deșertăciunile lumesci, în legătură cu tot atâtea *sfaturi înțelepte*, pentru încunjurarea acelorora. În aceasta privință samănă cu epigramele. Se deosebesce într'atâta, că'n aceasta aflăm un șir întreg de idei tractate mai *pe larg și amănunțit*. Altcum scopul final ș'acesteia e să *învețe*. Tot așa „Învățătura“ de Nenițescu, precum i-arată și titlul.

Asemenea poesi, cari tractează mai pe larg *învățături morale*, sau și *lucruri de știință* („Respuns la o cronică rimată“ și „Epigoni.“) cu scop de-a învăța, se numesc *poesii didactice*.

c) Satira.

Criticilor mei.

1. Multe flori sunt, dar' puține
Rod în lume o să poarte:
Toate bat la poarta vieței,
Dar' se scutur multe moarte.	4. Ca și flori în poarta vieței,
Bat la porțile gândirii,
Toate cer întrare 'n lume,
Cer veșmintele vorbirii.
2. E ușor a scrie versuri,
Când nimic nu ai a spune,
Inșirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.	5. Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-ți viață
Unde ai judecătoria,
Ne'ndurații ochi de ghiață?
3. Dar' când inima-ți frământă
Doruri vii și patimi multe,
Ș'a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte:	6. Ah! atuncea ți-se pare,
Că pe cap îți cade cerul:
Unde vei găsi cuvântul
Ce exprimă adevărul?
7. Critici voi, cu flori deșerte,
Care roade n'ați adus:
E ușor a scrie versuri,
Când nimic nu ai de spus.	

M. Eminescu.

Odă către Bahluiu.*)

1. Adeseori departe de a lumei triste valuri
Cu pasuri regulate eu măsur al teu pod,
Bahluiu! locaş de broaşte! rîu tainic, fără maluri,
Ce dormi, chiar ca un paşă, pe patul tîu de glod.
2. „Trecut-au, ȃic atuncea, a tale negre unde
„Ca gloria, ca viaţa, ca visul de noroc!
— Ba, n'au trecut, stăpâne! trist nasul îmi răspunde,
„Eu le simţesc prea bine căci me cărnesc din loc.“
3. Când luna se ivesce pe-a munţilor gol umăr,
Când paşii mei, ca gândul, prin aburii răătăcesc,
Îmi plac acele imnuri de broaşte fără număr
Ce, chiar ca *oare care*, în chor orăcăesc.
4. Atunce în credinţa a mea inimă saltă
Ca la un glas prietin iubit şi aşteptat,
Căci gingaşele broaşte sunt dulcii poeţi de baltă
Precum mulţi poeţi gingaşi sunt broaşte de uscat.

V. Alecsandri.

Inimi de carne, inimi de fier.

1. M'am întrebat în tot-deuna,
Credînd că-î un mister;
Cum este inima 'ntocmită,
De carne sau de fier?
2. Şi mi-am răspuns că e de carne
La cel nenorocit;
Dar' la bogaţii noştri de-astăăi
De fier — dar ruginit.
3. Mai e apoi un soi de oameni
Bătuţi de-un orb noroc:
Accia — Dumnezeu să-î ierte, —
N'au inimă de loc.

Carol Scrob.

*) Numele de *odă* e întrebuinţat în mod *ironic*.

Elenuța în cetate.

„Dă-mi Doamne ce n'am visat,
„Să me mir de ce mi-ai dat!“

Prov. românesc.

1. Se cunoaște 'ndată,
Ce-î crescut la sat,
Muiere sau fată,
Fecior au bărbat.
2. O caricatură,
De care te miri,
Nu schimbă 'n natură
Ale ei pășiri.
3. Dela mic la mare
Ea merge treptat,
Nefăcând cruțare
Cu nime din stat?
4. Astfel Elenuța
Tu-mi adeverești,
Că-ai fost cam prostuță,
Precum ș'astăși ești!
5. De trup scurtă-groasă,
Cu păr bursucat,
Sparii turma frumoasă
Când întră prin sat.
6. Haina nu te prinde,
Căci o ieși pe dos,
Fața mi-te vinde
Că-ai spoit'o gros.
7. De ieși la primblare,
Te 'npedești mereu,
Câscând gura mare,
La tot pașul tău!
8. Ai însă dreptate,
Nevădînd la sat,
Cum vești în cetate,
Lucruri de mirat!
9. De mergi în saloane,
Pe la adunări,
Numai la icoane
Afli desfătări.
10. Când ai fi cu minte,
Să nu scapi de loc
Din gură-ți cuvinte,
Că-s bătăi de joc!
11. A vorbi cu cale
Și la timpul seu,
Fără de greșale,
E lucru cam greu.
12. Te 'ncercași odată
Să 'nvești a juca;
Elenă, ca fată
De vrei a 'nvêța!
13. Jocul este arte,
Care cere ani,
Ca și altă carte,
Și nu-l ieși cu bani!
14. Te vîdăui la mese,
Căutând cam rău,
Că nu-s mîncări drese
După gustul tău!
15. Ce să faci, Ileană,
Soartea n'a voit,
Să rămâi țărănă,
Cum te-ai pomonit!
16. Te strîng în corsetă,
De suflă cam greu,
Te deprind cochetă,
Și mult îți stă rău!

17. Te duc în teatru,
Ce nu mai veduși;
Îți spun doi, trei, patru,
Și ce pricepuși?
18. Teatrul e scoală
De om cultivat,
Iar' ție-ți e boală,
Căci n'ai învățat!
19. Așa e Ileană,
Un dram de noroc
Pe orî-ce țărănă
Domnesce de loc!
20. Dar', vai de domnie,
Când n'o știți purta,
Mai bine 'n prostie;
De cât doamnă-așa!

A. Murășan.

Satira. În poesia „Criticilor mei“ Eminescu sbiciue păcatul acelora, cari nu știu decât să critice, se defaimă lucrările altora, fără a fi ei în stare să producă ceva mai bun. Pe acestia îi asemănă cu *florile deșerte*, ce n'aduc roduri. Acest ton înțepător îl găsim și în „Oda către Bahlu“ de Alexandri și în „Inimi de carne, inimi de fier“ de Carol Scrob.

Tot așa poetul Mureșan în „Elenuța“, sbiciue păcatul *maimuțării*, ce s'a încuibat în timpul din urmă și în societatea română. Spre acest scop alege figura unei țărance, care favorită de noroc, își schimbă portul, obiceiurile, manierele, ș. a. Dar' ce folos, că la tot pasul se tradează, că sub podoabele ei împrumutate, se ascunde cea mai grosolană lipsă de cultură. De aceea exclamă poetul: „Vai de domnie, când n'o știți purta!“

Poesiile de asemenea cuprins se numesc *satire*.

Satira deci, precum se vede și din aceste, sbiciue păcate comune, păcatele unei societăți, sau și numai persoane singurate, când se numesc și *pascul*. Cu alte cuvinte, *satira* zugrăvesce slăbiciunile sau scăderile oamenilor, întovărășindu-le de observări glumețe, ironice, une-ori pline de resbunare. Face adeca ridicule scăderile și uricioasele patimi omenesci, cu scop de ale îndrepta. Din acest motiv *satira* se cultivă mai ales, când moravurile bune sunt în decădintă.

La noi *satira populară* e de mare însemnătate. Țăranul român are obiceiul, că în formă de *anecdote*, sbiciue în mod tare poznaș, când pe unul când pe altul dintre popoarele cu cari el vine în atingere. D. e.

Jidani la bătălie.

(Anecdota populară)

De demult, demult, odată, de pe când de-abia se știe,
Se sculară toți jidani să se bată 'n bătălie.

- „Cum? Și Neamț și Turc și Ruși,
„Toți se scoală și se bat
„Numai noi să stăm ca proști,
„Gură-cască? Nu-i păcat?
„Cum? Noi, doară, n'avem arme?
„N'avem oameni mulți, voinici?!
- „Numărați, priviți voi singuri
Câți sînteți de față aici!
„Uit'te: Ițic, Haım, Naftule,
„Peisih, Bercu cel buzat,
„Și cu Nuhăm cel din vale
Și cu Sulem cel bogat,
Și mai pune-apoi pe ceilalți
Și pe Șmil care a murit...
„N'avem oameni să ne batem
„Să ne batem strălucit?!...
„Să plecăm atunci dară
„Să ne batem! Să plecăm,
„Că sîntem voinici, acuma
„Tuturor, să le-arătăm!“

*

„Se plecăm“ răspund cu toți, „haidem“ zic într'un cuvînt,
„S'arătăm, acuma lumei, ce voinici jidani sunt.
„Să plecăm“ răcnește unul, și când vorba nu sîrșește
Scoate-o ceapă roșă, mare, dă cu pumnul și-o turtește,
Și cum mirosul de ceapă se lățește 'n depărtare
Toți s'apriind și zic să mergem, „haidem“ strigă 'n gura mare.
„Ha! să mergem să ne batem“, zic cu toți într'un cuvînt,
„S'arătăm, acuma lumei, ce voinici jidani sunt“.

*

Pleacă, deci, cu toți cărduri
 Prin câmpiile vecine,
 Căci voiau doar să se bată
 Numai nu știau cu cine.

*

Au plecat. S'aū dus, s'aū dus
 Când în jos și când în sus
 Și s'aū dus, s'aū dus mereu
 Până când, nu știu nici eu;
 Căci precum ziceau chiar ei:
 „Poți a merge ori cât vrei;
 „Că pe drum dacă pășești
 „Parcă'ți cere să plătești?! . .
 Și s'aū dus, s'aū dus într'una,
 Iuți cumplit în fuga mare
 C'aū făcut în zece zile
 Mai o poștă 'n depărtare!

*

Tot s'aū dus. Așa mergeaū:
 Pân și câmpii se temeau
 În spre dânșii când priveaū:
 Mi-i vedeau colo 'nșirați
 Cu ciorapi albi încălțați
 Cu halaturi îmbrăcați
 Pe coceni *) încălecați
 De păreaū curat soldați.
 Iar cel mare căpitan, ce visa numai răsboiū,
 Iute, aprig și 'nfocat,
 Mergea iute 'ncălecat
 Pe un codoiū
 De măturoiū.

*

Așa oastea 'n drum călare
 Făcea ropot, tropot mare;
 Că mergeaū doar nu glumeaū
 Și papucii tîrîiaū
 Prafū 'n cale mi-l stîrneaū
 De nici drumu nu-l zăriaū.

*) Cocean = strujean.

Și mergeau și toți cântău,
 Văi și dealuri răsunau;
 Și cântău în foi de ceapă
 Nimene să nu-î priceapă;
 Și cântău așa cântare,
 Cum n'auzi 'n lumea mare
 Și cum n'a mai fost din veac;
 Căci cânta de foc și-aman
 Cel mai mare căpitan
 Dintr'o vrejă *) de dovleac.
 Iar așa precum cântau
 Și din arme răsunau,
 Căci precum erau soldați
 Erau strașnic înarmați:
 Însuși Darius Împărat
 De cumva i'ar fi zărit,
 Cu-așa arme ce aveau dânsii,
 Remânea pe loc trăsmit.
 Toți aveau legat la gît
 Câte-un foarfice-ascuțit:
 Pe vrăjmaș când l'ar vedea
 Iute 'n foarfice să-l ica
 Și să-l tae mărunțel
 Precum tai la pătrunjel.

*

Aste arme erau însă
 Pentru lupta de pe loc,
 Pentru mare depărtare
 Mai aveau și puști de soc.
 Puști de soc
 Ce nu iau foc
 Nicî trosnesc
 Și nicî lovesc
 Numai puște se numesc.
 Căci ziceau ei:

Socu-i soc,

„Este drept că nu ica foc,
 „Dar de-î pușcă ce mai vrei?
 „Nu lovește?... Treaba ei!“

*

*) Vrejă = curpen (piceorul frunzei).

Așa strașnic înarmați, toți voinici, toți cântând
 Străbătură văi și dealuri și câmpii pe rînd, pe rînd,
 Pân' ce-ajunseră 'ntr'o seară undeva prin depărtare
 De văzură dintr'o dată alb ceva și lat și mare.

Iar din dată ce văzură

Lucru-așa de alb și lat

Ce gândiră, ce crezură

„Apă-î, apă!“ au și strigat.

Și zicînd că este apă, dintr'o dată toți s'opriră
 Și pe câmp cu toți acolo peste noapte poposiră.
 Se culcară toți acolo, toți ostașii jos de rînd
 Și-adormiră 'n fericire socotind cu toți în gînd:

„Ce voinici mai suntem! Uit'te!

„Zeu, jidaniî sunt voinici!

„Unde suntem noi acuma,

„Unde suntem noi aici!...

„Cine-ar fi crezut vr'odată

„Că pe-aici o să venim?!

„Am trecut și Lembric poate,

„Poate și de Rusalim?!

„Ce gîndești? De când tot mergem

„E, he, he!... La urma urmei

„Am ajuns, socot, acuma

„Tocmai pîn la coada lumii“.

*

Iar a doua zi când ziua și-arătă coșița-î dalbă
 Ce văzură? — un lan de hrișcă, înflorit cu floare albă.

„Nu e apă, este hrișcă“, strigă toți de rînd acum
 Și pornesc cu toții iarăși mai departe iar la drum.

Tot se duc, se duc într'una pîn ce-odată la 'nsărat

Iar zăresc ceva 'nainte, lung, întins și alb și lat.

„Nu e apă nici aceasta

„Știm noi, lasă, c'am văzut!

„Haî 'nainte făr de grijă

„N'avem vreme de pierdut.

„Este hrișcă, hrișcă, hrișcă!“ strigă dînșii laolaltă

Când deodată 'n jumătate oastea cade, bof, în baltă,

„Vaî! Ghivalt, ghivalt! E apă

„Nu e hrișcă! Pozna mare!...“

Strigă, fug și dau în laturî, cum apucă, fiștecare.

*

După multă socoteală, după ce s'au mai primblat
Uzi la haine pân la piele drumul iarăși au luat.

„Haî să mergem! Haî 'nainte!

„Ne-am udat puțin aici,

„Dar să mergem, haî să mergem,

„Căci suntem voinici, voinici!

Au plecat. Dar, hop, deodată, cum treceau pe-o ezetură
Dela moara de deval, iată-aud o lătrătură.

— „N'auzi bade? Lătră-un câine

„Fugi degrabă! Mergi de-l leagă

„Că se tem voiniciii noștri,

„Că se teme oastea 'ntreagă!!...

— „Dacă-i câne, zice omul,

„Las să latre: de ce l-am?

„Ș'apoi ce mai lătrătură

„A făcut și el un *ham*!

— „A făcut un *ham*, vezi bine,

„Dar mai ce voești să faci?!...

„Și de ce să faci *hamuri*?!

„Zi-i mai bine, zi-i să tacă.

— Apoi el nu vrea jupâne...

— „Dacă nu, atuncia noi

„Nu mai mergem mai departe!

„Noi ne 'ntoarcem înapoi.

„Da, ne 'ntoarcem, zic cu toții,

„Să tocim vr'o doi români

„Ca să mcargă cu oștimea

„Și s'o apere de câni“.

Th. D. Speranță.

Povestea vorbil.

(Anecdotă).

Un țigan furase două gășce grase
Și se le ascundă 'n desagi le băgase,
Gândind întru sine ce minciuni să dică
De-l va 'ntâlni în cale vre-un românică.
Merse dar' cât merse îl și 'ntâlni în grabă
Un Român c'o bătă și stând îl întreabă,

Dicând: spune ce ai în desagi țigane?
 El respunde: icia am niște ciocane!
 — Dar' dincolo ce ai? — el întâi mințise
 Și greșindu-î gura — *altă găscă, țise.**

*

Alt țigan odată a intrat să fure
 Când iată stăpânul în mână c'o săcule.
 Ce cauți țigane — îi țise — 'n grădină?
 — M'a aruncat vântul, nu sunt eu de vină.
 — Te-a aruncat vântul? asta nu te scapă,
 Dar' ce-ți cată ghiara înfiptă în ceapă?
 — M'apucaiū de dînsa să nu me ia vântul.
 — De giaba țigane, nu 'ți-ai găsit sfântul,
 Dacă e așa dar' de ce-'ți umpluși traista?
 — Apoi românico, *veđi asta e asta!*

Anton Pann.

Dintre scriitorii români, cu culegerea satirei populare, s'a îndeletnicit mai ales: Anton Pann și Th. Speranță; iar' satira artistică s'a cultivat prin: I. Negruzzi (veđi „Copii de pe natură“), M. Eminescu și Gr. Alexandrescu.

Poesiile lirice în general.

Reprivere. Asămănând poeziile din urmă (epigrama, poezia did. și satira), cu poeziile *lirice sentimentale* (cântecul, oda, elegia), aflăm, fără îndoială, mare deosebire între ele. Cele din urmă (cântecul, oda și elegia) exprimă în linia primă *sentimentele* poetului, din care cauză se și numesc: *lirice sentimentale*. Celelalte însă (epigrama, poezia did. și satira), exprimă în linia primă *idea, părerea sau judecata* poetului asupra unor lucruri din viață, sau în cestiuni de știință. Și fie-care o exprimă în mod deosebit. Epigrăma d. e. cât se poate pe scurt, cu întorsături grabnice, surprinzătoare; poezia didactică des-

*) Gura păcătosului adevărul grăesce. Prov. popor.

fășură ideile în mod amănunțit; iar' satira sbiciuind scăderile, făcându-le de rîs, adeseori în chip de pedeapsă. Scopul acestora e să învețe, din care cauză se numesc *didactice*.

Am rătăci însă, dacă am crede că poeziile *didactice* conțin *exclusiv* numai *idei* și *sentimente* nu. Sau că cele *lirice sentimentale* conțin numai sentimente. Nici odată. Ideile și sentimentele obvin amestecat, dar' când unele, când altele dintre ele sunt în *prevalență*, adecă dau tonul poeziei și hotăresc timbrul ei. Astfel socotim o poezie de cutare *gen poetic*, după cum exprimă în *linia primă* idei ori sentimente.

În chipul acesta grupăm poeziile *lirice*, după conținutul lor, în următoarele clase sau *genuri poetice*:

1. Lira sentimentală:

- a) *Cântecul*;
- b) *Oda*;
- c) *Imnul și*
- d) *Elegia*.

2. Lira didactică:

- a) *Epigrama*;
- b) *Poesia didactică și*
- c) *Satira*.

Dr. Vasile Bologa,
profesor.

Planul de învățământ

al scoalei civile de fete împreunate cu internat a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, stabilit (în virtutea §-lui 6 din statutul de organizare al scoalei), în conformitate cu ordinul înaltului ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică dto 11 August 1887 Nr. 29000, de comitetul asociațiunii în ședința dela 6 Noembrie 1891.

Clasificarea și gruparea obiectelor de învățământ obligate.

1. Religiuinea și morala.

Scoalele civile conform §-lui 67 din legea pentru instrucțiunea poporală sunt institute de învățământ interconfesionale. — În astfel de scoale, conform §-lui 57 din aceeași lege, având autoritățile confesionale a se îngriji de predarea religiunii și moralei, clasificarea și gruparea acestui obiect de învățământ compete respectivelor autorități confesionale.

2. Limba maternă.

Scopul: Cunoașterea temeinică a gramaticii și dezvoltarea puterilor sufletești ale elevelor, încât acestea să scie vorbi și scrie frumos și corect românește.

Cunoașterea literaturii în liniamentele principale, introducând elevele în spiritul vieții românești prin citirea și tractarea produselor literare mai alese.

Clasa I.

(4 oare pe săptămână.)

Cetirea logică și estetică, cu deosebită privire la pronunțarea corectă.

Predarea liberă a celor cetite și exerciții în esplicarea conținutului cetit.

Repetiția cunoștințelor gramaticale câștigate în clasele elementare și completarea acelor pe baza pieselor acomodată pentru citire, rămânând între marginile dicțerei simple.

Partea formală a limbei materne cu privire la sintactică, la formarea cuvintelor și la ortografiă.

Părțile principale și secundare ale ȃdicerei.

Părțile variabile ale vorbirei.

Memorisarea și declamarea de poezii și bucăți istorice din proză, alese cu deosebire din istoria și viața poporului nostru cu scop de a-se deprinde predarea estetică și logică.

Teme scripturistice (cât mai des, dar numai în clasă), decupieri, analizări gramaticale, scrisul după dictat și, spre sfârșitul anului, estrase din unele descrieri și povești mai mici bine explicate.

Cu privire la temele scripturistice, din toate limbile ce se propun în clasa aceasta și în celelalte, sunt de observat următoarele reguli:

1. Temele de lucrat să corespundă totdeauna deprinderilor gramaticale respective stilistice, în care decurge învățământul pe acel timp.

2. Ca ocupațiunii de casă nu se pot da, decât teme bine pregătite în clasă și numai odată pe lună.

3. Nu e permis a îngrămădi elevete cu ocupațiunii de casă; ele sunt a se deprinde în lucrări stilistice, însă numai în proporție cu celelalte ocupațiunii ale lor.

4. Temele scripturistice, înaintate și corese odată, nu se mai pot purisa.

5. La ocupațiunile scripturistice să se considere mai ales punctualitatea, curățenia și gustul estetic.

Clasa II.

(3 oare pe săptămână.)

Cetirea logică și estetică. Predarea liberă și explicarea (din partea elevete) conținutului cetit.

Repetirea părților variabile ale vorbirei și continuarea cu cele nevariabile pe basa piesete cetite în proză și poezie, alese cu deosebire din literatura română, din viața și istoria poporului român, și din mitologia grecă și romană.

Partea formală a limbei materne întemeiată pe sintactică. ȃdicerile dezvoltate, compuse, contrase, eliptice și periodul. Interpuncțiunile. Continuarea și încheerea instrucției despre formarea cuvintelor și despre ortografiă.

Memorisarea și declamarea de poezii narrative și descriptive pentru deprindere în predarea estetică.

Teme scripturistice, (numai în clasă) la două săptămâni odată: descrieri mai mici, narațiunii, analizări și scrisul după dictat.

Clasa III.

(3 oare pe săptămână.)

Cetirea ca și în clasele precedente cu cerințe mai urcate; predarea și explicarea conținutului celor cetite.

Analisa gramaticală.

Stilul. Calitățile stilului pe baza lecturii acomodată spre acest scop, cu deosebită privire la idiomele limbii materne.

Proza și poezia.

Din proză: deosebitele genuri. Cât pentru poetică e de observat, că în clasa aceasta precum și în cl. IV, aceea nu e de a se preda în mod sistematic, ci se prezintă elevilor numai cele mai obișnuite genuri poetice la ocazii potrivite.

Drept piese de citire servesc cele mai alese produse poetice și din proză din operele autorilor români, din viața și istoria poporului român.

Memorisări și declamări ca în anii precedenți.

Exerciții stilistice (numai în clasă) tot la două săptămâni: narațiuni, descrieri, resumări, explicări și prelucrări de poezii în proză, monologuri, dialoguri etc. Formularea diferitelor scrisori obișnuite în viața practică: epistole, suplicii, conturii, cuitanțe, etc. Aceste însă, au să se facă în forma obișnuită în viața practică și nu în caiete pentru exercițiile de clasă.

Clasa IV.

(3 oare pe săptămână.)

Genurile poetice, încât numai se poate pe baza lecturii.

În urma acesteia apoi să se arete pe scurt elevilor viața și operele autorilor mai însemnați din istoria literaturii române, făcându-se în urmă o revizuire pe scurt asupra dezvoltării literaturii.

Pentru deprindere în predare să se memoreze și declameze cele mai frumoase dintre poeziile cetite.

Tot la două săptămâni câte o temă scripturistică, perondându-se în clasă și acasă.

3. Limba maghiară.

Clasa I.

(4 oare pe săptămână.)

Exerciții de citire și de analiză gramaticală cu deosebită privire la topica limbii maghiare. Exerciții de traducere din limba română în cea maghiară și vice-versa. Exerciții în reproducerea celor cetite cu graiul și în scris. Memorisare de poezii mai ușoare.

Clasa II.

(3 oare pe săptămână).

Construcțiuni simple și amplificate cu arătarea formelor gramaticale și a regulilor necesare pentru priceperea aceloră.

Traducerea construcțiilor astfel formate din limba maternă în cea maghiară și din aceasta în cea maternă, cu graiu viu și în scris.

Punerea în rând și învățarea teoretică a cunoscințelor gramaticale câștigate pe calea aceasta.

Declamări și reproducerea cuprinsului pieselor cetite.

Clasa III.

(3 oare pe săptămână).

Continuarea cu construcțiile amplificate și compuse până la compunerea sistematică a întregii gramatici, înțelegându-se aci și sintactica limbii.

Traducerea construcțiilor făcute pentru exerciții și a pieselor mai ușoare din limba maghiară în limba maternă, și din aceasta în cea maghiară, cu graiu viu și în scris.

Poesii mai ușoare de memorizat.

Reproducerea cuprinsului pieselor cetite.

Clasa IV.

(3 oare pe săptămână).

Traducere gradată a pieselor mai grele din limba maternă în cea maghiară cu graiu viu și în scris.

Concipieri simple, s. c. compunerea epistolelor.

Spre însușirea vorbirii și deprinderea în ea, memorisarea și declamarea poeziilor și ocupațiilor în proză.

Reproducere liberă a cuprinsului.

Prescurtare din istoria literaturii maghiare.

4. Aritmetica și Geometria.

Scopul: Siguranța și dexteritatea în executarea operațiilor și deprinderea în deslegarea problemelor, care obvin în viața de toate zilele.

Înțelegerea celor mai însemnate noțiuni și adevăruri fundamentale geometrice pe baza intuirii.

La propunerea aritmeticeii nu se ia în considerațiune numai folosul ei pentru viața de toate zilele și pentru propunerea celorlalte obiecte de învățământ, ci și împregiurarea, că ea contribuie în mod însemnat la formarea judecării elevelor. De aceea se va pune pond mare pe calculul mental și pe deslegarea logică a problemelor. În genere se cere, ca prin învățarea aritmeticeii eleva să nu câștige numai o pregătire folositoare, ci ea să se dedee totodată la o lucrare înțeleaptă, graduată, sirguincioasă și perseverantă, ca astfel învățarea acestui obiect să aibă o înriurire binefăcătoare asupra întregii sale desvoltări spirituale.

La alegerea problemelor se se aibă în vedere studiile propuse în clasa respectivă; partea cea mai mare a problemelor să fie scoase însă din viața de toate zilele și din economia de casă.

Cele mai însemnate cunoscințe geometrice le câștigă elevele în clasele inferioare în oarele de desemn; cunoscințele acestea se completează în clasele superioare. Aici nu poate fi vorba de propunerea sistematică a geometriei, ci numai de câștigarea celor mai însemnate cunoscințe geometrice pe basa intuirii. De acestea avem neapărată trebuință atât la resolvirea problemelor din fizică și din geografia matematică, cât și la calcularea suprafețelor și a volumurilor din viața de toate zilele.

Clasa I.

(3 oare pe săptămână).

Cele patru operațiuni fundamentale cu numerii întregi, de o numire și de mai multe numiri. Proporțiunea și regula de trei simplă. Cunoascerea măsurilor metrice și a banilor din patriă.

Probleme de resoltat mental, la tablă și în caiete.

Clasa II.

(3 oare pe săptămână)

Repețirea celor propuse în clasa I.

Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Frațiunile. Cele patru operațiuni cu fracțiuni decimale. Regula de trei compusă. Computarea timpului.

Probleme de resoltat mental, la tablă și în caiete.

Clasa III.

(3 oare pe săptămână).

Calcularea cu fracțiuni vulgare pe lângă repețirea celor învățate deja. Aplicarea fracțiunilor la regula de trei simplă și compusă.

Cunoscințele din planimetrie, câștigate în mod intuitiv cu ajutorul desenului în cl. I. și II., se îmbrospetează și se completează deasemenea în mod intuitiv.

Probleme de rezolvat mental, la tablă și în caiete.

Clasa IV.

(3 oare pe săptămână).

Repețirea fracțiunilor prin rezolvirea unor teme. Procentele, interesele, rabatul, agio, calcularea câștigului și a pierderii în procente. Raportul și proporțiunea. Divisiunea proporțională, regula catenară și regula amestecării. Cele mai însemnate măsuri și monete din străinătate; raportul dintre acelea și dintre monetele și măsurile noastre.

Cunoscințele cele mai necesare despre congruența și asemănarea corpurilor.

Afiarea suprafeții patratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, poligonului regulat și neregulat, și a cercului. Măsura volumurilor corpurilor mai simple geometrice.

Probleme de rezolvat mental, la tablă și în caiete.

5. Științele naturale.

Scopul: Cunoașterea celor mai însemnate forme ale vieții organice (plante, animale), precum și ale mineralelor și compozițiilor din minerale mai folositoare, pe baza intuirii.

Cunoașterea condițiilor necesare pentru susținerea organismului și a sănătății.

Cunoașterea fenomenelor chimice și fizice, precum și a legilor naturei, pe baza intuirii și a experimentelor.

Deși la educațiunea fetelor nu se pot lua în considerare științele naturale în aceeași măsură ca în școlile de băieți, din punct de vedere al culturei generale este cu toate acestea de lipsă să li se dea și bățelor ocaziune a cunoaște formele mai însemnate ale vieții organice precum și mineralele și compozițiunile din minerale (stânci) folositoare, nu mai puțin legile, cari se arată la cele mai însemnate fenomene naturale și la puterile naturale, cari stau în serviciul omului. Prin aceasta școala de fete urmărește scopul, ca eleva să învețe a căuta esența lucrurilor și legătura dintre cauză și dintre efect, ca se nu cadă jertfă fantaziei și de altcum viuă, în cazurile când se află în fața fenomenelor naturale simple și ușor de înțeles.

a) *Istoria naturală.*

La propunerea istoriei naturale atențiunea elevelor să se îndrepte mai cu seamă asupra acelor obiecte, cari sunt mai potrivite a deștepta interesul, parte prin aceea că se găsesc în patria noastră, parte însă pentru-că sunt împreunate cu un deosebit folos, sau că sunt stricăcioase, sau apoi pentru-că sunt reprezentanții caracteristici ai unor familii naturale însemnate și astfel prea potrivite a desvolta facultatea intuirii.

Predarea se începe cu descrierea unor animale, plante sau minerale, (cari au a fi înfățișate în natură sau prin preparate umplute sau în papier-maché sau în preparate de spirt sau cel puțin în icoane bune); ea (predarea) deprinde pe eleve a scii descrie exact animalele etc. și a le scii asemăna pe basa însușirilor lor caracteristice și fără folosirea manualului.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

În lunile de toamnă și de eamnă: descrierea formei corpului și a modului de viațuire a animalelor vertebrate, cari represintă singuraticile clase. La alegerea materialului să se considere cu deosebire animalele domestice.

În lunile de primăvară și vară: descrierea și intuirea unor plante și în legătură cu aceasta cunoascerea formei și a organelor plantelor precum și a terminologiei respective.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

În lunile de toamnă și de eamnă: descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, atropodelor, vermicilor, celenteratelor, protozoelor. Dintre animalele nevertebrate se vor considera numai acelea, cari sunt folositoare sau stricăcioase pentru om. Gruparea animalelor tractate în clasa aceasta și în cea premergătoare. Intuirea poamelor de toamnă din patriă.

În lunile de primăvară și de vară: descrierea unor plante. Se consideră mai cu seamă arborii mai comuni și plantele întrebuințate din cercul industriei, al economiei, al grădinăritului și în deosebii din cercul economiei de casă. Gruparea plantelor învățate în clasa aceasta și în cea premergătoare.

b) Chemia, mineralogia și geologia.

Clasa III.

(2 oare pe săptămână).

Noțiunile fundamentale din chemiă. Mâncând dela obiectele obișnuite în viața de toate zilele (aer, apă, cărbune, sare etc.), cunoașterea și aplicarea elementelor cu combinațiunile lor chimice. Se pune deosebit pond pe părțile din cercul economiei de casă. (Ardere, încălzire, iluminare, putredire, fermentațiune, coacere, conservarea bucatelor, legumelor, poamelor și a cărnurilor, potașa, soda, clorul, materiile colorante, parfumurile, săpunul, spălarea, sticla și porcelanul).

În legătură cu aceste cele mai însemnate minerale și compozițiuni din minerale precum și cunoașterea pe scurt a formațiunii pământului.

c) Fisica.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

Inușirile generale și stările proprii de agregatiune ale corpurilor. Greutatea, căderea corpurilor, presiunea corpurilor licuide, vase comunicătoare. Presiunea aerului (barometrul). Influența căldurii (termometrul). Temperatura aerului atmosferic, curentul de aer, circulațiunea apei pe pământ; evaporarea, nouri, ploaia, zăpada, isvorul, râul, marea. Reflexiunea și refracțiunea luminei; lumina și umbra. Aparat optice și fotografia. Producerea și produsului. Fenomene magnetice și electrice.

d) Igiena.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

Noțiunea sănătății și a boalei. Diferenții factori, cari au înrîurire asupra sănătății. Mișcarea și simțirea. Pielea (Epiderma). Simțurile. Respirațiunea. Circulațiunea sângelui. Materiile nutritoare și nutrirea. Otrăvirea. Ajutor grabnic în casurile, când viața e primejduită. Boale lipicioase și epidemice. Înveninarea rănilor. Îngrigirea de bolnavi. Regule referitoare la scutirea, îngrijirea și dezvoltarea unor părți ale organismului. Principiile mai însemnate ale creșterii fizice.

e) *Economia de casă.*

Scopul: Cunoaşterea însemnătăţii igienice, economice şi sociale a economiei private de casă, precum şi cunoaşterea ocupaţiunilor necesare în economia de casă.

Clasa III.

(2 oare pe săptămână).

Rolul şi chemarea femeiei în conducerea economiei de casă. Valoarea bunurilor din economia de casă. Venitul. Cheltuieli necesare şi de prisos. Importanţa economisării, urmările luxului. Folosirea cu scop a timpului, banilor şi a bunurilor. Budgetul. Conducerea jurnalului în economia de casă.

Arangiarea, ţinerea în ordine şi curăţenia locuinţei. Îngrijirea, repararea şi folosirea mobilelor şi a vestimentelor; gust şi modă.

Timpul şi modul de procurare a obiectelor economice şi a victualiilor; materiale stricate şi falsificate. Piaţa.

Cunoaşterea fundamentale din teoria preparării bucatelor. Conservarea victualiilor. Bucătăria, camera de bucate, podul şi pivniţa.

Împărţirea lucrului în economia de casă; membrii familiei, lucrătorii şi servitorii.

Despre cultura (ţinerea) animalelor de casă foloşitoare, despre grădinarit şi despre valorarea produselor economice.

Influenţa conducerii economiei de casă asupra vieţii morale şi a stărei sociale a familiei. Sântenia vetrei familiare.

6. Geografia.

Scopul propunerii geografiei este: ca elevii să-şi câştige cunoaşterea cât de temeinică despre dezvoltarea orizontală şi verticală a pământului, precum şi despre fenomenele principale, ce se observă la pământ; să cunoască popoarele mai însemnate, statele, locuinţele şi modul de traiu al acestora; să înţeleagă raportul, în care se află pământul cu soarele, luna şi stelele.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

Orisonul. Explicarea regiunilor lumii, mişcarea aparentă a soarelui, respective rotaţiunea pământului. Rosa de vânt. Globul pământului. Împărţirea uscatului şi a apei pe suprafaţa pământului. Cele 5 continente şi 5 oceanuri.

Noțiunile geografice fundamentale (peninsulă, insulă, grupă de insule, strimtoare de pământ și de mare, rîu, munte etc.).

Ecuator și cercurile paralele. Emisfera nordică și sudică. Meridianul, emisfera estică și vestică. Cele 5 cercuri paralele principale; cunoașterea zonelor cu privire la zi și noapte, la anotimpuri, plante, animale și locuitorii.

Planiglobul drept charta pământului. Explicarea semnelor de pe chartă.

(Până aci învățămîntul se face fără manual, numai cu ajutorul globului în mod intuitiv. De aci încolo elevii se vor folosi de chartă).

Geografia țărilor coroanei S-tului Stefan și a celorlalte țări ale Europei, cu deosebită privire la referințele *fisice*.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

Geografia Asiei, Africei, Americii și Australiei, în același mod ca Europa în clasa I.

Clasa III.

(1 oară pe săptămână).

În legătură cu învățămîntul istoriei: repetiția și amplificarea cunoștințelor geografice câștigate până aci.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

În legătură cu fizica *geografia matematică*: Forma pământului și dovețile populare referitoare la aceasta. Mișcarea aparentă zilnică a boltei ceresci și explicarea acesteia. Mișcarea aparentă anuală a soarelui. Calcularea timpului. Rotațiunea și revoluțiunea pământului. Schimbarea mărimii zilelor. Anotimpurile. Zonele pământului. Rotațiunea lunii în jurul pământului. Schimbările lunii. Întunecime de soare și de lună. Pământul în sistemul solar. Ceilalți membri ai sistemului solar. Stele fixe. Constelațiuni.

7. Istoria.

Scopul: a face cunoscută istoria patriei și cea universală, ca elevii să câștige cunoștințe temeinice din ea și să se scie orienta într'însa.

Să vor lua în considerare cu deosebire relațiunile familiare, sociale și culturale, cari au domnit în deosebitele epoce în clasele înalte și în cele de jos ale societății omenesci.

În fine prin înfățișarea desvoltării morale și intelectuale a poporului român și a altor popoare, în deosebire a celor conlocuitoare, precum și prin înfățișarea persoanelor istorice de ambele sexe, se va ținti la desvoltarea caracterului și simțului național al elevelor.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

Introducerea în istorie. Timpurile preistorice. Rasele de oameni și rolul lor în istorie.

Din istoria Grecilor: timpul eroic și miturile grecilor; legislatorii Lycurg și Solon; războaiele persice; epoca lui Pericles și războiul pelopenes; decăderea Greciei și imperiul macedonian.

Din istoria Romanilor: timpul eroic; fundarea Romei și regii; luptele dintre plebei și patricii în primii doi secoli ai republicei; cum a devenit Roma domniția lumii; războaiele civile; triumviratele și căderea republicei; epoca lui August (Pannonia, Dacia) și caracterizarea imperiului roman. Creștinismul și Constantin cel mare; căderea imperiului roman de vest.

Din istoria evului mediu: migrațiunea popoarelor și statele înființate de acelea; imperiul lui Carol cel mare și împărțirea lui; chalifatul și cultura Arabilor.

Clasa III.

(2 oare pe săptămână).

Luptele dintre pași și împărași; expedițiunile cruciate; războiul de 100 ani între Franța și Anglia, Ioana D'Arc; Habsburgii la finea evului mediu; orașele italiene și renascerea.

Trecere la evul nou: eliberarea Spaniei; căderea Constantinopolului. Invențiunile și descoperiri. Reformațiunea. Imperiul Habsburgilor, Carol V. Războiul de 30 ani. Epoca lui Ludovic XIV și supremația Francei. Revoluțiunea engleză. Prusia și Frederic II. Rusia și Petru cel mare. Revoluțiunea din America de nord. Revoluțiunea franceză, Napoleon. Formarea imperiului german și a regatului Italia.

Clasa IV.

(3 oare pe săptămână).

Istoria pragmatică a Ungariei cu privire numai la evenimentele și epocile mai însemnate și la momentele cardinale ale constituției patriei.

8. Lucrul de mână femeesc.

Scopul: Cunoașterea lucrurilor de mână femeescă, care se pot folosi în economia de casă sau și ca izvoare de venit, și însușirea îndemânărilor necesare pentru executarea acestora, amăsurat cu aptitudinile individuale ale elevelor.

Exercițiului îi premerge explicările necesare, ca elevele să câștige independență la pregătirea lucrărilor. Să se facă cunoscut elevelor materialul de lucru, procurarea și întrebuințarea aceluia din punctul de vedere al cruțării și al practicității. În scopul dezvoltării gustului și a simțului estetic să se stăruie pe lângă desenul cu stil și pe lângă armonia colorilor.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

Trei modele împletite, trei croșetate; trei dantele împletite, trei croșetate, toate în bucăți mici. O bonetă și un zăbunel croșetat.

Elementele filatului. Pentru a se învăța marcarea ciorapilor să se coasă în cruci câteva litere pe un pătrat de 15 cm. împletit neted.

Pe o bucată de pânză tivită, de aceeași mărime (15 cm.), să se coase câteva litere în cruci, pentru a se învăța marcarea albiturilor. Să se coasă pe pânză cu arniciu în cruci sau puncte de Viena un serviet pentru tavă, sau alt obiect folositor.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

Trei modele mai grele împletite și trei croșetate și tot atâtea dantele în bucăți mici.

O păreche de ciorapi pentru copii. O punguliță croșetată. Un fund de perină filat și cusut.

Cârpirea și întregirea (țeserea) ciorapilor sau hainelor albe și colorate.

Elementele broderiei pe o bucată de pânză (d. e. pe un pătrat de 20 cm.) O batistă brodată împrejur și cu găurele.

Lucrare ușoară în ajur puncte simple și mai grele, broderia pe tül aplicată la obiecte practice de casă.

Clasa III.

(3 oare pe săptămână).

Deprinderea împletirii și a croșetării combinate d. e. la o plapomă mică, croșetată și cusută în cruci și alte puncte de ornament împrejmuită cu dantelă împletită. O păreche de mănuși împletite. O batistă cu numele brodat. Luarea măsurcii necesare la pregătirea albiturilor, combinând teoria practică.

Pregătirea desemnelor pentru croit. O cămașă de față împodobită cu broderiă albă; un camisol, amândouă cusute cu mâna.

Clasa IV.

(3 oare pe săptămână).

Croitul și cusutul albiturilor (teoriă și deprindere). O cămașă de băiat croită și cusută. O față mică de masă, prosop sau alt lucru pe pânză cu ajur și altă broderiă de artă, cu ciucuri înodați. Cârpirea cu artă (întregirea, țeserea). Teoria și deprinderea croitului rochiilor. Pregătirea cărții pentru croire. Croirea și cusutul unei rochii. Indrumări cu privire la copiarea și la imitarea desemnelor modelelor și a diferitelor lucrări de mână, ce se găsesc în țiarele de modă.

9. Caligrafia și desenul.

Scopul: Înțelegerea noțiunilor și a axiomelor geometrice fundamentale, pe baza intuirii conduse în mod metodic și a desenului.

Cunoașterea decorațiunilor după stilul lor și oare-care dexteritate în desemnarea aceloră în scopul deșteptării și cultivării simțului frumosului, al curățeniei, ordinii și a simțului pentru colorii.

Deprinderea scrisului frumos.

Clasa I.

(3 oare pe săptămână).

2 oare pe săptămână scrierea curentă cu litere mici și mari.

1 oară pe săptămână măsurarea, împărțirea și compunerea liniilor drepte cu ajutorul recuisitelor pentru desen și cu mână liberă în scopul de a deprinde fixarea distanței. În legătură cunoașterea instrumentelor necesare la desen. Elementele desenului geometric ornamental, pe baza modelelor de desen cu recuisite, pe urmă cu mână liberă.

Clasa II.

(4 oare pe săptămână).

Geometria descriptivă. Situațiunea și măsurarea punctelor, a liniilor și a unghiurilor. Cele mai simple figurî plane, precum: triunghiul, patruunghiul și poligonul, apoi formarea cercului și proprietățile principale ale aceluia. Congruența și asemănarea triunghiurilor și a poligoanelor.

Desemnarea celor mai simple ornamente plane.

1 oară pe săptămână exerciții caligrafice în școală.

Clasa III.

(3 oare pe săptămână).

Geometria descriptivă. Planul. Poziția planului. Unghiul, unghiul de suprafață. Determinarea proprietăților principale a celor mai simple corpuri, precum: colona, piramida, cilindrul, conul, sfera.

Desemnul liber. Desemnarea ornamentelor plane simple în diferite stiluri pe baza tabelelor de desen, urmate de explicarea învățătorului.

1 oară pe săptămână exerciții caligrafice, în școală și acasă.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

Desemnarea din perspectivă a liniei drepte, a suprafeței plane și a corpurilor simple încornurate.

Cunoașterea armoniei colorilor, desemnarea și colorarea ornamentelor plane. Explicarea practică a umbririi. Desemnarea în conturî a ornamentelor de ghips în relief, mai pe urmă cu umbrirea recerută.

10. Gimnastica.

Scopul: A aduce vivacitate în activitatea corpului, a desvolta în genere puterea și a mijloci întărirea membrelor relativ mai slabe ale corpului.

Câștigarea dexterității și dezvoltarea elasticității corpului, precum și mijlocirea dezvoltării membrelor corpului în forme frumoase și în proporțiunii armonice.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

Formarea de rînduri în front și în flancă. Luarea distanței. Desfășurarea în șiruri de câte 2 și de câte 4. Întoarceri pe loc. Formare de cerc; mers în cerc, în unghi și contra-mers.

Posiții la pășire și poziții crucișe în diferite combinațiuni. Exerciții simple cu brațele în tact de 2 și 4 pătrare: exerciții libere compuse numai în direcțiune unilaterală și în tact lin. Plecarea și învêrtirea trunchiului după comandă. Mersul natural lin, apăsât și târîtor. Exerciții de sărit: cu balansare, într'un picior, pe loc și înainte.

Sărirea simplă de pe loc și cu aieptare, împreună cu exerciții cu brațele și cu picioarele. Deprinderi la chingă. Pe grinda oscilantă: umblări cu picioarele întinse și cu ridicarea genunchilor înainte, în laturi și îndărăt. La sfoara de învêrtit sărire singuratică și părechî de părechî.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

Pe lângă repetiția materialului din clasa I.: evoluțiuni și contramarșuri în șiruri de câte 4. Marșuri serpentine și în felul melcului. Rotire.

Exercițiile libere continuate cu bastoane, în iuțea mijlociă. Exerciții libere compuse. Plecarea trunchiului pe lângă conlucrarea brațelor. Marș cu cântări și mers în tact de $\frac{3}{4}$. Săririi cu schimbarea picioarelor și în șiruri compacte.

Săririi din loc cu întorsătură, cu avânt preste podiul de sărit. La chingă: ridicarea odată; balansare scurtă înainte și înapoi. Pe scara orizontală: acățare în laturi și îndărăt pe sul și pe fuscele. Pe scara piezișă: exerciții de pendență. Uitare în laturi, înainte și înapoi. Pe grinda oscilantă: mers în tact, umblare împreună cu exerciții cu brațele, trecerea pe lângă olaltă. La sfoara de învêrtit: sărire preste ea și pe sub ea în grupe de câte 3 și 4.

Saltare în loc ca săritură dublă.

Joc de pilă cu corfa de pilă.

Clasa III.

(1 oară pe săptămână).

Pe lângă repetiția materialului din clasa I. și II.:

Întoarceri în rënduri duple. Formarea de șiruri de 2, 3, 4 în decursul marșului precum și repășirea în rëndul simplu, întoarceri și evoluțiuni.

Exerciții libere în tot felul de combinațiuni cu deprinderi de umblat și de sărit. Exerciții cu bastoane. Săritură de năgaț

și târitoare. Mersuri balansate și legănate cu cântări. Mersuri în tact și cu pași naturali.

Sărire și alergare (fuga) preste podiul de sărit. Săritură simplă cu deosebită atențiune la ținuta corpului. La chingă: balansare scurtă cu ridicare. Uitare și rotire în pendență. Acățare pe scara orizontală cu uitare înainte și în laturi. Schimbarea pendenței. Pe scara piezișă: exerciții în poziția pendentă și acățare în sus și în jos. Pe grinda oscilantă: umblări în tact, umblare oscilantă simplă pe grinda așezată pieziș. Săririi pe grindă și jos. La sfoara de învârtit fugire pe sub ea cu spatele înainte; sărire preste sfoară. La paralele: deprinderi în schimbarea pozițiilor corpului înainte, îndărăt, la stânga și la dreapta; ridicarea în sus și jos.

Clasa IV.

(1 oră pe săptămână).

Materialul clasei III. în estindere mai mare și în combinațiuni mai grele. Îndrumări pentru viața ca rezultate ale instrucțiunii din gimnastică.

11. Musica vocală.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

Exerciții în producerea de tonuri; scalele dure și moi. Cântece mai simple în 2 și 3 voci.

Clasa II.

(1 oră pe săptămână).

Cântece mai mărișoare. Cântare homofonă în 3 și 4 voci.

Clasa III.

(1 oră pe săptămână).

Exerciții în cântece în 2, 3 și 4 voci în cântare polifonă.

Clasa IV.

(1 oră pe săptămână).

Exerciții în cântarea scalelor dure și moi și în nimerirea tonurilor. Cunoașterea sistemului notelor și a semnelor musicale. Cântări polifone în 3 și 4 voci.

12. Limba și literatura germană.

(Object relativ obligat).

Scopul: Învățarea limbii în măsura, ca eleva să înțeleagă vorbirea purtată asupra objectelor ce cad în cadrul cercului ei de idei și să scie vorbi și serie gramatical-corect despre acele objecte.

Clasa I.

(2 oare pe săptămână).

Cetire cu voce înaltă și la înțeles. Seriere pe tablă, mai târziu și în caiete, în scop de a-și însuși elementele scrierii corecte. Exercițiul în vorbire.

Piese mai mici de cetire în prosă și în poezie. Cuprinsul celor cetite elevele îl reproduc pe scurt cu cuvintele proprii. Memorizarea câtor-va poezii mai mici.

Clasa II.

(2 oare pe săptămână).

Cetire, pronunțare curată și accentuare corectă. Din gramatică părțile vorbirii pe baza unor ȍiceri. Piese de cetire în poezie și prosă corăspundătoare gradului de eunoscințe câștigate din gramatică precum și înaintării elevelor; piesele să fie astfel alese încât de o parte se poată servi drept exemple gramaticale, ear de altă parte să fiă înșile prețioase.

Exercițiul corespondătoare pe tablă, și tot la două săptămâni în caiete în școală. Memorizarea și declamarea unui număr oarecare de poezii mai mici.

Clasa III.

(2 oare pe săptămână).

ȍicerea simplă, desvoltată și contrasă, soiurile ȍicerilor secundare, periodul. Espresiuni proprii germane (proverbe etc). Modele în prosă și poezie din cartea de cetire. Elaborarea de teme în scris pe tablă și tot la două săptămâni în caiete în școală.

Memorizarea și declamarea unui număr mai mic de poezii.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

Repeșirea celor învățate în anii premergători din gramatică și sintaxă, deprinderea și îmbogățirea continuă a acestora.

Cetirea unor piese în prosă și poezie alese din cartea de cetire și din operele poetilor evului nou al literaturii germane, avându-se

în vedere soiurile de produse literare tractate în oarele din limba maternă și stăruind la cunoașterea formelor poetice. Pe baza acestora se se arete elevelor pe scurt viața și operele persoanelor mai însemnate din istoria literaturii germâne.

13. Limba francesă.

(Obiect extraordinar).

Ținta: Nizuința, ca eleva să înțeleagă limba francesă, obicînită în viața de toate zilele, și să scie respunde franțozesce la întrebările ce i-se adresează.

Clasa I și a II.

(Câte 2 oare pe săptămână).

Chemarea principală a învățămîntului în clasele acestea e a deprinde cu îngrigire pronunțarea cu ajutorul unor cuvinte și a unor diceri mai mici, și a învăța elementele părții formale a limbii (înțelegîndu-se aici formele principale ale verbelor regulate și ale verbelor „avoir“ și „être“.

Se cetesc apoi, îndată ce e posibil, piese scurte din vre-o carte oare-care de cetire elementară, și anume, întru-cât permit cunoștințele câștigate prin deprindere, franțozesce.

Deodată se pregătesc cât de des lucrări în scris, pe tablă, mai târziu și în caiete.

Se învață de rost piese mai mici, pe care le declamează când clasa întregă când eleve singurateice.

Se cere, ca elevele să învețe din temciu și să păstreze în memoriă cuvintele și formele de vorbire mai necesare.

Clasa III.

(2 oare pe săptămână).

Repetirea celor învățate în clasele premergătoare. Dicerea simplă și compusă. Partea formală pe baza unor diceri: substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbele regulate, și părțile vorbirii.

Complexul formelor verbelor „avoir“ și „être“.

Piese de cetire potrivite din cartea de cetire și dezvoltarea lor gramaticală. Să se pună mare pond pe cetirea corectă și cu voce înaltă și pe deprinderea în vorbire.

Deprinderi în scris pe tablă și tot la două săptămîni în caiete în școală.

Memorisarea unui număr oare-care de poezii mai mici.

Clasa IV.

(2 oare pe săptămână).

Terminarea părții formale cu verbele iregulare și însușirile alcătuirii Țicerii franceze cu ocasiunea tractării pieselor de cetire.

Piese de cetire mai mari din cartea de cetire; dezvoltarea lor gramaticală și cu privire la conținut, cât se poate în limba franceză.

Deprinderi continue în vorbire și în scriere, ca în clasa premergătoare.

Memorisarea și declamarea unor piese mai mici în prosă și poezie.

Deprinderi scripturistice în cafete în școală, cel puțin la câte 2 săptămâni, și odată pe lună acasă.

Planul general de oare.

I. Obiecte de învățământ obligate :	Clasa				Suma oarelor pe săptăm.
	I.	II.	III.	IV.	
1. Religiuinea și morala	2	2	2	2	8
2. Limba maternă	4	3	3	3	13
3. Limba maghiară	4	3	3	3	13
4. Aritmetica și geometria	3	3	3	3	12
5. Științele naturale	a) Istoria naturală	2	2	—	12
	b) Chemia, mineralogia și geologia	—	—	2	
	c) Fisica	—	—	2	
	d) Igiena	—	—	2	
	e) Economia de casă	—	—	2	
6. Geografia	2	2	1	2	7
7. Istoria	—	2	2	3	7
8. Lucru de mână femece	2	2	3	3	10
9. Caligrafia și Desemnul	3	4	3	2	12
10. Gimnastica	2	2	1	—	5
11. Musica vocală	2	1	1	1	5
Suma oarelor pe săptămână	26	26	26	26	104
II. Obiecte de învățământ relativ obligate respective facultative :					
12. Limba germană	}	Numărul oarelor din obiectele de			
13. Limba franceză		învățământ relativ obligate se fixează			
14. Musica instrumentală		după împrejurări.			

Sciri școlare.

1. Pernosalul școalei și al internatului.

A. Personalul școlii.

1. Directorul:

Ioan Crișianu, doctor în filosofie dela universitatea din Lipsca, profesor în Seminariul „Andreian“, secretar II. al Asociațiunii transilvane și director provisor, a propus limba germână în clasa III. și IV.

2. Învătători:

Eugenia Trif, absolventă a preparandiei superioare din Budapesta, cu examen de calificațiune pentru școalele civile, învățătoare ordinară definitivă, a propus aritmetica în clasa I.—IV., chimia și economia de casă în clasa III., higiena în clasa IV., istoria naturală în clasa I. și II., fizica în clasa IV. și muzica vocală în clasa I.—IV.

Vasile Bologa, doctor în filosofie dela universitatea din Budapesta, cu examen de calificațiune pentru școalele civile, învățător ordinar definitiv, a propus limba română în clasa I.—IV., limba maghiară în clasa III. și IV. și limba germână în clasa I. și II.

Ioan Popovici, absolvent de gimnasiu și de teologie, cu examen de calificațiune pentru școalele populare și pentru cele civile, a propus limba maghiară în clasa I. și II., geografia în clasa I.—IV., istoria universală în clasa II. și III., și istoria Ungariei în clasa IV.

Elisa Nasta, absolventă a școalei de industrie din Cluș, cu examenul de calificațiune respectiv, învățătoare suplentă, a propus lucrul de mână în cl. I.—IV., dessemul în cl. I.—IV. și caligrafia în cl. I.—IV.

3. Catecheții:

Prea Onor. Domn asesor consistorial *Zacharie Boiu* a propus religiunea elevelor gr. or. din toate clasele.

On. Părinte *Nicolae Toganu*, preot și cooperador la parochia gr.-cat. din Sibiu, a propus religiunea elevelor gr. cat. din toate clasele.

4. Instructorii:

Elena Petrașcu, directoara internatului, a propus limba franceză ca studiu neobligat elevelor în toate clasele.

Sabina Brote, a instruat în musica instrumentală 12 eleve.

Victoria de Heldenberg, a instruat în musica instrumentală 13 eleve.

Juliu Schaeffer, absolvent al conservatoriului din Lipsca și compositor, a instruat 11 eleve.

Matilda Mangesius, învățătoare la școala evanghelică luth. de fete, a instruat în gimnastică elevele din cl. I., II., III. și IV.

Personalul internatului:

- a) Directorul școalei este totodată și al internatului.
- b) Directoara internatului *Elena Petrașcu*.
- c) Medic de casă *Dr. H. Süßmann*, fisicul comitatului Sibiiului.
- d) Ajutoare: o guvernantă și o bonă.

2. Materialul din obiectele de învățământ pertractat în anul școlar 1891/92.

Clasa I.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 4 oare pe săptămână: Cetirea logică și estetică. Reproducerea materialului citit cu cuvântul și în scris

și apoi contragerea lui. Memorisarea de fabule și legende. Din etimologie cuvintele variabile cu deosebită privire la ortografie; din sintaxă părțile principale și secundare ale propoziției. Pe fie-care lună două teme în clasă.

3. *Limba maghiară*, 4 oare pe săptămână: Cetirea logică cu considerare la pronunțarea și accentuarea cuvintelor. Exerciții gramaticale la tablă, pe baza propozițiilor felurite. Numele posesive și verbul „a avea”. Conjugarea verbelor predicative în indicativul prezent. Memorisarea de poezii mai mici. Pe fie-care lună o temă în clasă.

4. *Aritmetica*, 3 oare pe săptămână: Cele patru operațiuni fundamentale cu numeri întregi de o numire și de mai multe numiri. Proporțiunea și regula de trei simplă. Cunoscințe din măsurile metrice; bani.

5. *Istoria naturală*, 2 oare pe săptămână: Zoologia: vertebratele, mai ales cele domestice, care reprezintă singuratece clase. Botanica: tractarea unor plante din punct de vedere economic și cu privire la acele părți, cari ocură în viața de toate zilele.

6. *Geografia*, 2 oare pe săptămână: Noțiunile geografice fundamentale, ca pregătire. Geografia Ungariei și a Europei cu deosebită considerare a raporturilor fizice.

7. *Lucrul de mână*, 3 oare pe săptămână: Împletire de cio-rapi, modele împletite și croșetate, chindisirii simple.

8. *Desemn*, 2 oare pe săptămână: Linii oable și curbe, figuri cu linii oable și curbe după natură și după modele grafice.

9. *Caligrafia*, 2 oare pe săptămână: Scriere cu litere latine și germane.

10. *Musica vocală*, 2 oare pe săptămână: Scale dure, exerciții unisono și în 2 voci. Cântece simple în 2 voci.

11. *Ginnastica*, 2 oare: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri ginnastice.

Clasa II.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 oare: Pe baza lecturii din etimologie cuvintele neflexibile și din sintaxă propoziția simplă pură și augmentată, propoziția compusă, contrasă, eliptică și periodul. For-

marea cuvintelor, ortografia. Cetire logică și estetică, exerciții de stil, recitări de poezii. Pe fie-care lună 2 teme în clasă sau acasă.

2. *Limba maghiară*, 3 oare: Cetire cu pronunțare curată și accentuare corectă. Traduceri și exerciții la tablă pentru deprinderea în ortografie. Conjugarea verbelor regulate în toate modurile și timpurile. Piese de cetire în prosă și versuri cu memorisare și recitare. O temă în școală pe fie-care lună.

4. *Aritmetica*, 3 oare: Repetiția celor propuse în clasa I. Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Frațiunile. Cele patru operațiuni cu fracțiuni vulgare și decimale. Regula de trei compusă. Computarea timpului.

5. *Istoria naturală*, 2 oare: Zoologia: descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, artropodelor, vermilor, echinodermelor, celenteratelor, protozoelor și gruparea lor. Caracterizarea în trăsuri generale a tipului vertebratelor. Botanica: tractată din punct de vedere economic și cu referință la acele părți, cari ocur în viața de toate zilele. Gruparea plantelor învățate în clasa aceasta și în cea premergătoare.

6. *Istoria universală*, 2 oare: Istoria popoarelor antice, îndeosebi istoria Grecilor și a Romanilor. Caracterizarea imigrațiunii popoarelor și formarea instituțiilor medievale.

7. *Geografia*, 2 oare: Geografia fizicală și politică a Europei, a Asiei și a Africei.

8. *Lucrul de mână*, 3 oare: Împletire și croșetare după modele mai complicate, chindisire și filatură.

9. *Desemn*, 2 oare: Figuri cu linii oable și curbe. Ornamente simple și plante fără umbră.

10. *Caligrafie*, 2 oare: Scriere cu litere latine și germane.

11. *Musica vocală*, 1 oară: Scale dure și moi, exerciții mai complicate unisono și în 2 voci, cântece în 2 și 3 voci.

12. *Gimnastica*, 1 oară: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa III.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 oare: Analisări sintactice. Noțiuni despre stil. Prosa și poezia. Descrierea și narațiunea cu felurile lor. Actele oficiale mai obicnuite în viața practică. Recitări din materialul tractat. Câte două teme în clasă pe fie-care lună.

3. *Limba maghiară*, 3 oare: Cetire logică și estetică. Repetirea verbelor. Conjugarea verbelor neregulate. Verbe factitive și potențiale. Exerciții la tablă. Din sintaxă felurile Țicerilor. Piese în prosă și versuri din cartea de cetire cu traducerea și reproducerea lor cu graiul și în scris. O temă în clasă pe toată luna.

4. *Aritmetica*, 2 oare: Repetirea celor percurse în clasa II. Regula de trei simplă și compusă pe baza proporȚiunilor și a concludsiunilor. Aplicarea fracȚiunilor la rezolvirea temelor ce cad în resortul acestor regule. Geometria: elementele geometriei pe baza celor învățate prin desemn.

5. *Geografia*, 1 oară: Completarea cunoscințelor din geografia fizicală. Geografia Europei ca repetiție, apoi geografia celorlalte continente.

6. *Istoria universală*, 2 oare: Din istoria Grecilor: Epoca lui Pericles și Alexandru cel mare. Din istoria Romanilor: fundarea republicei, crescerea puterii Romei, resboaele civile și caracterisarea, dividarea și căderea imperiului roman. MigraȚiunea popoarelor și formarea statelor nouă. Caracteristica instituȚiunilor medievale. InvenȚiunile, descoperirile și reformaȚiunea.

7. *Chemia, mineralogia și geologia*, 1 oară: NoȚiunile fundamentale din chimia anorganică și organică. Din chimia anorganică: aerul, apa, elementele și compoziȚiunile chimice, cristalisarea metaloidelor și unele combinaȚiuni a acestora pe cum e chlor, brom, iod, fluor, sulfurul, fosforul, cuarȚul, acid carbonic și carbon oxid. Accidele. Metalele. Apoi din chimia organică: hidratele de carbon, fermentaȚiunea, accidele organice, grăsimile, oleiurile volatile și rėșinile, bazele organice, materiile colorante și materiile de proteină. Repetirea celor învățate din mineralogiă și în legătură o scurtă schițare a desvoltării pământului.

8. *Economia de casă*, 2 oare: Rolul și chemarea femeii în conducerea economică de casă. Valoarea averilor din economia de casă. Venitele, spelele necesare și de prisos. Procurarea și conservarea lucrurilor necesare în familie. Despre locuință, îmbrăcăminte, nutremânt și administrarea speselor. Piața. Teoria preparării bucatelor. Ținerea animalelor de casă folositoare. Grădinaritul. Datorințele morale ale stăpânei de casă.

9. *Lucrul de mână*, 2 oare: Broderie albă și colorată și cusătură de albituri.

10. *Desemn*, 2 oare: Ornamente mai complicate și plante fără și cu umbră.

11. *Caligrafie*, 2 ore: Scrierea cu litere latine și germane.

12. *Musica vocală*, 1 oară: Exerciții de cântece cu 2 și 3 voci; exercițiu în nimerirea tonurilor.

Clasa IV.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 oare: Genurile poetice pe baza pieselor alese din autori. Date despre viața și activitatea scriitorilor mai însemnați din literatura română, cu deosebită atențiune la literatura populară. Câte două teme pe fie-care lună, una lucrată în clasă, alta acasă.

3. *Limba magiară*, 3 oare: Din cartea de citire piese alese, reproducerea liberă a cuprinsului. Repetiția celor tractate în gramatică în clasele precedente. Din istoria literaturii: poezii mai însemnați pe baza poeziilor citite, mai ales din Toldi de Arany János. Recitări din materialul tractat. Două teme pe lună, acasă și în școală.

4. *Aritmetica*, 2 oare: Repetiția celor învățate în clasele premergătoare. Procentul. Calcularea interesului, a capitalului și a timpului. Rabatul, agiul, calcularea în procente a câștigului și a perderilor. Calcularea cu monete. Diviziunea proporțională și regula asocierii. Regula catenară și regula amestecării.

5. *Geometria*, 1 oară: Elementele geometriei. Aflarea suprafeții pătratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, multunghiului regulat și neregulat și a cercului. Măsura volumelor corpurilor geometrice mai simple.

6. *Fisica*, 2 oare: Elementele fizicii. Căldura, noțiuni din mecanică, din magnetism, electricitate, acustică și optică.

7. *Igiena*, 2 oare: Noțiuni de anatomie și fiziologie. Alimentația. Mișcarea. Simțurile și igiena lor. Locuința, hainele, aerul, clima. Otrăvirea, asfixia, leșinarea, epilepsia, arși, înghețaii, răniții.

8. *Geografia*, 1 oară: Geografia matematică și fizică. Repetiția pe scurt a geografiei celor 5 continente din punct de vedere fizic.

9. *Istoria patriei*, 3 oare: Epocile principale din dezvoltarea istoriei regatului ungar. În liniamente generale și pe basă istorică cunoștințe din constituția patriei.

10. *Lucrul de mână*, 2 oare: Brodăria albă și colorată. Cusătură de albituri, suplica și înodatul.
11. *Desemn*, 2 oare: Peisage, figurî animalice și omenesci cu umbră.
12. *Musica vocală*, 1 oară: Exerciții în 2 și 3 voci. Căntece în 3 și 4 voci.

Limba germână a fost propusă tuturor elevelor în câte 2 oare pe săptămână în toate clasele.

La limba francesă, fiind obiect facultativ, au participat 25 eleve, cari despărțite în 4 cursuri au luat câte 2 lecții pe săptămână, făcând exerciții în cetire, gramatică, ortografie, în traducere și în stil.

La instrucția în pianoforte au participat 36 eleve.

Din limba română, maghiară, germână și francesă au avut elevele interne și câte două oare de conversație sub conducerea directoarei, a învățătoarelor și a guvernantei.

Ordinarul clasei I. a fost Ioan Popovici.

"	"	II.	"	"	Elisa Nasta.
"	"	III.	"	"	Dr. V. Bologa.
"	"	IV.	"	"	Eugenia Trif.

3. Conspectul elevelor înmatriculate în anul școl. 1891/2.

Clasa I.

1. *Elena Callini*, Gudea. *)
2. *Maria Cheresteș*, Dej. *)
3. *Maria Cloaje*, Boița.
4. *Teodora Colbasi*, Sibiiu.
5. *Victoria Crișianu*, Diomal. *)
6. *Maria Ghibu*, Pianul de sus.
7. *Veturia Ivan*, Sibiiu. *)
8. *Paraschiva Luca*, Turnișor.
9. *Eugenia Lupean*, Sibiiu.
10. *Lucreția Mișcuța*, Gyula. *)
11. *Sabina Pașca*, Sălciva de jos. *)
12. *Emilia Petruț*, Șepreuş. *)
13. *Alexandrina Popescu*, Toplița. *)
14. *Silvia Secoșan*, Toracul-mare. *)

*) Internă.

Clasa II.

1. *Zenovia Achim*, Nocrich.
2. *Octavia Barițiu*, Năsăud. *)
3. *Ana Bratilesco*, Boița.
4. *Lucreția Bunea*, Sibiiu. *)
5. *Hortensia Cosma*, Sibiiu.
6. *Lucreția Calefariu*, Seliște. *)
7. *Sidonia Crișianu*, Reghin, *)
8. *Florica Goian*, Sadova (Bucovina). *)
9. *Ecaterina Goian*, Banilla mold. (Bucovina). *) **)
10. *Aurora Lado*, Rostoșnea. *)
11. *Alexandrina Moga*, Sibiiu.
12. *Lucreția Moșil*, Năsăud *)
13. *Leontina Opriș*, Armeni.
14. *Silvia Opriș*, Armeni.
15. *Elena Pavlovič*, Oravița. *)
16. *Mărioara Popescu*, Sibiiu.
17. *Veronica Petruț*, Tăună. *)
18. *Elisabeta Popovič*, Aciliu.
19. *Ecaterina Poruț*, Almașul-mare. *)
20. *Elena Reou*, Sibiiu.
21. *Aurelia Reou*, Sibiiu.
22. *Maria Selesch*, Barinesci (Bucovina). *)
23. *Constanța Serb*, Kétegyháza. *)

Clasa III.

1. *Florica Abrudan*, Kétegyháza. *)
2. *Elisabeta Berinde*, Seini. *)
3. *Ecaterina Cimponeriu*, Sibiiu.
4. *Valeria Degan*, Vișel. *)
5. *Mărioara Erdeli*, Oradea-marc. *)
6. *Virginia Gall*, Săcuieu. *)
7. *Mărioara Iancovič*, Satul-noi. *)
8. *Tereza Jurca*, Revășel.
9. *Maria Micu*, Sebeșul-inferior. *)
10. *Elena Mateiu*, Sibiiu. **)

*) Internă.

**) Repășit.

11. *Lucreția Mureșan*, Sibiiu. *)
12. *Florica Pavlovič*, Pâncota. *)
13. *Mileva Pavlovič*, Oravița. *)
14. *Cornelia Petri*, Năsăud. *)
15. *Rosa Pocol*, Lozna-mare. *)
16. *Augusta Stanca*, Ticvaniu-mare. *)
17. *Lucreția Stanca*, Vurpăr. *)
18. *Minodora Tiulescu-Văsiu*, Crăciunesci. *)

Clasa IV.

1. *Ana Bohățel*, Cluș. *)
2. *Adriana Codrean*, Șiclău. *)
3. *Minerva Cosma*, Sibiiu.
4. *Valeria Colbasi*, Sibiiu.
5. *Constanța Horvath*, Deva. **)
6. *Polixena Mesaroș*, Turda. *)
7. *Elena Mica*, Someș-Odorhei. *)
8. *Aurelia Moga*, Sibiiu.
9. *Cornelia Pașca*, Sălciva de jos. *)
10. *Paraschiva Roșca*, Turnișor.
11. *Eugenia Tăbăcariu*, Sibiiu.
12. *Silvia Tămaș*, Șomcuta-mare. *)
13. *Irina Zăhan*, Dicio-St.-Martin.

Extraordinare:

14. *Veturia Crișianu*, Sinitea. *)
15. *Eugenia Matei*, Sibiiu. **)
16. *Iustina Mircea*, Cohalm. *)
17. *Eugenia Moga*, Sibiiu.
18. *Aurora Pavlovič*, Pâncota. *)
19. *Otilia Todea*, Albac. *)

4. Conspectul elevilor din internat.

1. *Florica Abrudan*, Kétegyháza.
2. *Octavia Barițiu*, Năsăud.
3. *Elisabeta Berinde*, Seini.

*) Internă.

**) Repășit.

4. Ana Bohățel, Cluj.
5. Lucreția Bunea, Sibiiu.
6. Lucreția Calefariu, Seliște.
7. Elena Callini, Gudea.
8. Maria Cheresteș, Dej.
9. Sidonia Crișianu, Reghin.
10. Veturia Crișianu, Sinitea.
11. Victoria Crișianu, Diomal.
12. Adriana Codrean, Șiclău.
13. *Maria Comșa*, Cața.
14. *Veturia Dărăban*, Feketető.
15. Valeria Degan, Vițel.
16. Mărioara Erdeli, Oradea-mare.
17. Virginia Gall, Săcuieu.
18. Ecaterina Goian, Banila-mold. (Bucovina).
19. Florica Goian, Sadova (Bucovina).
20. *Emilia Iacobescu*, Vereșmort.
21. Mărioara Iancovič, Satul-nou.
22. Veturia Ivan, Sibiiu.
23. Aurora Lado, Rostoșnea.
24. Polixena Mesaroș, Turda.
25. Elena Mica, Someș-Odorheiu.
26. Maria Micu, Sebeșul-inferior.
27. Iustina Mircea, Cohalm.
28. Lucreția Mișcuța, Ghula.
29. Lucreția Moisil, Năsăud.
30. Lucreția Mureșan, Sibiiu.
31. *Veturia Mureșan*, Sibiiu.
32. Sabina Pașca, Sălciva de jos.
33. Cornelia Pașca, Sălciva de jos.
34. Elena Pavlovici, Oravița.
35. Florica Pavlovici, Pâncota.
36. Mileva Pavlovici, Oravița.
37. Aurora Pavlovici, Pâncota.
38. Cornelia Petri, Năsăud.
39. Emilia Petruț, Șepreuș.
40. Veronica Petruț, Tăunăi.
41. Rosa Pocol, Lozna-mare.
42. *Elena Pop*, Cluj.

43. Alexandrina Popescu, Toplița.
44. Ecaterina Poruț, Almașul-mare.
45. Silvia Secoșan, Toracul-mic.
46. Maria Seleschi, Barinescî (Bucovina).
47. Constanța Serb, Kétegyháza.
48. Augusta Stanca, Ticvanu-mare.
49. Lucreția Stanca, Vurpěr.
50. Silvia Tămaș, Șomcuta-mare.
51. Minodora Tiulescu-Văsiu, Crăciunescî.
52. Otilia Todea, Albac.
53. Irina Zăhan, Dicio-St.-Martin.

Nota: Elevele, al căror nume s'a tipărit cu litere cursive, au frecventat școala elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiu.”

5. Mijloace de învățământ.

A. Biblioteca colegiului învățătoresc.

Biblioteca colegiului învățătoresc s'a înmulțit în decursul acestui an școlar cu 106 opuri și anume:

a) Cumpărate:

1. S. Isopescul, Manual de istoria universală. Cernăuți 1887.
2. Baló-Miklós, Csillagászati földrajz. Budapest 1891.
3. Heller Á., Fizikai földrajz. Budapest 1890.
4. Dr. K. Just, Praxis der Erziehungsschule. Altenburg 1890.
5. I. Gavanescul, Elemente de psihologie. Iași 1891.
6. M. Gaster, Chrestomatia română, 2 vol. Bucurescî 1891.
7. I. Slavici, Istoria universală, 2 vol. Bucurescî 1891.
8. I. Gherea, Studii critice, 2 vol. Bucurescî 1890/91.
9. T. Ionescu, Curs elementar din istoria omenirii, 3 vol.

Bucurescî.

10. I. Manliu, Poetica română. Bucurescî 1890.
11. I. Manliu, Stil și compozițiuni p. I. și II., ed. V. și VI., 2 vol. Bucurescî 1890.
12. I. Manliu, Antologia română. Bucurescî 1891.
13. I. Manliu, Chrestomatia română. Bucurescî 1891.
14. I. Creangă, Serierile lui. Bucurescî 1891.
15. Odobescu, Carte de cetire. Bucurescî 1891.
16. A. D. Xenopol, Istoria Românilor din Dacia Traiană, vol. II—V. Iași 1889—1892.

17. Dr. Simonyi J., Földrajz, a polg. leányisk. I. és II. oszt. számára. Budapest 1891—1892.
18. Kozma Gy., Világtörténelem a polg. leányisk. számára. Budapest 1891.
19. Jausz G., Deutsches Lesebuch für Volks- u. Bürgerschulen, 4 vol. Budapest.

b) Dăruite:

a) de Academia română din Bucuresci:

- 20—27. Analele Societății academice române. Seria I tom. IV—XI. 10 vol.
- 28—46. Analele Academiei române. Seria II. tom. I—XIII. 23 volume.
47. Observațiuni meteorologice făcute la Iași de P. Poni. Bucuresci 1882.
48. Observațiuni meteorologice făcute la Brăila de St. Hepites. Bucuresci 1882.
49. Observațiuni meteorologice făcute la Ferestrău de P. S. Aurelian. Bucuresci 1882.
50. Analele Academiei rom. Indice alfabetic. Bucuresci 1890.
- 51—52. Laurian-Massim. Dicționarul limbei române cu Glossariu, 3 vol. Bucuresci 1873—1876.
53. I. G. Sbiera, Codicele Voronețean. Cernăuți 1885.
54. I. Bianu, Psaltirea Scheiană. Bucuresci 1889.
55. Gr. G. Tocilescu, Dacia înainte de Români. Bucuresci 1880.
56. Tit Liviu, Istoria romană trad. de N. Barbu. Bucuresci 1884.
57. Pravila bisericască numită cea mică (Govora). Bucuresci 1884.
58. G. Barițiu, Catechismul calvinescu. Sibiu 1879.
- 59—60. Obedenaru-Bianu, Texte Macedo-române. Bucuresci 1891, 2 esemplare.
61. E. Sevastos, Nunta la Români. Bucuresci 1889.
62. S. Fl. Marian, Nunta la Români. Bucuresci 1890.
63. Operele lui C. Corn. Tacit, trad. de G. I. Muntean. Sibiu 1871.

64. Operele lui Iuliu Caesar, trad. de Copacinean-Caian. București 1877.
65. Dione Cassiu, Istoria romană, trad. de A. Demetrescu. București 1878.
66. Dem. Cantemir, Descrierea Moldaviei. București 1875.
67. Dem. Cantemir, Evenimentele Cantacuzenilor și Brancovenilor. București 1878.
68. Dem. Cantemir, Istoria imperiului otoman, 2 vol. București 1876/78.
69. Dem. Cantemir, Vita Constantini Cantemyrii. București 1883.
70. Dem. Cantemir, Istoria ieroglică. București 1883.
71. Filippicele lui Cicero, trad. de Laurian. București 1877.
72. Psaltirea lui Coresi, publicată de B. P. Hașdeu. București 1881.
73. Psaltirea în versuri a Metropolitului Dosofteiu, publicată de I. Bianu. București 1887.
74. Hurmuzachi, Fragmente zur Geschichte der Rumänen, 5 vol. București 1878—1886.
75. B. P. Hașdeu, Etymologicum magnum Romaniae, tom. I. și fasc. IV. din tom II. București 1887.

β) de dd. autori:

76. G. Meitani, Studii asupra constituțiunei Românilor, 4 vol. București 1891.
77. M. Voileanu, Codicele Mateiu Voileanu. Sibiu 1891.
78. A. Vlaicu, Curs practic de Aritmetică. Brașov 1892.
79. G. Barițiu, Părți alese din istoria Transilvaniei tom. III. Sibiu 1891.
80. V. A. Urechiă, Schițe de sigilografie românească, București 1891.
81. V. A. Urechiă, Istoria scoalelor dela 1800—1864. București 1892.
82. V. A. Urechiă, Istoria Românilor (1774—1792), 2 vol. București 1891/92.
83. A. Vlaicu și C. Panțu, Introducere în științele comerciale. Brașov 1892.
84. Opișa P. „Costin Miron“. Budapesta 1892.

γ) de Dl Dr. A. Șuluf Cărpinișanu:

85. G. Barițiu, Dicționarul ungiuresc-romănesc. Brașov 1869.
86. M. Strajan, Manual de Gramatica limbii române. București 1884.
87. T. Cipariu, Elemente de limba română.
88. T. Maiorescu, Logica (ed. II.) București 1887.
89. M. D. Nisard, L'histoire de la litterature française. Paris 1885.
90. M. Eminescu, Poesii. București 1884.
91. La Fontaine, Fables. Paris 1880.
92. W. Shakespeare, Regele Richard III. București 1884.
93. D. Bolintinean, Elena, roman. București 1887.
94. I. Turghenew, Clara Milici. Sibiu 1890.

δ) diverși:

- 95—98. Gaál és Hellmár, Magyarország története. Pozsony 1892. Donată de editorul C. Stampfel.
99. Ueber Land und Meer, tom. II. din 1875.
100. Die Gartenlaube. 1884.
101. L'illustration. 1882.
- 102—105. Diferite programe scolare.

Cu finea anului scolar 1891/92 biblioteca colegiului învățătoresc constă din 340 opuri.

Foi periodice a primit colegiul învățătoresc:

106. „Transilvania“, foaia Asociațiunii, gratuit.

B. Biblioteca elevelor.

Biblioteca elevelor s'a înmulțit cu următoarele cărți:

a) Cumpărate:

1. „Legende române“ de V. A. Urechii.
2. „Povești“ de Ioan Creangă.

b) Dăruite:

3. „Toldi“ narațiune poetică de I. Arany și
4. „Carte de cetire maghiară“ de Dr. I. Crișianu și N. Putnoky, — dăruite de autori.

5. „Magyar olvasó könyv“ de Révi Ferencz partea I și II, dăruite de Dr. V. Bologa.

6. „Cele trei fecioare negre“ (trad.), dăruită de G. Barițiu.

7. „Fables“ La Fontaine.

8. „Fables“ Florian.

9. „Conversations-Taschenbuch“ de I. Grüner.

10. „Die Gartenlaube“ Ilustr. Familienblatt (1853).

11. „Cuvinte sufletesci“ de Carmen-Sylva (3, esempl.), — dăruite de G. Barițiu.

12. „Istoria română“ de Gr. Tocilescu, partea I și II, în 5 esempl., partea III și IV, în 4 esemplare, dăruite de G. Barițiu.

13. „Poesii“ de M. Eminescu.

14. „Lesebuch“ für Bürgerschulen de A. Lüben } Dăruite de
p. II, III, IV, V și VI. } El. Petrașcu

15. „Almanach“ (I), de Societ. literară „România-Jună“ din Viena, dăruit de Dr. V. Bologa.

16. „Două drame familiare“, dăruite de G. Barițiu.

17. „Manual de Stilistică“ de M. Străjan, transpusă din biblioteca corpului didactic.

19. „Georgiu Lazar“ de P. Poenar, transpusă din biblioteca corpului didactic.

19. „Povestea vorbei“ de Ant. Pan, transpusă din biblioteca corpului didactic.

20. „Povești populare“ de Dr. I. a lui G. Sbiera, transpusă din biblioteca corpului didactic.

21. „Biserica-Curtea de Argeș“ de Gr. Tocilescu, transpusă din biblioteca corpului didactic.

22. „Istoria Românilor“ . . . de N. Bălcescu, transpusă din biblioteca corpului didactic.

23. „Basmе-Orații“ de I. Fundescu.

24. „Emigranții la Brasilia“ de Riurean.

25. „Pădureanca“ de I. Slavici.

26. „Bunica“ Dr. Urban Iarnic,

27. „Sgârcitul“, Molière.

28. „Jucării de copii“ de P. Ispirescu.

29. „O sută de ani“ de I. Slavici,

39. „Sfântul Nicolae“ de Matilda Poni.

31. „Spice de aur“ de I. P. Lazar.

} Dăruite
de
Dr. A. Șu-
luțiu-Câr-
pișan.

32. „Cine ce face lui își face“ (comedie într'un act, pentru tinerimea scolară) în 10 exemplare dăruită de Dr. V. Bologa.

Biblioteca elevelor constă la sfârșitul anului școlastic din 143 opuri în 152 volume.

Direcțiunea își împlinesce o datorie din cele mai plăcute aducând cele mai vii mulțămiri tuturor p. t. binefăcători și onorabilelor societăți, cari au binevoit a contribui la înmulțirea bibliotecilor.

Colecțiunea mijloacelor pentru învățământul geografiei și al istoriei s'a înmulțit cu:

1. Felkl, Globul pământesc, cu orison și meridian.
 2. I. Langl, 40 icoane din istoria universală.
-

Colecțiunea mijloacelor pentru învățământul din Fizică s'a înmulțit cu:

1. Plan înclinat.
 2. Pendula.
 3. Mașina centrifugală.
 4. Colecțiune de modele pentru fixarea punctului de greutate.
 5. Balonul lui Heron.
 6. Model pentru pompa de foc.
 7. Un glob și o verigă cu lampă de spirt.
 8. Roata lui Segner ca fântână săritoare.
 9. Mașina pneumatică.
 10. Mașină electrică.
 11. Monochord.
 12. Oglinzi (convexe, concave).
 13. Microscop.
 14. Aparat de inducțiune.
 15. Bateriă cu 6 elemente.
 16. Isolator.
 17. Sirmă electrică.
-

6. Din cronica școlăii și a internatului.

Anul școlastic s'a început la 1 Septembrie. Agendele curente școlare și ale internatului s'au pertractat în 10 conferențe:

În decursul anului, și anume prin ordinul înaltului ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică dto 28 Martie a. cur. Nr. 47954/1891, școala a dobândit *dreptul de publicitate*; ea a fost vizitată de d. inspector scol. ces. reg. comitatens din loc, de asemenea a fost vizitată și de președintele Asociațiunei d-nul G. Barițiu, ca delegat al comitetului Asociațiunei.

La 11 Maiu au fost revaccinate 25 eleve din partea medicului de casă, d-nul Dr. H. Süßmann.

Starea sanitară a elevelor a fost în decursul anului deplin multămitoare. S'au și luat în privința aceasta, la propunerea medicului de casă, cele mai îngrigite măsuri: elevelor li s'a dat ocaziune să facă preumblări cât se poate de dese, să facă gimnastică, se patineze etc.

Semestrul I. s'a încheiat cu finea lunii Ianuarie, ér al II. s'a început cu începutul lunii Februarie 1892.

În postul pascilor toate elevele s'au mărturisit și cuminecat prin catecheții și parochii respectivî ai ambelor confesiuni române.

Festivități, la care au participat elevele institutului, au fost onomasticile Maiestăților Lor Regelui și a Reginei, precum și maiialul institutului, care s'a sêrbat la 22 Maiu v. în pavilionul din Dumbravă favorisat de un timp foarte frumos, și în fine ziua aniversării a 25-a a încoronării (8 Iunie a. c.).

7. Examenele.

Examenele de primiro pentru elevele, cari au dovedit prin atestate formale calificațiunea cerută în § 13 din statutul de organizare al școlăii civile, s'au ținut în 1 Septemvrie, ér examenele dela sfîrșitul semestrului II. vor avé loc la 27 și 28 Iunie st. n., sub președința d-lui președinte al Asociațiunii, asistând și din partea altor autorități școlare reprezentanți. Aceste examene se vor ținé după următorul program:

Lună în 27 Iunie n.

a) înainte de ameađi:

dela 8—9	Religiunea cu toate elevele;
„ 9—10 ¹ / ₂	Limba română cu clasa IV.;
„ 10 ¹ / ₂ —11 ¹ / ₂	Istoria universală cu clasa II.;
„ 11 ¹ / ₂ —12	Istoria patriei cu clasa IV.;

b) după ameađi:

dela 3—3 ³ / ₄	Chemia cu clasa III.;
„ 3 ³ / ₄ —4 ¹ / ₂	Istoria naturală cu clasa I.;
„ 4 ¹ / ₂ —5 ¹ / ₂	Limba francesă cu toate clasele.

Marđi în 28 Iunie n.

a) înainte de ameađi:

dela 8—8 ³ / ₄	Limba germână cu clasa IV.;
„ 8 ³ / ₄ —9 ¹ / ₂	Aritmetica cu clasa II.;
„ 9 ¹ / ₂ —10	Geografia cu clasa III.;
„ 10—11	Limba maghiară cu clasa III.;
„ 11—11 ¹ / ₂	Fisica cu clasa IV.;
„ 11 ¹ / ₂ —12	Geografia cu clasa I.;

b) după ameađi:

dela 3—4	Musica instrumentală;
„ 4—5	Declamađiunii și musica vocală;
„ 5—6	Gimnastica.

În 29 Iunie n. la oarele 11 a. m. se va face încheerea solemnă a anului școlastic și se vor distribui atestatele.

8. Condiđiuni de primire în școală și internat.

Pentru primirea în școala civilă se cere atestat despre absolvarea claselor școlaeli elementare, sau atestat despre clasa corespunđătoare premergătoare dela o altă școală de categoria școlaeli civile. În lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe baza unui examen de primire.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce întră pentru prima dată în această școală, o taxă de înmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursului complementar, provădut în §. 6 din statut, didactrul este de 5 fl. pe lună, și la prima înscriere taxa amintită de înmatriculare.

Elevele, cari voiesc să fie primite în internat, fie eleve ale școalei civile, sau ale școalei elementare a reuniunii femeilor, au să se însciințeze de timpuriu, în tot cazul înainte de începerea anului școlastic, prin părinți sau tutori la direcțiunea școalei, pentru a se puté face dispozițiunile necesare. Taxa internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în două sau cel mult 4 rate.*) Cărțile trebuincioase, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se înțelege, nu sunt cuprinse în taxa amintită, ci cheltuelile reclamate în această privință se poartă de părinți, întocmai precum tot de dînși se poartă cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune la musica instrumentaiă și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiunea în piano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voesce să iea oarele singură, se compută la 2 oare pe săptămână taxa de 9 fl. pe lună; dacă 2 eleve împreună iau instrucțiune în aceeași oară, taxa se compută la 2 oare pe săptămână cu 6 fl. de elevă; sau

b) dacă o elevă voesce să iea oarele singură, se compută la 2 oare pe săptămână taxa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeași oară, taxa se compută la 2 oare pe săptămână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucțiunea în limba franceză, câte 2 oare pe săptămână se compută pe lună câte 1 fl. de elevă.

Toate taxele se plătesc direcțiunii școlare, care remunerează pe instructori.

Elevele din internat, afară de școală, au în fie-care și anu-mite oare de conversațiune în limba franceză, maghiară și germână. Pe lângă aceea ele se prepară și-și învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directoarei și a guvernantelor.

Elevele, cari vor să fie primite în internat, mai au să aducă cu sine: o saltea, un covoraș la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă sau țol de coperit, 4 ciarșafuri, (lințoluri, lepedee), 6

*) Pentru ajutorarea părinților mai lipsiți de mijloace, cari sunt hotărâți a-și da fiicele în internat, institutul de credit și de economii „Albina“, a creat 10 și dl Dr. A. Maniu, notar public reg. în Oravița 4 stipendii de câte 50 fl. pentru cari comitetul Asociațiunei va publica concurs cu terminul de 1-a August st. n.

ștergere, 6 servete, apoi: perie de dinți, săpun și 2 pepteni, care toate rămân proprietatea elevei. Afară de aceste schimburi de trup sau albiturile, câte $\frac{1}{2}$ duzină din fie-care, ciorapi colorați vânet închis și batiste (mărami) câte 1 duzină și încălțăminte trebuincioasă. Cât pentru toalete noue, părinții și tutorii sunt consiliați a nu face de aceste pentru copilele lor, căci pentru a obține o uniformitate în îmbrăcăminte pentru toate internele, acele toalete cu prețuri moderate, se pot face aici prin îngrijirea direcțiunii internatului. Strins de uniformă se țin: o haină, două șurțe, în forma unei haine, o pălărie de iernă și una de vară, cari necondiționat au să se facă aici și cari preste tot vor costa cam 20—22 fl. v. a.

Doritori de a avea „Statutul de organizare“ precum și „Regulamentul intern“ al școlii și „Regulamentul pentru cursul complementar“ le pot primi dela direcțiune pentru câte 20 cr. unul. Tot dela direcțiune se poate primi pentru 1 fl. și „Monografia“ școlii, în care pe lângă istoricul institutului, se află descris edificiul școlii și al internatului în toate amănunțele lui.

Sibiiu, in Iuniu n. 1892.

Direcțiunea

școlii civile de fete cu internat.

